

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

MART 2013 // GÜNCEL EDEBİYAT
sabitfikir.com // www.sabitfikir.com
30.000 ADET BASILMIŞTIR.
FİYATI: 3,00 TL

SÜREYYA EVREN

TÜRKÇE ANARŞİST KİTAPLARDA
ÜÇÜNCÜ DEVRİM

ISSN 2146-2127

9 772146 212005 >

100.070 KİŞİLİK BİR AİLE (HEMEN HEMEN)

Bize sorsanız, hiçbir şey korkunç bir biçimde rayından çıkmış değildi ya, pek de yolunda değildi işler. Eskiye göre kat be kat fazla sayıda kitap basılıyordu. Ama bunu pek bilmiyorduk. Yayıncılarımız çoğalıyordu. Tam da göremiyorduk. Yayıncılar, beklenenin aksine tek bir birlik altında toplanmamıştı. Yasaklar, sansürler, tartışmalar, belki normalden fazla değildi ya, bitmemişti de. Bunca kitap basılıyordu, hangisi ne demektir? Edebiyatımız nereye gidiyordu? Güncel gelişmeler edebiyatımızı nasıl etkiliyordu? Peki ya sektörümüz, o ne haldeydi? Hepsine bölük pörçük cevaplar verirdik de, tüm cevapları alacağımız ve kendimiz kadar güvendiğimiz bir kaynağımız yoktu. Bu işin bir tarafı.

Diğer taraftan Idefix, yıllardır içinde ukte kalan içerik portalı projesini hayata geçirmek için sabırsızlanıyordu. Çünkü kitap, sadece satılacak bir ticari malzeme olmadı hiçbir zaman Idefix ekibi için. İçeriğiyle, sektörüyle, camiasıyla, tasarımıyla, bir merak ve arzu nesnesiydi. Bu da diğer tarafı.

Anlayacağınız şartlar serpilmişti ve kıvılcımını bekliyordu. İşte SabitFikir'in kurulması ve internetten yayına başlaması da tam bu döneme denk geliyor. İki değerli ismin, Metin Celal ve Adnan Özer'in emekleriyle yola çıkan SabitFikir, daha sonraları internetteki başarısını basılı biçimde de sunmak istedi okura. Neden mi? Çünkü bütün afilli dijital çağ mavralarına rağmen, hâlâ geçişin henüz yaşanmadığından emindik de ondan. Hâlâ kağıdın karizması yara almamıştı, biliyorduk, o yüzden. Tam 3 sene önce, bu ay, hummalı bir çalışmaya giriştik ve yıka döke bir dergi koyduk ortaya.

Sözünü sakınmadan yapılan edebiyat eleştirilerini okumak

istediğinizi biliyorduk. Yaptık. Gördünüz. Edebiyatın sadece edebiyattan ibaret olmadığını anlıyorduk. Gündemde ne varsa, bir parça taşıdık dergiye. Uğraştık. Anladınız. Sektöre kuşbakışı baktık. Büyük resmi gördük ve sorunları gündeme getirdik. En azından, denedik. Takip ettiniz. Edebiyat dergilerinin içeriksel olarak değerli olduğu kadar biçimsel olarak da güzel şeyler olduğunu görüyorduk. Rengarenk illüstrasyonlarla süsledik sayfalarımızı. Sevdiniz. Edebiyatın biraz da iletişim meselesi olduğunu biliyorduk. Okurlarımızla her ay bir kez bir araya geldik, Sözünü Sakınmadan'da onlarca yazar konuk ettik. Hiç yalnız bırakmadınız. Çağın nereye gittiğini gören müthiş yöneticilerimiz vardı. Bedavanın ekonomisi dedik, içeriğimizi ücretsiz sunduk. Okudunuz. Kürsülerimizi, mikrofonlarımızı bir kenara bıraktık, fısıllı fısıllı bir arkadaş sohbet edasıyla yazdık her şeyi. Samimiyetimizi anladınız. En çok da bunu anladınız.

TAM İKİ YILDIR

Bugün takvime bakıyoruz, iki yıl geçmiş diyor. İki yıldır, her sayıya beynimizi, nefesimizi, klavyemizi, çayımızı, uykumuzu, mesaimizi koyduk. Hemen hemen, 70 kişi. Evet her ay yazar, editör, matbaacı, dizgici, tasarımcı, kuryeci, yöneticiden oluşan 70 kişilik bir ekip elinizde tuttuğunuz dergi için uğraştı. Yaklaşık 100.000 kişi de bilgisayarın ya da evinize gelen bu saman kağıdın karşısına geçti. Birbirini anlayan, yalnız bırakmayan, okuyan ne büyük ve ne genç bir aile!

Şimdi 3. yaşımızın ilk sayısı ile karşınıza çıkarken akılda kalacak bir dosya sunuyoruz size: Türkçe anarşist kitaplarda üçüncü devrim. Süreyya Evren'in kaleminden çıkan bu dosyada, 2000'lerden sonra Türkiye'de tekrar gelişmeye

başlayan anarşist yayıncılığın nüvelerini -ve belki de gelecek yıllarda iyiden iyiye büyüyecek bir furyanın ilk tohumlarını- bulacaksınız.

Bu yeni gelişmenin nedenlerini ve sonuçlarını Süreyya Evren tartışıyor olacak yazı boyunca. Yeni anarşizm dalgasının edebiyata nasıl bir etkisi olacağını da gelin beraber değilseniz de, eş zamanlı düşünelim. Biliyorsunuz, edebiyatın yalnızca edebiyattan ibaret olmadığını iyi biliyoruz. Edebiyatın, gözün gördüğü ve kalbin attığı her şeyde olduğunu. Siz de biliyorsunuz. Bildiğimizi görüyorsunuz. Ya da, gördüğümüzü anlıyorsunuz. Yalnız mı? Hiç bırakmıyorsunuz. Tam iki yıldır.

(Görsel çalışma: Sedat Girgin)

sabitfikir

Yayın Türü: Aylık Yayın Sireli Yayın

Sayı: 25 - Mart 2013

ISSN: 2148-1017

Baskı Adedi: 30.000

İmtiyaz sahibi: Elektronik Bilgi İletişim Hizmetleri Reklamcılık ve Tic. A.Ş. adına
Dr. S. Mehmet İnhan

Genel Koordinatör ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Bora Ekmekçi

Genel Yayın Yönetmeni
Elif Bereketli

Editörler
Aykut Ertuğrul, Ceyhan Usanmaz

Editor Yardımcıları
Derya Atlas, Doğan Doğan

Düzeltiler
İrem Ertuğrul

Bizi takip edin!

www.facebook.com/sabitfikir.com

www.twitter.com/SabitFikir

Ne düşündüğümüzü bilmek istiyorsanız,
editorasabitfikir.com'a yazın!

SabitFikir, Idefix'in yayınıdır.

Yönetim Yeri:

Elektronik Bilgi İletişim Hizmetleri Reklamcılık ve Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Nova Baran Plaza No: 4 Kat: 19 - 34360 ŞİŞİ / İSTANBUL
Tel: +90 212 233 81 33 - Faks: +90 212 233 80 55

Görsel Konsept ve Kapak Tasarımı
Şerif Ali Ünal, Eren Erkalkan

Kapak İllüstrasyonu
Kaan Bağcı

Grafik
Myra

Tasarım Deneyimi
Rauf Kösemen

Koordinasyon
Damla Özlüer

Sayfa Uygulama
Serhan Baykara

Baskı Öncesi Hazırlık
Harun Yılmaz

Reklamlarınız için

Hande Saygılı

+90 212 233 31 22

hande.saygili@idefix.com

Operasyon Sorumlusu
Salih Gürzeli

Basım Yeri

İnkilap Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi Baskı Tesisleri Çobançesme M.

Sanayi C. Altay Sk. No: 8 PK: 34196 Yenibosna - Bahçelievler / İstanbul

Matbaa Sertifikası No: 10614

Kurumsal abonelikler için
yıllık abonelik bedeli 84 TL'dir.

© Her hakkı saklıdır.

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraflar ve
illüstrasyonların elektronik ortamda da dahil olmak üzere çoğaltılma hakları
Elektronik Bilgi İletişim Hizmetleri Reklamcılık ve Tic. A.Ş.'ye aittir. Yazı için olmaksızın kullanılamaz.

HABER 04

EDEBİYATDIŞI 08

İstanbul dünyanın en çirkin şehri olmaya aday Hasan Cömert

KEŞFET 10

Keşfetmeniz için Taner Ceylan öneriyor: Osmanlı'da Seks

DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ BULTENİ 12

SİNEMA 14

Bir rüya için ağıtlı Şenay Aydemir

KARNE 16

Oyun Bitti, 6 Üstü Hikaye, Morfinsiz Çekilen Düş Sancıları

DÜNYADAN 18

Yeni panoramik romanlar Mert Tanaydın

DOSYA 20

Yeni anarşizm kitapları dalgası Süreyya Evren

KARARSIZ OKUR 30

Edebiyatın kurguladığı anarşizm Aysu Önen

TELEVİZYON 32

Bulgakov'un bir hekim olarak portresi Sinan Yusufoğlu

ELEŞTİRİ 34

Sahip olduğu tek vatan ayakta kalan Aysu Önen

FIKRİSABİT 36

Lovecraft sinir sisteminde kahçı hasar bırakır

KELEBEK ETKİSİ 38

Ve sanki hiç yaşamamış gibi ölen bizim kadınlarımız... Elif Tınrıyar

ELEŞTİRİ 40

İkimiz bir fidanın... Melisa Kesmez

ŞAHANE BİR KİTAP 42

An gelir, edebiyat tarafından yutulur yazar Oylum Yılmaz

ELEŞTİRİ 44

Bir gün bir kedi ile karşılaşır Hayati Roman

ELEŞTİRİ 46

"Yapma ya, Roussel bu!" Selçuk Uygur

ELEŞTİRİ 48

Bir edebi mücevher veya bir edebiyat mücevheri Bedla Ceylan Güzelce

ELEŞTİRİ 50

Her suçlu mutlaka bir kitap yazmalı küçük İskender

ELEŞTİRİ 52

Aynasını yutan kitap Aykut Ertuğrul

GÖLGEDE KALANLAR 54

Yergi öyle bir aynadır ki... Ceyhan Usanmaz

ELEŞTİRİ 56

Gençliğin enerjisini hissedin... A. Ömer Türkeş

ELEŞTİRİ 58

Kadınlar vardır Nazan Maksudyan

OKUMA LISTENİZ 60

Seve seve I-KA-SE-VE Sibel Oral

Neruda'yı Pinochet mi öldürdü?

Nobel ödüllü Şilili şair Pablo Neruda'nın ölümü bir süredir tartışma konusu. Nitekim, Neruda'nın şoförü Manuel Araya, 1973'te prostat kanseri teşhisiyle kaldırıldığı hastanede hayatını kaybeden Neruda'nın, aslında General Pinochet tarafından zehirlendiğini öne sürüyor. Birkaç yıldır hararetle bir biçimde tartışılan bu iddiayı temel alan Şili Komünist Partisi de bir süredir "olayın sorgulanması" için Neruda'nın mezarının açılması gerektiğini söylüyordu. Bu talep kabul gördü; gelen haberler Neruda'nın mezarının otopsi amacıyla açılacağı yönünde.

Adli tıp uzmanları Neruda'nın hastanede verilen yüksek dozlu ilaçlar nedeniyle ölüp ölmediğinin vücut kalıntılarından saptanmasının zor olduğunu söyledi. Buna karşın Pablo Neruda Vakfı, hakim Mario Carroza'nın açtığı soruşturmayı desteklediğini söylüyor.

Chick lit, özgüven sorunu yaratıyor

Yirmi ve otuzlu yaşlarındaki bekar ve çalışan şehirli kadınların Batı dünyasında yalnızca kendilerine ait bir edebiyat türü var: *Chick lit*. Anglosakson dünyada "ciddiye alınıp alınmaması gerektiği" ile ilgili sık sık tartışma konusu olan bu türle ilgili geçenlerde yapılan bir araştırma, ilginç veriler ortaya koyuyor. İddiaya göre, *chick lit* okuyan kadınların özgüvenleri düşüyor!

Araştırma, belli birkaç *chick lit* kitabından birer paragraf seçilip bunlardan dokuz farklı versiyon yaratılarak yapılmış. Nasıl mı? Çok zayıf ve kendine güvenen karakterden, kilolu ve özgüveni düşük olan bir karaktere doğru giden bir yelpaze ortaya çıkararak. Ortaya çıkarılan bu paragraflar 159 üniversite öğrencisi kadına dağıtılmış ve her bir versiyonu okuduktan sonra kendi vücutları ve cinsel çekicilikleri hakkında ne düşündüklerini derecelendirmeleri istenmiş. Zayıf bir karakterle ilgili bir paragraf okuduklarında, okurların kendilerini "daha az çekici" hissettiklerini, özgüveni düşük bir karakteri içeren bir paragrafı okuduklarında ise kiloları hakkında daha fazla endişelendikleri sonucu ortaya çıkmış. Araştırmada, bu durumun yeme bozukluklarına ve başka sağlık sorunlarına yol açabileceği de belirtiliyor.

(Görsel çalışma: Jenn Ross)

Çin, *Finnegans Wake*'i sevdi

Çin'in bağına bastığı ve çoksatır listelerinin ilk sıralarından indirmedeği *Harry Potter* kitaplarına bir yabancı rakip daha geldi: *Finnegans Wake*. Yazıldıktan 75

yıl sonra Çince ancak ilk kez yayımlanan kitap, ülkede adeta yok satıyor. Çoksatarlar listesinin alışılmadık bir misafiri olan *Finnegans Wake*'in getirdiği yüksek satış rakamları, Çinli yayımcılara göre "hiç beklemedikleri" bir başarı. Halkın, bu "edebi açıdan ağır" kitaba ilgisi kadar ilginç başka bir şey varsa, o da Çin medyasının kitaba ilişkin yorumları: Kimilerince linguistik açıdan karmakarışık olarak değerlendirilen *Finnegans Wake*'in yazarı James Joyce, bazı eleştirmenlerce "böyle bir romanı yazdığı için" "akıl hastası" olarak yaftalanmış bile.

Bir de not: Çince baskısı 8000 kopya satan ve üç haftada tükenen *Finnegans Wake*'in tamamlanması 17 yıl, Çinli çevirmen Dai Congrong'un işi ise 8 yıl sürmüştü.

James
Finnegans
Wake
Joyce

Adolf Hitler kitabı Almanya'yı sallıyor

Adolf Hitler'i hicveden *Er Ist Wieder Da* (Geri Döndü) adlı roman Almanya'daki çoksatar listelerini altüst ediyor! Kafaları kurcalayan ise Nazilerin iktidara gelişlerinin 80. yıl dönümünde okurların Hitler'e güldüğü mü, yoksa onun yanında mı yer aldığı sorusu.

Timur Vermes adlı yazarın ilk romanı olan *Er Ist Wieder Da'nın* (Geri Döndü) kapağı bile büyük bir sansasyon yarattı: Hitler'in meşhur saç stilini ve kitabın ismini Hitler'in imzası (!) olan bıyığının içine sığdıran bu kapak görenleri şaşırtıyor. Nazilerin Almanya'da iktidara geldiği 1933 yılının, kitabın fiyatı olan 19.33 Avroya yansıması ise tesadüf değil.

Kitap, Hitler'in 2011 yazında Berlin'de bir anda uyanıvermesini konu alıyor. 66 yıl uyuduktan sonra uyanan Hitler bir anda medyanın ilgi odağı oluyor ve bir Türk-Alman dizisinde rol kapıyor. Sonrasında tekrar politikaya girip köpek pislikleri ve aşırı hız karşı kampanyalar yürütüyor.

Vermes, kitabının 400.000'den fazla satmasının sebebinin Almanların Hitler'le ilgili takıntılı olmasına bağlıyor. "Hitler'e dair bir stereotip var: O her zaman bir canavar ve biz de ondan farklı olduğumuz gerçeğiyle kendimizi rahatlatıyoruz. Ama gerçekte, Hitler insanlarda bir merak uyandırıyor; tıpkı iktidara geldiği zaman ondan etkilenen ve o suçları işlemesine yardım eden insanlarda olduğu gibi."

Yağmalanan kitaplar İtalya'yı karıştırdı!

Hatırlarsınız, geçenlerde Napoli'deki Girolamini Kütüphanesi'nde XVI. yüzyıla ait binlerce nadir kitap kaybolmuştu. Ülke bu yağmanın ardından "kültürel miras" tartışmalarıyla boğuşuyor. Kültürel mirasın yönetimin ihmali yüzünden ayaklar altında olduğunu söyleyenlerin sayısı hiç de az değil. Misal eski Kültür Bakanı Antonio Paolucci, ülkenin bu eşsiz hazinelerinin düzgün korunamamasının özellikle küçük enstitüler üzerinde yıkıcı etkileri olduğunu söylüyor: "Yağmalanmış her tablo ya da talan edilmiş her kütüphane, medeniyete vurulmuş bir darbe, İtalya ve tüm insanlık için bir felakettir."

Girolamini'nin saygın koleksiyonu kataloglanmadığı için, kaç kitabın alındığı tam olarak bilinmiyor. Ama korkunç bir sayı tahmin ediliyor: 4000. Bu 4000'i aşan çalınmış ciltlerin içinde Galileo Galilei'nin eserleri ve Thomas More'un *Utopia* kitabının 1518 tarihli baskısı bulunuyor.

Davanın savcılığını yürüten Giovanni Colangelo bu kayıp kitapların bulunabileceğinden pek ümitli olmadığını belirtirken, Girolamini yağmalarının "planlı, organize ve acımasızca" yapıldığını söyledi. Savcı vekili Gianni Melillo ise 1586'da açılmış kütüphanenin eskisi gibi olamayacağını ve verilen zararın tamir edilemeyeceğini belirtti.

J.D. Salinger'ın hayatı film oluyor

Sağlığında tüm gözlerden uzak yaşamayı seçen J.D. Salinger'ın vefatının ardından özel yaşamının detaylarının kamuya mal edilmesi bir süredir tartışılıyordu. Bu konu öyle kolay kapanacağı benzemiyor, nitekim Salinger üzerine yazılmış bir biyografi kitabının yanı sıra yazarın hayatının anlatıldığı bir belgesel filmin de önümüzdeki yıl gösterime gireceği haberleri gelmeye başladı bile.

The Private War of J.D. Salinger (J.D. Salinger'ın Gizli Savaşı) ismini taşıyan biyografi kitabının, yazar David Shields ile senarist Shane Salerno tarafından yazılmakta olduğu ve Shane&Shuster Yayınevi tarafından basılacağı duyuruldu. Film ise Shane Salerno tarafından beyazperdeye aktarılacak. Salerno'nun üzerinde birkaç yıldır çalıştığı bu filmin, önümüzdeki yıl ocak ayında gösterime girmesi bekleniyor. J.D. Salinger'ı tanıyan yakınları, onunla çalışmış insanlar ve eserlerinden ilham alan başka sanatçılar da dahil olmak üzere, toplamda 150 kişi ile gerçekleştirilen röportajlar sonucunda okura ve seyirciye "gerçek" Salinger anlatılmaya çalışılacak.

Salerno aldığı eleştirilerin ardından yaptığı açıklamada, "Salinger'la ilgili son 60 senede insanların okudukları ve inandıkları bir şey var: Dokunulmak için fazla duyarlı bir adam. Bizse, bu Salinger inanişini yıkarak, onun olağanüstü karmaşık ve karışıklarla dolu bir insan olduğunu anlatacağız. Kitapta da, yazarın hayatı ve yaşamı üzerine hiç bilmediğiniz şeyler okuyacaksınız." şeklinde konuştu.

Istanbul hızla sıradan bir üçüncü dünya şehri olma yolunda. Kapitalizmin doyumsuz iştahıyla teşvik ettiği orta sınıf ve onların sayesinde var olan siyasetçilerle ortaya XIX. yüzyılın New York'unun taklidi, standart bir şehir modeli çıktı. (Görsel çalışma: Murat Germen)

İSTANBUL DÜNYANIN EN ÇİRKİN ŞEHİRİ OLMAYA ADAY

“İstanbul’u sevsek bu denli sessiz kalınır mıydı? Sessizliğimizle, pısrıklığımızla plansız proje mağduru İstanbul’un tüketicileriyiz.”

On yıl önce söyleseniz “nostaljisever bir romantik” olarak damgalanırdınız. Şimdiyse “İş işten geçti.” diyorlar. İstanbul “dev” yapılarla dolup taşıyor. Gökdelenler, toplu konutlar, AVM’ler, lüks oteller... Sürekli yeni projelerin, yeni şehir-semtlerin reklamını görüyoruz. Imre Azem’in *Ekümenopolis: Ucu Olmayan Şehir* isimli belgeseli de, hatırlarsınız, kabustan farkı olmayan bu tabloyu özetlemişti. Şöyle sormuştu: “İstanbul’daki ekolojik eşikleri aştınız. Nüfus eşiklerini aştınız. Ekonomik eşikleri aştınız. Peki, nereye gidecek bunun sonu?”

Biz de, daha önce bu meseleyi birçok kez gazetede ki köşesine taşıyan akademisyen-yazar Gündüz Vassaf’a sorduk.

İstanbul’da kentsel dönüşüm ve şantiyeleşen semtler sıkça tartışılıyor. Bu yöndeki politikaların ve icraatların kent belleğini nasıl etkilediğini ve etkileyeceğini düşünüyorsunuz?

İstanbullunun kent belleği, şehrin geçmiş ve geleceğine kayıtsız. İstanbullu, geçmişten habersiz, geleceğe ufku kapalı. Çoğumuz için İstanbul’un yaşam mücadelemize sahne olmaktan öte yeri yok. “Nerede, kaç paraya yaşayabilirim; nerden nereye kaç saatte gidebilirim?” derdimiz bunlar. Şehir plancıları, belediyeler, rantçılar, savaş sonrası bir şehrin unsurları gibi. Kimi günün sorunlarını geçici çözümlerle yarına atıyor, kimi “Benden sonra tufan.” dercesine günün sorunlarından para kazanıp, kaçıp gidiyor. İstanbul’u sevsek bu denli sessiz kalınır mıydı? Sessizliğimizle, pısrıklığımızla plansız proje mağduru İstanbul’un tüketicileriyiz.

Kent mimarisinin sık sık değişmesinin ne gibi sakıncaları var? Mimariyi salt estetik bir görüntüden ayıran unsurlar neler sizce?

Kent bir müze değil. Mimarisi tabii ki günün ihtiyaçlarına göre değişecek. Çoğu kişinin kafasında

Şehrin ruhunu idrak edemeyenler, şehrin silüetinde kendi çılgın projelerinin yansımalarını görüyor.

kentlerin kalıcı olduğu yanılgısı var. Buradan hareketle önüne gelen kalıcı sandığı binalar, köprüler, yollar yapma, İstanbul'un gölgesine sığınarak adını duyurma düşkünlüğünde.

Çağdaş kent mimarisi çok amaçlı, dinamik, değişkenlik üzerine kurulu olmalı. İşte, günümüzde çöküp giden, kimi yıkılan, kimi başka amaçlarla kullanılan sanayi devriminin alametifarikası fabrikalar... Günümüzün hilkat garibesi AVM'lerini de aynı akıbet bekliyor. XIX. yüzyılda tarih öncesi yapıları korumaya yönelik yasalar çıkarılmıştı. Günümüzde otuz yıllık binalar bile bu kategoriye girdi. Amaç şehri yıkıp yeniden yapmak değil, yaptıklarımızın geçici olduğu bilinciyle, geçici sorunlara geçici çözümler ve estetiklerle yaklaşılmalı. Örneğin dar kafalılar, oto sanayiinden var olanlar, geleceğin şehri hâlâ otomobilsiz düşünemiyor. Oysa bu geçici ulaşım aracına çözüm, kısa zamanda yetersiz kalacak yeni yollar ve köprüler yaparak değil, onu şehre sokmayacak yaklaşımlar üzerine, yeni, ucuz, pratik teknolojiler üzerine kurulu olmalı.

SERMAYENİN HİZMETİNDE, DİKTATÖRLERİN ELİNDE

İstanbul'un birçok semtinde gerçekleşen değişimleri şehrin kimliği üzerinden okursak; şehre yeni bir kimlik verilmeye çalışılıyor diyebilir miyiz? Nasıl bir kimlik inşa ediliyor?

İstanbul hızla sıradan bir üçüncü dünya şehri olma yolunda. Kapitalizmin doyumsuz iştahıyla teşvik ettiği orta sınıf ve onların sayesinde var olan siyasetçilerle ortaya XIX. yüzyılın New York'unun taklidi, standart bir

"Binalar sabotajdan, kazadan, ihmalden yok olabilir. Sorun, yerine ne yapılacağı. Yapılacak olanın kime hizmet edeceği. Yeniden imarına kimlerin karar vereceği. İstanbul sanki sermayenin hizmetinde, diktatörlerin elinde." (Görsel çalışma: Jili Pollio)

Gündüz Vassaf: "İstanbul'un kent belleği, şehrin geçmiş ve geleceğine kayıtsız."

şehir modeli çıktı. Manhattan'da arz-talep ilişkisi sonucu yüksek toprak fiyatları gökdelenleri doğurmuştu. Aynı şeyi, toprak mülkiyetinin devlete ait olduğu Sovyetler Birliği'nde aşağılık kompleksine kapılan Stalin taklit etti. Bugün Şanghay'dan Nairobi'ye kadar herkes XIX. yüzyıl New York'unu yakalama yarışında. Belki de doğal ortamıyla dünyanın en güzel mekanına sahip İstanbul, son yüzyılda mimarisiyle dünyanın en çirkin şehirlerinden biri olmaya aday. Üstelik bu yeni İstanbul, sakinlerinin, siyasetçilerinin, mimarlarının övünerek sahiplendiği, pervasızca tükettiği bir şehir.

Haydarpaşa gibi birçok önemli mekan, tarihi doku yangınla yok oldu. Bunun son örneği Galatasaray Üniversitesi'ndeki yangındı. Bunun bir ihmâl ve hatalar zincirinden fazlası olduğunu söyleyebilir miyiz? Bu tür yangınları sonuçları açısından nasıl yorumlayabiliriz?

İkinci Dünya Savaşı'nda Varşova, Nazi bombardımanıyla yerle bir edildi. Şehri, eski dokusunu aynen koruyarak yeniden inşa ettiler. Binalar sabotajdan, kazadan, ihmalden yok olabilir. Sorun, yerine ne yapılacağı. Yapılacak olanın kime hizmet edeceği. Yeniden imarına kimlerin karar vereceği. İstanbul sanki sermayenin hizmetinde, diktatörlerin elinde. Şehrin, semtlerin sakinlerine, mimar odalarına, şehir plancılarına soran var mı Taksim'in göbeğinde yeşil alanı yok edip kışla görüntüsünde AVM yapılmasını...

İstanbul'un en görünür yerlerine -Çamlıca, Taksim, Göztepe, Büyükkada'ya- cami projeleri gündemde. Şehrin silüetiyle ilgili endişe duymak gerekiyor mu sizce? Şehrin ruhunu idrak edemeyenler, şehrin silüetinde kendi çılgın projelerinin yansımalarını görüyor. "İstanbul'un Sesi" adlı şiirimden:

"Fethedildim. Yağmalandım.
Nice donanma demir attı sularımda.
Gelen giden bayraklarını dikti topraklarıma.
Bayrağım yok.
Dinim yok.
Sadakat aramayın bende.
Biri gider, öteki gelir.
Ben kalırım."

KEŞFETMENİZ İÇİN TANER CEYLAN ÖNERİYOR: OSMANLI'DA SEKS

O zaman tadumlek
bir cümle isteriz?

"Karanfil: Hasan'in
öyküsü..."

Okumalarını tavsiye
ederim

Sevgili Taner Ceylan,
Sabit Fikir okunları-
na hangi kitabı öne-
riyorsun?

Hangi müzik eşik etmeli
bu kitaba?

Osmanlı'da
Sex
Murat Bardakçı

Melihat Gülseç
klasik dönem...

Neden bu kitabı
seçtin?

Bilinmeyen'i
bilmek

Bu olmasaydı hangi
kitap olurdu?

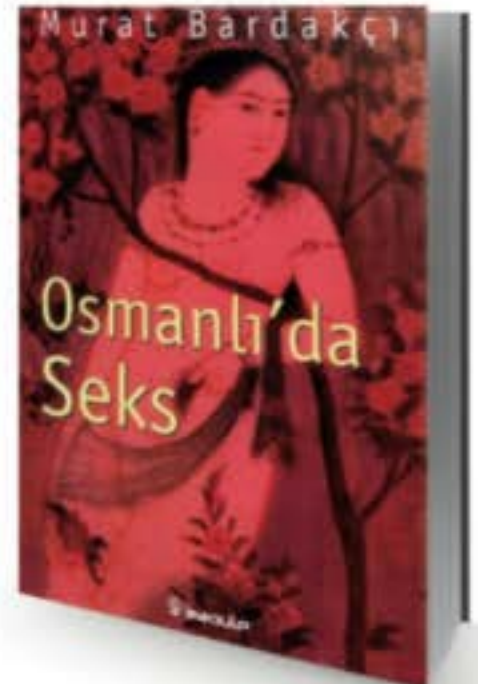
Cinsellik

Muamma Sı

Cüneyt Çakırlar
Serkan Delice

TEŞEKKÜR
EDERİZ
!!

keyifli
okumalar!

OSMANLI'DA SEKS
Murat Bardakçı
İnkılap Kitabevi

Said Nursi Rusya'da yasak

Said Nursi artık Rusya'da basılıp okunamayacak. Nitekim, Rus Kaliningrad Mahkemesi, Nursi'nin 16 kitabını sakıncalı bularak yasaklanmasına karar verdi. RIA Novosti ajansının haberine göre mahkeme, kararını adli tıp raporuna dayandırdı.

Adli tıp tarafından yapılan "psikolojik-dilbilimsel" rapor, Said Nursi'nin "dini nefreti teşvik ettiği ve İslam'a inanmayanların dini özgürlüklerine zarar verdiği"ni öne sürüyor. Ajans, söz konusu kitapların Kaliningrad'ta oturan ve radikal bir örgüt taraftarı olduğundan şüphelenilen bir zanlının evinde ele geçirildiğini duyurdu.

Azeri yazara "afroz"

Ünlü Azeri yazar Ekrem Eylisli, bir öyküsünde Ermenileri savunarak Azerbaycan halkına hakaret ettiği gerekçesiyle Aliyev yönetimi tarafından "afroz" edildi. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev imzasıyla yayımlanan kararnameyle "halkın kendisine gösterdiği yüksek güveni kötüye kullanarak son eserinde Azerbaycan tarihi ile ilgili gerçekleri Azerbaycan yazarı adına yakışmayan şekilde tahrif ettiği" ileri sürülen Eylisli, "Halk Yazarı" unvanından ve 2002'den bu yana aldığı Cumhurbaşkanlığı bursundan mahrum edildi. 75 yaşındaki Eylisli "Taştan Rüyalər" adlı uzun öyküsünde, öldürülmek üzere olan bir Ermeni'ye siper olan ünlü bir Azeri sanatçının yaşadıklarını anlatıyor.

İncelenme sırası Semerkant'ta

Bahçelievler Necip Fazıl Kısakürek Lisesi'nden bir veli, Bahçelievler İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne, okulun tarih öğretmenin'in önerdiği *Semerkant* romanı ile ilgili şikayette bulundu. Amin Maalouf'un kaleme aldığı kitabın "müstehtecen olduğunu ve İslamiyeti aşağıladığı" iddiasıyla yapılan şikayet üzerine, öğretmen hakkında inceleme başlatıldı.

Şikayet edilen öğretmenin de üyesi olduğu Eğitim - Sen İstanbul 1 No'lu Şube Başkanı Barış Uluocak, yaşananlarla ilgili bilgileri şöyle aktardı: "Okulda öğrencisi olmayan bir veli bu kitabın Doğu ve İslam kültürünü aşağıladığı, içinde müstehtecen içerikli bölümler olduğu iddiasıyla İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazılı bir şikayette bulunuyor. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü de diğer İlçe ve İl Milli Eğitim Müdürleri gibi, bunu yürürlüğe koyma konusunda son derece heyecanlı ve istekli. Sonuç olarak soruşturmayı açıyorlar."

Türkiye ceza aldı

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Türkiye'de 2008-2009 yılları arasında değişik tarihlerde yayınları yasaklanan veya toplatılan 6'sı haftalık 3'ü günlük 9 gazete tarafından açılan davalarda Türkiye'yi suçlu buldu. Mahkeme, Türkiye mahkemeleri tarafından bu gazeteler hakkında alınan basım ve dağıtım durdurma kararlarının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ifade özgürlüğüyle ilgili 10'uncu maddesiyle uyumadığına hükmetti. Hükümet, karar gereği, *Bağımsız Demokrasi Sosyalizm İçin Yürüyüş*, *Ezilenlerin Sosyalist Alternatifi Atılım*, *Özgür Mezopotamya*, *Günlük*, *Siyasi Alternatif*, *Özgür Görüş*, *Süreç*, *Rojev* ve *Demokratik Açılım* adlı gazetelere toplam 13 bin 500 Avro manevi tazminat ve masraf ödeyecek.

BİR RÜYA İÇİN AĞIT!

“Karakterleriyle, hikayesiyle, yönetimiyle, her karesine sızan şiiriyle ve tüm eksikliği gediğiyle “temiz” bir rüya var karşımızda.

“İnsanlığın en büyük sorununun, şiirini kaybetmiş olmak” olduğu bir çağda, içinde şiir olan bir film çekmek az bir risk değil.

Edebiyat tarihinin dehlizlerinde şöyle bir gezinince yoksulluğun, yoksunluğun, hastalığın, aşk acısının ve memleket hasretinin bir tür şair “özellik” olduğu algısına kapılmak çok kolaydır. Oysa durum tam tersidir. Bütün bunlar, kişi şair olduğu için değil, şair olmayı seçtiği için gelmiştir çoğu zaman başına. Bu yüzden, bu kıymetli adamları “acı bir kaderin sonuçlarına katlanmak zorunda kalmışlar” diye değil “seçtikleri hayatın bu tür yan etkileriyle de mücadele etmek zorunda kalan insanlar” olarak görmek gerekiyor belki de. Bu nedenle, neresinden bakarsanız bakın, mesela Rüştü Onur ve Muzaffer Tayyip Uslu gibi şairlerin “talihsiz” gibi görünen hayatları, aslında bir ayrıntıdır. Gönülünü şiirden yana yatırmış, kelimelerle, imgelerle, anlamlarla hayatı var etmeye çalışmış iki şairin gencecik yaşlarda veremden ölmesi yalnızca şiirin kaybıdır. Biri yoksulluk yüzünden üniversiteyi bırakmak zorunda kalmış, diğeri hastalık nedeniyle liseden ayrılmış bu iki genci İkinci Dünya Savaşı’nın ve mükellefiyet döneminin ağır koşullarında Zonguldak’ta ayakta tutan şeyin şiir olduğunu görmemek ancak onları öldüren şeyin verem olduğunu düşünenlere özgü olabilir. Çok şükür bu iki şairi *Kelebeğin Rüyası* filmiyle gündemimize taşıyan Yılmaz Erdoğan onlardan değil.

Kısa süre öncesine kadar yalnızca edebiyatla, özellikle de şiirle yakından ilgili olanların hakkında bilgi sahibi olduğu Rüştü Onur ve Muzaffer Tayyip Uslu, Yılmaz Erdoğan’ın yazıp yönettiği (ve ayrıca hikayenin geçtiği 1940’lı yıllarda Zonguldak’ta edebiyat öğretmenliği yapan Behçet Necatigil’i canlandırdığı) *Kelebeğin Rüyası* ile bir kez daha gündeme geliyor. Film de böylece “şiir”e bir iade-i itibar niteliği kazanıyor. “İnsanlığın en büyük sorununun şiirini kaybetmiş olmak” olduğu bir çağda, içinde şiir olan bir film çekmek az bir risk değil.

“AŞK BAHANESİDİR ŞİİRİN”

Erdoğan, 1920’li yılların başlarında başlayıp 1940’lı yıllarda aramızdan ayrılan bu iki şairin 1941 yılındaki hallerine götürüyor bizleri. Dünya, İkinci Dünya Savaşı’yla allak bullak olmuştur. Dönemin iktidarı, Zonguldak köylerinde yaşayan 15-65 yaş arası erkeklere madenlerde çalışma zorunluluğu getirmiştir. Yoksulluk ve verem nedeniyle üniversite eğitimini yarıda bırakmak zorunda kalan Muzaffer Tayyip Uslu ve yine aynı nedenlerle liseyi bitiremeyen Rüştü Onur, Zonguldak’ta “memur” olarak çalışmakta, bir yandan da İstanbul’daki dergilere şiirler yollamaktadırlar. Sık sık da Behçet Necatigil ile buluşup edebiyat sohbetleri yaparlar...

Kelebeğin Rüyası’nı iyi bir film yapan birçok şey var. Bunların en önemlisi Türkiye’de dönem filmi çekmenin zorluklarının başarıyla aşılmış olması. Burada *Neşeli Hayat* ile girdiği sine/masal yolunda Nuri Bilge Ceylan ve Bahman Ghobadi gibi iki ustadan öğrenmeye devam etmiş, sinemada öğrendiklerini şiire olan tutkusuyla birleştirmiş bir isim temel belirleyici oluyor hiç kuşku yok ki: Yılmaz Erdoğan.

Bugün genel bir kanının “sıkıcı” bulduğu “şiir”i bir filmin bahanesi haline getirmek... Didaktizme düşmeden ve gerçekten sıkıcı olma ihtimaline prim vermeden çekilmiş bir film var karşımızda. Muzaffer ve Rüştü’nün kasabanın zengin ailelerinden biri olan Suzan için en iyi şiiri kimin yazacağına dair iddiaya girip “Aşk bahanesidir şiirin” mısrasına ulaşmaları, Yılmaz Erdoğan’ın film için tercih ettiği yolu tarif ediyor aslında. Erdoğan şiiri değil, şairi yerleştiriyor hikayenin merkezine. Böylece şairin her bakışında, her öksürüğünde, kadehini her kaldırışında şiir de kendine yer açıyor, büyüyor. Böylece şiir bir anda sevgiliyi, seyirciyi etkilemek için kullanılan bir araç olmaktan çıkıp filmin ruhuna siniyor.

Sabit Fikir'e ulaşabileceğiniz kitabevlerinden bazıları...

"ŞİİR BAHANESİDİR HAYATIN"

Film burada durmuyor. Karakterlerimiz şiirin dünyasından çıkıp dış dünya ile bağ kurmak zorunda kalınca, şiirin işlevi de değişiyor. Rüştü'nün hastalığının artan şiddeti, Muzaffer'in Suzan'a olan umutsuz aşkı ve bitmek bilmeyen yoksullukla sınanan yaşamları için şiir, bu kez "hayatın bahanesi" haline geliyor. Muzaffer ve Rüştü'nün "Aşk bahanesidir şiirin" olan mottoları; aşkı bulduktan ve büyüttükten sonra, şiiri hayatta kalmanın bir yolu haline getirerek ona yepyeni bir işlev de yüklüyor: "Şiir bahanesidir hayatın!"

Kelebeğin Rüyası -muhtemel ki biraz da ticari kaygılarla- finale doğru, hayatla, karakterlerle ve işin dramatik yanlarıyla koruduğu mesafesini biraz daraltıyor. Rüştü ile Mediha'nın aşkının "kaderine", Muzaffer ile Suzan'ın birlikteliğinin imkansızlığına doğru kırıyor dümenini. Biraz drama meylediyor, seyircinin duygularıyla oynamaya başlıyor. Bu küçük makas değişikliği; filmin özenli işçiliği ve iyi yazılmış senaryosu sayesinde herhangi bir dağınıklığa yol açmıyor belki ama, çok daha iyi bir yapım olarak tarihe geçmesinin de önünü kesiyor sanki.

Açıkçası filmin basın gösteriminden çıktıktan sonra yoksulluk, hastalık ve sefaletin kol gezdiği bir zamanı ve ülkeyi anlatan *Kelebeğin Rüyası*'nın fazla "temiz" bir estetiği sahip olduğunu düşünmüştüm. Ama aradan birkaç saat geçtikten sonra böyle olmasının bir anlamı olduğunu fark ettim. Yılmaz Erdoğan, Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur'un içinde olduğu ve şiirin her taşın altından çıktığı bir rüya idi tasarlanmış olan, Karakterleriyle, hikayesiyle, yönetimiyle, her karesine sızan şiiriyle ve tüm eksiği gediğiyle "temiz" bir rüya var karşımızda.

Neşeli Hayat ile girdiği sine/masal yolunda Nuri Bilge Ceylan ve Bahman Ghobadi gibi iki ustadan öğrenmeye devam etmiş, sinemada öğrendiklerini şiire olan tutkusuyla birleştirmiş bir isim olan Yılmaz Erdoğan, filmde Behçet Necatigil'i canlandırıyor.

512 Kitabevi

Adnan Kahveci Bulvarı No: 86/2
Bahçelievler **İSTANBUL**
0 532 792 12 68
512kitabevi@gmail.com

Kuzey Kitabevi

Eskişehir Yolu 9. km TOBB İkiz Kuleler Sosyal Tesisleri No: Z-26 Çankaya **ANKARA**
0 312 221 60 63
kuzeygrup@kuzeykitabevi.com

Ikra Kitap Kirtasiye

Cumhuriyet Cad. No: 39 Antakya **HATAY**
0 326 214 68 83
ikrakirtasiye@hotmail.com

Sabit Fikir, Prefix ile toplam 1756 kitapçıda!

prefix

KİTAP VE KÜLTÜR SEKTÖRÜ İŞ PORTALI

www.prefix.com.tr

"ŞİİR BAHANESİDİR HAYATIN"

Film burada durmuyor. Karakterlerimiz şiirin dünyasından çıkıp dış dünya ile bağ kurmak zorunda kalınca, şiirin işlevi de değişiyor. Rüştü'nün hastalığının artan şiddeti, Muzaffer'in Suzan'a olan umutsuz aşkı ve bitmek bilmeyen yoksullukla sınanan yaşamları için şiir, bu kez "hayatın bahanesi" haline geliyor. Muzaffer ve Rüştü'nün "Aşk bahanesidir şiirin" olan mottoları; aşkı bulduktan ve büyüttükten sonra, şiiri hayatta kalmanın bir yolu haline getirerek ona yepyeni bir işlev de yüklüyor: "Şiir bahanesidir hayatın!"

Kelebeğin Rüyası -muhtemel ki biraz da ticari kaygılarla- finale doğru, hayatla, karakterlerle ve işin dramatik yanlarıyla koruduğu mesafesini biraz daraltıyor. Rüştü ile Mediha'nın aşkının "kaderine", Muzaffer ile Suzan'ın birlikteliğinin imkansızlığına doğru kırıyor dümenini. Biraz drama meylediyor, seyircinin duygularıyla oynamaya başlıyor. Bu küçük makas değişikliği; filmin özenli işçiliği ve iyi yazılmış senaryosu sayesinde herhangi bir dağınıklığa yol açmıyor belki ama, çok daha iyi bir yapım olarak tarihe geçmesinin de önünü kesiyor sanki.

Açıkçası filmin basın gösteriminden çıktıktan sonra yoksulluk, hastalık ve sefaletin kol gezdiği bir zamanı ve ülkeyi anlatan *Kelebeğin Rüyası*'nın fazla "temiz" bir estetiği sahip olduğunu düşünmüştüm. Ama aradan birkaç saat geçtikten sonra böyle olmasının bir anlamı olduğunu fark ettim. Yılmaz Erdoğan, Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur'un içinde olduğu ve şiirin her taşın altından çıktığı bir rüya idi tasarlanmış olan. Karakterleriyle, hikayesiyle, yönetimiyle, her karesine sızan şiiriyle ve tüm eksiği gediğiyle "temiz" bir rüya var karşımızda.

Neşeli Hayat ile girdiği sine/masal yolunda Nuri Bilge Ceylan ve Bahman Ghobadi gibi iki ustadan öğrenmeye devam etmiş, sinemada öğrendiklerini şiire olan tutkusuyla birleştirmiş bir isim olan Yılmaz Erdoğan, filmde Behçet Necatigil'i canlandırıyor.

Sabit Fikir'e ulaşabileceğiniz kitabevlerinden bazıları...

512 Kitabevi

Adnan Kahveci Bulvarı No: 88/2
Bahçelievler **İSTANBUL**
0 532 792 12 68
512kitabevi@gmail.com

Kuzey Kitabevi

Eskişehir Yolu 9. km TOBB İkiz Kuleler Sosyal
Tesisleri No: Z-26 Çankaya **ANKARA**
0 312 221 60 63
kuzeygrup@kuzeykitabevi.com

Ikra Kitap Kirtasiye

Cumhuriyet Cad. No: 39 Antakya **HATAY**
0 326 214 68 83
ikrakirtasiye@hotmail.com

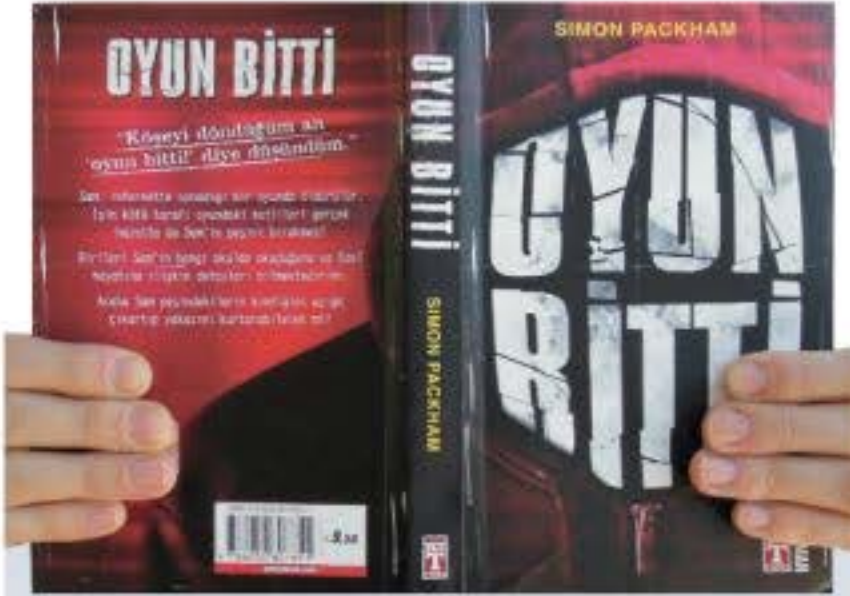
Sabit Fikir, Prefix ile toplam 1756 kitapçıda!

prefix

KITAP VE KÜLTÜR SEKTÖRÜ İŞ PORTALI

www.prefix.com.tr

OYUN BİTTİ Simon Packham

Genç Timaş, Çeviren: Gizem Şakar (18 cm X 11 cm)

BASKI

İç sayfalar boya ayarı sağlanamayan eski bir makinede basılmış. Katlamaya da yaşıt bir makine ile devam edilmiş gibi. Bazen ehil olmayan bir usta, bunu yeni bir araçla da başarır. Sirt yuvarlanmış ve kulak pilyajı kaymış. Bıçak keskinmiş ama seri tamamlanamamış.

KAPAK TASARIMI

Kitabın adı kapakta bir kapışonun içine, insan surati gelmesi gereken yere yazılmış. Ön kapağın tümünü kaplıyor. Bu görüntü, tasarım değeri açısından güçsüz olsa da, kitap adının oldukça okunaklı olmasını sağlamış; hem hacmi hem de bordoya kaçan koyu zeminde patlayan beyaz rengi ile. Bu haliyle, çoksatar bir cep romanı için gereken raf çarpıcılığını sağlıyor. Ön kapağın zeminini oluşturan fotoğraf devam ederek arka kapakta kısa bir tanıtım metninin de zemini oluyor. Sirt okunaklı ve güçlü.

İÇ SAYFA TASARIMI

Tipik bir "cep kitabı". Kolay okunsun diye aralıklı satırlar, geniş harf araları ve büyük puntolarla dizilmiş. Ancak seçilen tırnaklı yazıtipi pek de göz dostu olmadığı için rahat okunduğu söylenemez.

Kitapta, ayrı işlevler yüklenmiş altıdan fazla farklı yazıtipinin kullanılması çözüm yerine yeni sorunlar üretmiş. Örneğin, günler, saatler gibi zaman akışlarını belirtmek için kullanılan el yazısı biçimli yazıtipi aynı zamanda hem grafitiler hem de yüksek sesleri betimlemek için kullanılıncı anlamların karışması gibi...

Kitabın son sayfalarına; boş kalmasın diye konulan ilanların ellerimizde mürekkep lekesi bırakmak, göz zevkinizi bozmak ve yayıncının kendi logosunun yarısının kesilmesini bile önemsemediğini göstermek dışında pek bir işlevi yok. Künyesi ayrıntılı ve yeterli.

MORFİNSİZ ÇEKİLEN DÜŞ SANCILARI

Batuhan Dedde Altıkkırkbeş Yayın (16 cm X 12,4 cm)

BASKI

Sirt yazısı ortalansa, kapak kağıdının su yolu ters olmasa, katlama da düzgün yapılırsa kusursuz olacaktı. Yine de, düzgün bir kitap.

KAPAK TASARIMI

Küçük ve ilginç ebatta bir şiir kitabı. Kitap adının yazıldığı tırnaklı yazıtipi kontrolsüz ve dağınık bir görüntü veriyor. Kapak tasarımını *Kaybedenler Kulübü*'nün dillere pelesenk olmuş karakteri Erol Egemen (!) yapmış. Ancak kapak Shutterstock isimli görsel bankasından alınan bir illüstrasyon üzerine kurulduğu için bir tasarımdan çok bir yerleştirme olduğunu söylemeden geçmeyelim.

Koyu sayılabilecek bir zemin üzerine kitap adını siyah, yazar adını bordo ile yazmak okumayı güçleştiriyor. Sirt ortalanamamış ve özensiz.

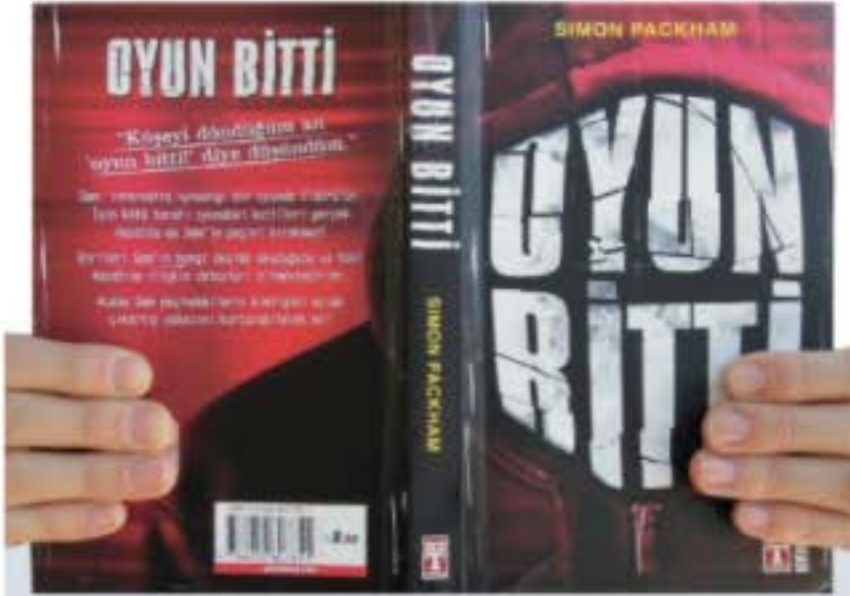

İÇ SAYFA TASARIMI

İç sayfalar pek çok kitaba göre oldukça özenli olmasına rağmen bazı hatalı kararlar tasarım kalitesini düşürmüştü. Sayfa altlarında bırakılan boşluk gereğinden fazla, ama sayfa üstlerine yazılan kitap adı ile akan metinler arasındaki boşluk yetersiz. Ayrıca şiirler için kullanılan tırnaksız kalın başlıklar hemen altındaki tırnaklı yazıtipiyle dizilmiş metinlere göre oldukça küçük ve orantısız. Görsel bankasının adını ve sayfaları kimin formatladığını da künyede göremiyoruz.

OYUN BİTTİ Simon Packham

Genç Timaş, Çeviren: Gizem Şakar (18 cm X 11 cm)

BASKI

İç sayfalar boya ayarı sağlanamayan eski bir makinede basılmış. Katlamaya da yaşıt bir makine ile devam edilmiş gibi. Bazen ehil olmayan bir usta, bunu yeni bir araçla da başarır. Sirt yuvarlanmış ve kulak pilyajı kaymış. Bıçak keskinmiş ama seri tamamlanamamış.

KAPAK TASARIMI

Kitabın adı kapakta bir kapışonun içine, insan suratı gelmesi gereken yere yazılmış. Ön kapağın tümünü kaplıyor. Bu görüntü, tasarım değeri açısından güçsüz olsa da, kitap adının oldukça okunaklı olmasını sağlamış; hem hacmi hem de bordoya kaçan koyu zeminde patlayan beyaz rengi ile. Bu haliyle, çoksatar bir cep romanı için gereken raf çarpıcılığını sağlıyor. Ön kapağın zeminini oluşturan fotoğraf devam ederek arka kapakta kısa bir tanıtım metninin de zemini oluyor. Sirt okunaklı ve güçlü.

İÇ SAYFA TASARIMI

Tipik bir "cep kitabı". Kolay okunsun diye aralıklı satırlar, geniş harf araları ve büyük puntolarla dizilmiş. Ancak seçilen tırnaklı yazıtipi pek de göz dostu olmadığı için rahat okunduğu söylenemez.

Kitapta, ayrı işlevler yüklenmiş altıdan fazla farklı yazıtipinin kullanılması çözüm yerine yeni sorunlar üretmiş. Örneğin, günler, saatler gibi zaman akışlarını belirtmek için kullanılan el yazısı biçimli yazıtipi aynı zamanda hem grafitiler hem de yüksek sesleri betimlemek için kullanılınca anlamların karışması gibi...

Kitabın son sayfalarına, boş kalmasın diye konulan ilanların ellerimizde mürekkep lekesi bırakmak, göz zevkinizi bozmak ve yayıncının kendi logosunun yarısının kesilmesini bile önemseyemediğini göstermek dışında pek bir işlevi yok. Künyesi ayrıntılı ve yeterli.

MORFİNSİZ ÇEKİLEN DÜŞ SANCILARI

Batuhan Dedde Altıkkırkbeş Yayın (16 cm X 12,4 cm)

BASKI

Sirt yazısı ortalansa, kapak kağıdının su yolu ters olmasa, katlama da düzgün yapılırsa kusursuz olacaktı. Yine de, düzgün bir kitap.

KAPAK TASARIMI

Küçük ve ilginç ebatta bir şiir kitabı. Kitap adının yazıldığı tırnaklı yazıtipi kontrolsüz ve dağınık bir görüntü veriyor. Kapak tasarımını *Kaybedenler Kulübü*'nün dillere pelesenk olmuş karakteri Erol Egemen (!) yapmış. Ancak kapak Shutterstock isimli görsel bankasından alınan bir illüstrasyon üzerine kurulduğu için bir tasarımdan çok bir yerleştirme olduğunu söylemeden geçmeyelim.

Koyu sayılabilecek bir zemin üzerine kitap adını siyah, yazar adını bordo ile yazmak okumayı güçleştiriyor. Sirt ortalanamamış ve özensiz.

İÇ SAYFA TASARIMI

İç sayfalar pek çok kitaba göre oldukça özenli olmasına rağmen bazı hatalı kararlar tasarım kalitesini düşürmüştü. Sayfa altlarında bırakılan boşluk gereğinden fazla, ama sayfa üstlerine yazılan kitap adı ile akan metinler arasındaki boşluk yetersiz. Ayrıca şiirler için kullanılan tırnaksız kalın başlıklar hemen altındaki tırnaklı yazıtipiyle dizilmiş metinlere göre oldukça küçük ve orantısız. Görsel bankasının adını ve sayfaları kimin formatladığını da künyede göremiyoruz.

6 ÜSTÜ HİKÂYE

**Mustafa Samsunlu, Ümit İhsan,
Mehmet Mollaosmanoğlu, Ece Özbaş Korkmaz,
Aşkın Güngör, Şebnem Pişkin** Postiga (21 cm x 13,5 cm)

BASKI

Kapak kağıdında su yolu tersliği artık standart. Bütün kusurlardan azıcık var ama dozaj iyi ayarlanmış, fazla göze batmıyor.

KAPAK TASARIMI

Kapak bir takvim yaprağı replikası şeklinde tasarlanmış. Ancak bir takvim yaprağı tasarlayıp bunu deforme ederek fotoğrafını çekmek yerine, buruşuk bir kağıt fotoğrafının üzerine, photoshop marifetiyle uygulanmış sayfa tasarımı. İşte 6 Üstü Hikâye özgün olmasa bile ilginç olabilecek bir kapakla karşımıza çıkma fırsatını böyle kaçırmış.

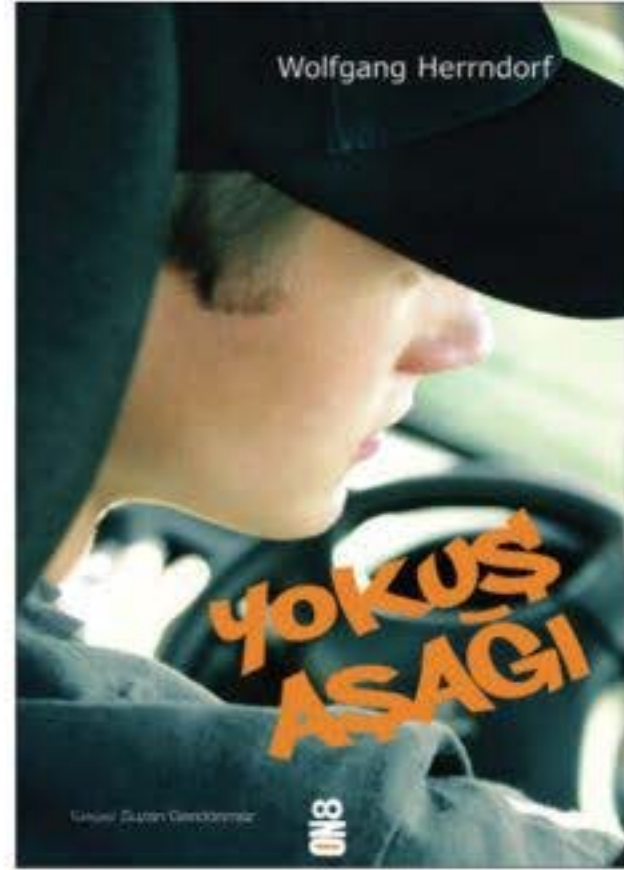
Arka kapakta, aynı buruşuk kağıt zemininde, ön kapakla alakası olmayan bambaşka bir tipografik düzen ve bir grafik yaklaşım yer alıyor. Burada yer alan tanıtım yazısının iki yana bloklanarak yazılmasının yarattığı su yolları da cabası. Sırtta 6 yazarın ismini sıkış tepiş koymanın nedenlerini anlayabilsek de, hem sırtta hem de arka kapakta yer alan yazı tiplerinin öndekinden farklı olmasını anlayabilmemiz mümkün olmadı.

İÇ SAYFA TASARIMI

İç sayfalar okunaklı büyüklükte dizilmiş. Ancak genel bir izgara tutarlılığı sorunu var. Öykülerin altısı da aynı ilk sayfa tasarımı ile başlıyor. Ancak bu ilk sayfalar farklı üst boşluklarla dizildiği için, aynı olması planlanan tüm başlangıç sayfaları birbirinden farklı. Mektup, mesaj gibi farklı metinleri betimlemek için sadece dar sütun kullanılmış. Yazıyı küçültmek, yatık yazı ya da farklı bir yazı tipi kullanmak gibi farkındalığı artırıcı yöntemlere başvurulmamış. İlk başta bunların "karar" olabileceğini düşündük. Ancak 124'üncü sayfada, kitapta yer alan tek şeklin bile okunamayacak kadar küçültülerek sayfaya konulmuş olması; giriş sayfalarındaki dağınıklık ve tutarsızlık gibi göstergeler birleşince bunların "tanımsızlık" olduğuna inancımız pekişti. Künyesi yeterli.

insanın, otoban polisi karakolunda sidikli ve kanlı bir halde oturmuş, ebeveynine dair sorular yanıtlaması da büyük ikramiye sayılmaz. Hatta işkence görmek işime bile gelirdi, o zaman heyecanım için bir gerekçem olurdu hiç değilse.

iki genç, çalıntı bir Lada ve "Kafdağı"na yolculuk...

Çağdaş Alman edebiyatının sevilen yazarlarından Wolfgang Herrndorf'a, 2011 yılında Alman Gençlik Edebiyatı Ödülü'nü kazandıran, taptaze ve benzersiz bir yol hikâyesi.

YOKUŞ AŞAĞI Wolfgang Herrndorf

Yayın yönetmeni: Müren Beykan • Türkçesi: Suzan Geridönmez

Okurluğun rüştüne erenler için
ON8'den farklı sesler, farklı kitaplar...

MAVİ KIRAZLAR Dizisi

YENİ PANORAMİK ROMANLAR

“Bugünün çoğulluğunu ve keşmekeşini anlatmak için tek bir kahramanın macerası değil; toplumun çeşitli kesimlerinin birbiriyle kesiştiği, pek çok ufak öykü tuğlasıyla örülen romanlar tercih ediliyor.”

Kalabalık bir dünyada, metalarla çevrili ve her biri kendine özgü karaktere bürünmüş, birbirine benzer ama nüanslarla eşsiz kılınmış mekanların arasında, her kişinin ve her şeyin iletişim değeri hiç de kolay başa çıkılmayacak bir boyuta getirilmiş bir dönemde yaşıyoruz. (Görsel çalışma: Keyi Luo)

Kalabalık bir dünyada, metalarla çevrili ve her biri kendine özgü karaktere bürünmüş, birbirine benzer ama nüanslarla eşsiz kılınmış mekanların arasında, her kişinin ve her şeyin iletişim değeri hiç de kolay başa çıkılmayacak bir boyuta getirilmiş bir dönemde yaşıyoruz. Herkesin birden çok öyküsü var, her şey hakkında birçok anlatı aynı anda ortalıkta dolaşıyor. Her geçen gün katbekat çoğalan bir dünyada yaşayanlar hakkında yazmak, kimi zaman ister istemez özneliği azaltıp neredeyse bir akademisyen nesnelliğini gerekli kılabilen. Bugünün çoğulluğunu ve keşmekeşini anlatmak için tek bir kahramanın macerası değil, toplumun çeşitli kesimlerinin birbiriyle kesiştiği, pek çok ufak öykü tuğlasıyla örülen romanlar tercih edilebiliyor. Elbette “postmodern çoğulluk” olarak adlandırılabilir bu çoğulluk yeni değil edebiyatta, ama bazen yapıtların sosyologların kuramlarını testten geçirircesine yazılmasına son dönemde daha fazla rastlar olduk.

METROPOLÜ ÜRETEK İNSANİ ÜRETEK METROPOL

Dünyadaki finans krizinin Britanya toplumunun, Londra sakinlerinin farklı kesimleri üzerindeki etkisini anlatmak amacıyla Hamburg doğumlu, Hong Kong’da büyümüş, Oxford’da eğitim görmüş İngiliz yazar John Lanchester, önce *Whoops! Why Everyone Owes Everyone and No One Can Pay* (Neden Herkes Herkese Sahip ve Kimse Ödeme Yapmıyor) adıyla bir çalışma yayımlar 2010’da. İki sene sonra ise -krizle beraber kendisine atıfta bulunulması mutlak hale gelen Marx’ın ünlü yapıtını hatırlatan bir ad taşıyan- *Capital* romanı yayımlanır; aynı konu bu sefer edebiyatla ele alınır. Londra’nın alametifarikası İngiliz briketinden evlerin bulunduğu bir mahallede, emlak piyasasının zirvede olduğu dönemde yaşayanların (İngiliz bankacılar, Banksy’yi hatırlatan modern sanatçılar, Afrika kökenli ümit vaat eden futbolcular, bakkal işleten Müslüman aileler, Polonya veya Macaristan göçmeni tamirci veya bakıcılar gibi çok farklı köken ve sınıftan insanların) çöküş esnasındaki yaşamlarını mizahi sayılabilecek bir dille anlatır Lanchester. Londra metropolünün olimpiyata hazırlandığı yıllarda yaşadığı yükselişin öbür yakasında yer alan küçük insanların trajedileri, panoramik bir anlatımla çağdaş sosyal bilim kuramcılarının yazdıklarını müttemadiyen hatırlatan başarılı bir yansıtma olarak *Capital*’i dolduruyor.

ENFORMASYONU ÜRETEK İNSANİ ÜRETEK ENFORMASYON

Günümüzün popüler konularından biri de, internet iletişimi ve sosyal medya. Hayatları radikal bir biçimde değiştirdiğini gözlemledik internetin. Çoğulluğu sağlayan, anlatıların paylaşılmasına yarayan, enformasyonu aktaran iletişim ağının kurulması, ABD ve müttefiklerinde, Kaliforniya’daki

Günümüzün popüler konularından biri de, internet iletişimi ve sosyal medya. Hayatları radikal bir biçimde değiştirdiğini gözlemledik internetin. (Görsel çalışma: Ashleigh Lay)

üniversiteler ile askeri tesislerdeki bilgisayarların birbirleriyle iletişime geçirilmesiyle gerçekleşmişti; ancak Fransa'nın kendine özgü bir deneyimi olarak, vatandaşlara açık Minitel'i vardı, 1982'den beri. Bu açıdan genç Fransız yazar Aurélien Bellanger, *La Théorie de l'information* (Enformasyon Kuramı) adlı ilk romanında Fransa'nın özgün sosyal medya sürecini, küresel süreci de göz ardı etmeden, anlatının içine yedirilmiş kuramsal bilgilerle gözler önüne sermeyi seçmiş. Bilgisayar temelli iletişim platformu patronu Pascal Ertanger'nin 80'lerden itibaren Minitel'in yarattığı olanakları, cinsel içerikli hizmetlerin getirdiği kazancı kullanarak adım adım nasıl internet sosyallığını geliştirdiğini okuyoruz Bellanger'nin kitabında. Meselenin toplumsal, ticari, teknik, politik ya da ekonomik yanları üzerine yorumlarda bulunmaktan da çekinmemiş Bellanger; elbette Deleuze, Baudrillard, Virilio, Derrida gibi zamanının önünde, özgün entelektüel koşulların yetiştirdiği kuramcılarının yapıtlarını da kat eden günümüz yazarının, ele aldıklarının felsefi veçhesini boşlamasını düşünemeyiz bile. Aslında böylesi konular eskiden bilimkurgu kapsamı içinde kabul edilirdi (William Gibson'ın, Neal Stephenson'ın romanları gibi), spekülasyon olarak algılanırdı, ama artık o spekülasyon çağda yaşıyor olmalıyız ki, neredeyse tarihi bir anlatı olarak kurgulanıyorlar romanlarda. Sanırım Michel Houellebecq, spekülasyon düşünceleri üretmeyi ve neredeyse kuramsal bir bakış açısıyla olup bitenleri anlatmayı günümüz Fransız edebiyatında uygulayan önemli bir örnek; Bellanger'de Houellebecq'in dümen suyunda yazmaya atılan gençlerden biri olarak (romanından önce Houellebecq üzerine bir kitap da yazmış) insanı öznelikten uzaklaştıran, diğer nesneler arasında bir nesne haline getiren koşulların anlatısını sunuyor.

Altyazı

AYLIK SİNEMA DERGİSİ

Walter Salles'ten Beat Klasığı
Yolda

Reha Erdem ile Jîn Üzerine
Meltem Gürle ile Sınıfta

Bir Gerilim Belgeseli
Hayat Avcısı

Karahaber ile Video-eylemcilik

Mart Sayısı Bayilerde

Sanatçı: İbrahim Bağıcı

s 19

s 20

s 21

s 22

s 23

s 24

s 25

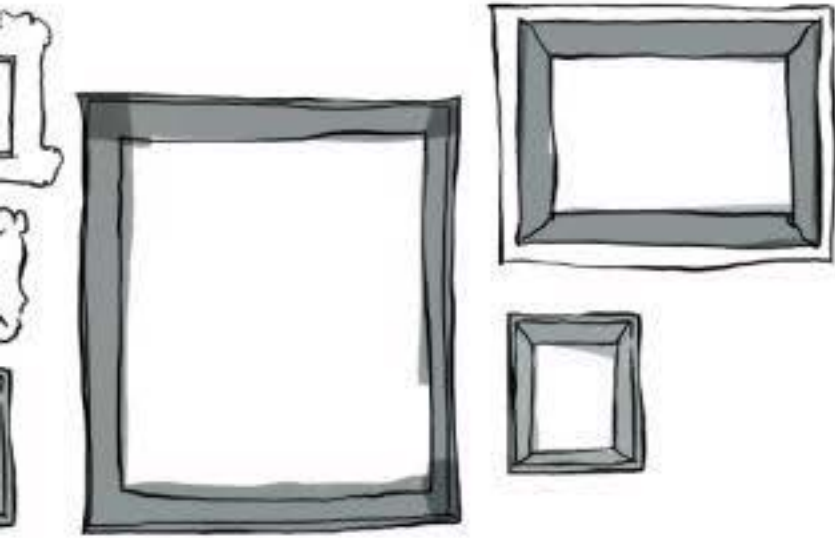

YENİ ANARŞİZM KİTAPLARI DALGASI

“2000’lerden sonra, anarşist yayınların akışı birdenbire kesilmişti -pıt! Nedeni belirsiz. Türkiye’nin gündelik siyasete gömülmesi mi? Belki. Parlamenter siyasetin radikal solun da gündemine girmesi mi? Olabilir. Kesin olan -kesif bir karanlıktan bahsetmiyor olsak da- üç beş yıl süren bir “duraklama devri”nden geçmiş olduğumuz. Ve şimdi, 2010’larda, yine yeniden anarşist kitapların neşesine sıranın geldiği.

Süreyya Evren

Anarşizmle ilgili yeni çıktığını duyduğum bir kitabı alabilmek için kitapçıya giriyorum, girmişken son çıkanlar reyonuna göz gezdiriyorum ve bir de bakıyorum başka bir yayınevinden bir anarşizm kitabı daha yayımlanmış! Hayretle ikisini de alıyorum. Çok geçmeden gene yeni çıktığını duyduğum bir diğer anarşizm kitabını bulabilmek umuduyla kitapçıya giriyorum ve bir kez daha iki kitap alıp çıkmak durumunda kalıyorum. Bütçeye verdiği zarar dışında pek keyifli bir gelişme! Bu hareketliliğin ittirmesiyle hem bu taze kitaplara topluca göz gezdirelim, hem neler olduğu üzerine düşünelim ve de sonraki adımı tahmin etmeye çalışalım diyorum.

Türkiye’de Türkçe anarşizm kitaplarının tarihi tanıdık bir gecikme jestiyle başlar. 1800’lerin sonlarında ve 1900’lerin başlarında, bizim dışımızdaki dünya Bolşeviklerin Rusya’da iktidarı almasına dek sürececek coşkulu devrimci dönemini anarşizm ağırlıklı yaşarken

Osmanlı’nın bu sahneye katılımı hayli sınırlı olmuştu. Ünlü Ermeni anarşist Atabekyan’ın ve arkadaşlarının girişimleriyle Ermenice yayınlar olduğunu, başka dillerde de kimi hamlelerin sezildiğini, İzmir’de, Selanik’te kıpırdanmalar, İskenderiye ve Kahire’de ciddi anarşist oluşumlar görüldüğünü ve zamanın anarşist trafiğinden bu toprakların da payına düşeni az çok aldığını biliyoruz. Gelgelelim Osmanlıca/Türkçe yayın sepetinin uzun yıllar bomboş kaldığı gerçeği de ortada. Ancak 1935’te, belki İspanyol anarşistlerinin dünyayı sarsmaya başlamasının etkisiyle, ilk kez Kropotkin çevrilebilmiş. *Etika, Ahlakın Kaynağı ve Açılması* adıyla Ahmet Ağaoğlu tarafından Türkçeleştirilen bu kitabın sonrası 1960’lara dek koyu bir sessizlik. Derken Türkiye solunun 1960 darbesinin ardından kabarmasına eşlik eden üç beş ilgili kitap, 1970’lerde kitleselleşen Marksizmin eleklerinden geçemeyen ve maalesef siyasi hayatımızda pek karşılığı olamamış bir iki katkı daha. Nihayet 1980’lerde fiilen anarşistlerin ve anarşist dergilerin belirmesini izleyen damardan, çekinmesiz dolandırmasız anarşist yayıncılık. İlk kez anarşist yayınevlerinin, anarşist yayın kolektiflerinin ortaya çıkışı. 1990’lardaki özgürlükçü sol tırmanmanın kurucu öğelerinden biri olarak çok yönlü bir anarşizan Türkçe kitaplığın raflardaki yerini almaya başlaması. 2000’lerde Zapatistalar ve Seattle sonrası küreselleşme karşıtı hareketin çalkalandığı dünyada, yatay örgütlenme biçimlerine ve postyapısalcı teoriyle anarşizmin teorik/pratik keşiflerine odaklanan bir anarşist yayıncılık. Belli başlı yayınevlerinin, hatta kimi Marksist yayınevlerinin dahi anarşizme ilgi gösterir olmaları. Ancak sonra ansızın akışın kesilmesi -pıt! Birden anarşist dergilerin susması, kitap yayınlarının durması, neden niyetlenildiği belirsiz bir soluklanma. Türkiye’nin gündelik siyasete çok fazla gömülmesi mi?

Chomsky tarzı entelektüel dünya aktivizminin şekillenmesinde anarşizmin oynadığı rolü anlamak, anarşizmin sunduğu altyapıyı hissetmek için birebir. (Görsel çalışma: Kaan Bağcı)

Belki. Parlamenter siyasetin radikal solun gündemine hiç olmadığı kadar girmesi mi? Olabilir. Her durumda, -açık olan kesif bir karanlıktan bahsetmiyor olsak- da üç beş yıl süren bir "duraklama devri"nden geçmiş olduğumuz. Ve şimdi, 2010'larda, yine yeniden anarşist kitapların neşesine sıranın geldiği. Tahrir'in ve aşağıdan yatay Arap devrimciliğinin etkisi mi? Belki. *Occupy* hareketlerinin ruhu mu sıçradı? Olabilir. Veya bizim kendi iç ihtiyaçlarımız, anarşist düşüncelerden daha fazla beslenmemizi doğurmuştur.

Peki, sözü geçen canlılığın müsebbibi olan eserler hangileri, biraz da onlara bakalım denebilir. Bakalım. Önce en tanınmışlardan yola koyulalım. Yeni çıkan kitaplar arasında parlayanların başında Agora Kitaplığı'nın yayımladığı iki kitap geliyor: Emma Goldman'dan *Modern Tiyatronun Toplumsal Önemi* ile Noam Chomsky'nin *Anarşizm Üzerine*'si. Tiyatro merkezli bu kitabın da katılmasıyla Türkçedeki Emma Goldman kitaplığı biraz daha yetkinleşti. Goldman velut bir yazardı ve Türkçedeki temsili de giderek güçleniyor. Bu kitabın ayrıca Ibsen'in zamanında anarşist dünyada doğurduğu heyecanı da tiyatronun silikleşen politik aletliğini de geri hatırlatacağını düşünebiliriz. Noam Chomsky ise dilbilimciliğinden medya ve uluslararası siyaset uzmanlığına, Türkiyeli okurun yakından tanıdığı bir isim değil sadece, aynı zamanda haksızlıklarla, adaletsizliklerle mücadele ederken yanımızda görmeye alıştığımız aktivist bir figür. Daha dün Rakel Dink ile Şişli'de Agos'un balkonundaydı, bizlerle birlikte Hrant Dink'i anıyor, adalet talep ediyordu. Chomsky öncelikle bir anarşizm teorisyeni değil, çalışmaları bu alanda yoğunlaşmıyor, ama kariyerinin en başından beri tutarlı bir anarşist.

Bizim dışımızdaki dünya, 1800'lerin sonlarında ve 1900'lerin başlarında coşkulu devrimci dönemini anarşizm ağırlıklı yaşarken Osmanlı'nın bu sahneye katılımı hayli sınırlı olmuştu.

Chomsky'nin anarşizm üzerine metinlerini ve söyleşilerini bir araya getiren bu cilt genel olarak Chomsky tarzı entelektüel dünya aktivizminin şekillenmesinde anarşizmin oynadığı rolü anlamak, anarşizmin sunduğu altyapıyı hissetmek için birebir. Yeni çıkan kitapların kendi aralarında paslaştıklarını da belirtelim. Mesela Chomsky derlemesinde Chomsky'nin Daniel Guérin'in *Anarşizm* adlı kitabına yazdığı önsöz bulunuyor. Ve de raflarda hemen yanında uzun yıllar sonra ilk kez Türkçede bir eserine rastladığımız anarşist *queer* yazar Daniel Guérin'in Habitus'tan çıkan *Kahverengi Veba*'sı yerini almakta. *Kahverengi Veba* bir faşizm incelemesi, Fransa'da faşizmin tarihsel-teorik bir değerlendirmesi ve Almanya'da Nazizmin yükseliş döneminde çekilmiş erken bir fotoğrafı. *Kahverengi Veba*'yı okuması da çok keyifli, örnek bir gazetecilik çalışması sunuyor diyebiliriz. Guérin'in yaya olarak ve bisikletle yaptığı Nazi Almanyası yolculukları, her tür insanla kurduğu birebir ilişkiler ve sohbetler, sokaklardan, etkinliklerden, barlardan izlenimleri, yer yer bir edebiyatçı tadıyla yansıttığı "havadaki Nazizm" ve solun hem kişisel hem toplu olarak verdiği reaksiyonları takip edişi ve aktarışı etkileyici. Böyle bir okumanın kendine göre tehlikeleri olsa da, insan kendini yer yer Türkiye'nin son yıllarıyla karşılaştırmaktan da alamıyor. Özellikle Nazilerin sosyalist gazetelere el koyup başlarına da eski sosyalistleri geçirip Nazi propagandası yapışlarını okurken! Guérin'in *Kahverengi Veba*'da bedenlere yaptığı vurgu da dikkat çekiyor. Zaten Guérin başka bir yerde, anarşizmin özünde devlet kontrolü modellerine karşı "bedensel bir isyan" olduğunu söylemişti. *Kahverengi Veba* ile birlikte okuması zevkli olacak bir diğer yapıt da Daniel Colson'un Versus Kitap'tan çıkan *Proudhon'dan Deleuze'e Anarşist Felsefe Sözlüğü*. Colson'un kitabı lineer bir anlatı sunmuyor. Postyapısalcı düşünceyi içselleştirmiş, postanarşizme göz kırpan bir formatı var. Edebiyat okurlarının Julio Cortazar'ın *Seksek*'inden hatırlayacakları sıçramalı, ağsal, hipermetinsel yapıya sahip. Kitap bir politik felsefe sözlüğüyle ilgili ezberlerinizi de bozuyor ve "Kızgınlık", "Kamusal İtiraf", "İştah" gibi maddeler bulunduruyor. Colson okuyarak anarşizmin ne

olduğunu, anarşist geçmişin ne gibi olaylardan oluştuğunu ders gibi öğrenmiyorsunuz belki ama anarşizme dokunduğunuzu hissediyorsunuz. Tüm gündelik hayat karşılıklarıyla birlikte elinize geliyor anarşizm ve anarşist felsefe. Colson kitabının temel amaçları arasında, anarşist hareketin olası ve paradoksal teorik tutarlılığının anlaşılmasını sağlamayı; anarşizmin XX. yüzyılda yaşadığı teorik canlanmanın kökenleriyle kurduğu bağları göstermeyi; Spinoza, Leibniz, Stirner, Proudhon, Bakunin, Tarde, Nietzsche, Bergson, Foucault, Simondon ve Deleuze gibi filozof ve teorisyenleri birleştiren gizli yakınlıkları keşfettirmeyi sayıyor. Daniel Colson'la bir anarşizm konferansında karşılaştığımızda heterodoks İslam ile anarşizmin rabitaları hakkında ne düşündüğünü sormuştum ve ilgilendiğini görmüştüm. Buradan İslam ile anarşizmin kesişimleri hakkında kafa yoran Türkiyeli özgün bir düşünür de çıkardığımızın müjdesini Colson'a eklemleyebiliriz. Bizi tartışmaya da davet eden kapsamlı bir esere, Dilaver Demirağ'ın Okur Kitaplığı'ndan çıkan *Anarşizm, Unutulmuş Olanı Hatırlamak*'ına yaklaşıyoruz böylece. Türkiye'de anarşizmin erken "Kara" çevresi dönemlerinden beri içinde olan Dilaver Demirağ, pagan anarşizmden Hristiyan anarşizme, oradan postkolonyal anarşizm olarak İslami anarşizme uzanan geniş bir alanı tarıyor. Demirağ, anarşizmin romantizmde yatan köklerinin farkında ve postanarşizmin günümüzdeki kimi politik tikanıklıklara cevaplarını didiklemeden aldığı verimleri "şirketokrasi" çağında direnişe bağlayarak üzerinde konuşulmayı hak eden zeminler açmakta. Kitaplar kitaplara bağlanıyor demiştik. Dilaver Demirağ da bizi Barış Soydan'ın hazırladığı müthiş derlemeye, *Türkiye'de Anarşizm, Yüz Yıllık Gecikme*'ye taşıyor. Demirağ, Soydan'ın söyleşi yaptığı onlarca isimden biri. Barış Soydan, Guerin gibi, keyifli bir gazetecilik deneyine imza atmış ve Türkiye'de anarşizmin tarihinden kesitler sunan kimi aktivistler ve yazarlarla öyle bir söyleşiler dizisi kurmuş ki, sanki tek bir kişiyle bir nehir söyleşi gerçekleştirilmiş gibi okuyorsunuz. Gözünüzün önünden Osmanlı İstanbul'unda anarşist risaleler dağıtan Ermeni devrimcilerden başlayıp 68'in gençlik hareketlerine uzanan, 1970'lerden geçip 1980'lerde anarşizmin Türkiye'de çatılışına geçen, anti-

militarizmiyle, ekolojistliğiyle, anarko-feminizmiyle, queer hareketi de sürükleyen cinsiyet özgürleşmesiyle 1990'lar anarşizmine varan, 2000'lere kadar gelen kara bayraklı bir film geçiyor, biraz klişe bir anlatımla söyleyecek olursak. Cemal Selbuz'dan Gün Zileli'ye, Kürşad Kızıltuğ'dan Rahmi Ögdül'e, Yavuz Atan'dan Batur Özdiç'e Türkiye anarşizmine katkılarıyla omuz vermiş pek çok ismi böyle konuşturarak tarihi de bir belge oluşturmuş Soydan. Anarşistlerin Türkiye'de muhalif sol söylemin değişip zenginleşmesine yaptıkları büyük katkıyı adım adım takip ediyor. Farklı zamanlarda çoğu yüz yüze gerçekleştirilmiş söyleşilerin birbirini besleyen doğası, bazı önermelerin neredeyse bir olgu noktasına çıkmasını sağlıyor. Avrupa 68'i ile Türkiye 68'i arasındaki ayrımlar okur için somutlaşıyor. Anarşizmin Türkiye'de daha ilk belirişinde progresivizmle, aydınlanmayla, modern bilimcilikle, kalkınmacılıkla, ve doğal olarak hakim solun kopmadığı pek çok egemen değerle koparak kendini tarif edişini anlaşılır ve politik olarak okunaklı kılıyor. Barış Soydan'ın kitabında söyleşileriyle yer alan iki isim, Ramazan Kaya ve özellikle Sezgin Ata, bizi son dönemde yayımlanan başka iki kitaba, Murray

Bookchin'in *Üçüncü Devrim* ciltlerine gönderiyorlar.

Bookchin'in ekolojik anarşizminin ve özgür belediyeçilik yaklaşımının 2000'lerde Kürt hareketi üzerindeki dolaysız etkisi, hâlâ layıkıyla ele alınamamış enteresan bir konu. Van merkezli *Qijika Reş* dergisinin kurucularından Ramazan Kaya söyleşisinde bir ucundan bu meseleyi yakalıyor.

Böyle bir okumanın kendine göre tehlikeleri olsa da insan kendini yer yer Türkiye'nin son yıllarıyla karşılaştırmaktan da alamıyor. Özellikle Nazilerin sosyalist gazetelere el koyup başlarına da eski sosyalistleri geçirip Nazi propagandası yapılarını okurken! (Görsel çalışma: Jack Lammas)

Baktığımızda yayınların ekseriyetle büyük ve popüler isimlere yöneldiğini görüyoruz: Bookchin, Goldman, Proudhon, Chomsky, Guerin, hatta Graeber.

Öte yandan Türkiye'de bir Bookchincilik varsa bunun en ana temsilcisi diyebileceğimiz, *Toplumsal Ekoloji* dergisinin de yayıncısı Sezgin Ata'nın Bookchin kitaplarının Türkçe'de yayımlanmasında rol almış olması da ayrıca sevindirici ve güven verici. Dipnot Yayınları'ndan çıkan *Köylü İsyanlarından Fransız Devrimine* ve *Fransız Devriminden İkinci Enternasyonale* Murray Bookchin'in *Üçüncü Devrim* çalışmasının ilk iki cildini oluşturuyorlar. Muhtemelen, önsözlerde bahsedilen üçüncü ve dördüncü ciltleri de üç vakte kadar Dipnot Yayınları okurlara armağan edecektir. Bookchin bir dönem Türkçeye çok çevrildi ve çok okundu, sonra araya bir kesinti girdi. Halbuki Bookchin XX. yüzyıl anarşizminin katılsak da karşı da çıksak olmazsa olmaz direklerinden biri. Özellikle *Üçüncü Devrim*'in birinci cildine yazdığı önsözü Türkiye'de siyasi aktivizme giriş yapan tüm gençlerin okuması bakış açılarını güçlendirici olacaktır. Bookchin, köylü isyanlarından bugüne devrimci halk hareketlerinin tarihini anlattığı bu çalışmada, kendi sözleriyle "büyük devrimleri ileriye doğru götüren halk veya 'kitle' hareketleri ile 'tabana dayalı' olarak bilinen grupların kurumsal yapıları ve örgütsel çerçevelerine" yöneliyor. Bookchin'in "Toplumsal bir ayaklanma döneminde bir 'güruh' olarak gözüken şey, çoğunlukla kendini çok iyi ifade eden, toplumca anlaşılır ve iyi yönlendirilen bir halk ayaklanmasıdır."

Dilaver Demirağ,
pagan anarşizmden
Hristiyan anarşizme, oradan
postkolonyal anarşizm olarak
İslami anarşizme uzanan geniş
bir alanı tarıyor.

dediği yerde gel de günümüzün Arap devrimlerini, Mısır'ı, Tunus'u hatırlama! Bookchin'in dikkat çektiği gibi, "devrimci bir sürece giren kişiler devrim sonrasında, hiçbir suretle, devrimin başlamasından önceki kişiler olarak kalmazlar". Tıpkı Mısırlıların devrim öncesindekiyle aynı Mısırlılar olmamaları gibi. Bugünkü hayatımızın kaçınılmaz bir kader olmadığını hatırlatmanın en çaba isteyen ve en zihin açıcı yollarından birine koşmuş kendini Bookchin. İnsanı yan okumalara yönlendiren, dolu dolu iki cilt böylece Türkçeye kadar ulaşmış. Tabana dayalı hareketlerin tarihi ve bugünü demişken günümüzün *Occupy* hareketlerindeki büyük rolüyle epey tanınan, Türkiye gazetelerine de röportajlar vermiş, İstanbul'da bir konuşma yaparak *Occupy* eylemlerini anlatmış, daha

Daniel Colson
okuyunca anarşizm
ve anarşist felsefe
tüm gündelik hayat
karşılıklarıyla birlikte
elinize geliyor. (Görsel
çalışma: Kaan Bağcı)

Bookchin'in "Toplumsal bir ayaklanma döneminde bir 'güruh' olarak gözüken şey, çoğunlukla kendini çok iyi ifade eden, toplumca anlaşılır ve iyi yönlendirilen bir halk ayaklanmasıdır." dediği yerde gel de günümüzün Arap devrimlerini, Mısır'ı, Tunus'u hatırlama! (Görsel çalışma: Colm Mac Athlaioich)

önce ancak çeşitli makalelerini Türkçede okuyabildiğimiz David Graeber de ilk kez kitap oylumunda Türkçeye kazandırıldığını not edelim: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi David Graeber'in *Anarşist Bir Antropolojiden Parçalar*'ını yayınlarak önemli bir kapıyı daha açmış. Roland Barthes'in *Bir Aşk Söyleminden Parçalar*'ını da akla getiren başlığıyla Graeber'in erken dönem çalışmalarından biri olan bu metin gerçekten de anarşist bir antropoloji için ön çalışmalar gerçekleştiriyor. Graeber'i anlamak XXI. yüzyıl anarşizmini anlamak yolunda kritik bir adım. Graeber hem küreselleşme karşıtı hareketler döneminde hem de *Occupy* hareketleri döneminde anarşizmin bir ideolojisi olmadığı iddialarına cevap verirken anarşizmin formunun, örgütlenme ilkelerinin bizzat anarşizmin ideolojisi olduğu yanıtını vermesiyle bazı taşları yerine oturtmuştu. Graeber ayrıca kendilerini anarşist olarak görmeyenlerin dahi kendilerini anarşizme dayanarak tanımladıkları ve anarşizmin fikirlerinden beslendikleri bir çağdan yazdığını anlatıyordu. Geleneksel anarşist ilkelerin -otonomi, gönüllü birlikler, kendiliğinden örgütlenme, yardımlaşma, doğrudan demokrasi- hem küreselleşme karşıtı hareketin temelini oluşturduğunu hem de her yerde her türden radikal hareket içinde aynı rolü üstlendiğini belirtiyordu. Anarşistlerin "Nasıl?" sorusuna verdikleri dikkatin altını çizmekte Graeber kuşkusuz usta. *Anarşist Bir Antropolojiden Parçalar*'ı

izleyen Graeber kitapları dünyada da epey yankı yaptılar ve çok sayıda dile çevrildiler. Her an Türkçede de belirebilirler. Anarşist kitaplar demişken sadece basılı kitaplara değil elektronik kitaplara da dikkat kesilmek gerekiyor. Can Başkent'in editörlüğünde atak yapan Propaganda Yayınları son dönemde pek çok e-kitapla literatürü zenginleştirdi, topladı. *Kara, Efendisiz, Ateş Hırsızı, Apolitika, Amargi* gibi Türkiye anarşizmi tarihini yansıtan dergilerden seçkileri kitaplaştırmının yanı sıra *Ateizmi Anlamak, Türkiye'de Ordu ve İnsan Hakları İhlalleri, Türkiye'de ve Dünyada Vicdani Ret* gibi e-kitaplar da yayımladılar. Öte yandan basılı anarşist yayıncılığın başat ismi Kaos Yayınları'nın sessiz sedasız imza attığı büyük iş de bütün bu bahsettiğimiz dinamizme net bir referans sundu: Pierre-Joseph Proudhon'un *Sefaletin Felsefesi* gibi bir sürekli geri dönülen bir klasik sonunda, üstelik Türkiye anarşizminin bir diğer değerli ismi Işık Ergüden'in çevirisiyle Türkçeye de dahil oldu. Marx'ın bu kitapla polemik yapmak üzere kaleme aldığı *Felsefenin Sefaleti* ile büyüyen kuşaklardan sonra şimdi *Sefaletin Felsefesi*'ne sıra gelmiş gibi görünüyor.

Son dönemde Türkçede yaşanan anarşist kitaplar dalgası üzerinde bu kısa seyahati gerçekleştirdikten sonra herhalde şunu sormanın zamanı da gelmiştir: Şimdi sırada ne var? Bizi başka neler bekliyor olabilir? Genel resim ne gösteriyor?

Emma Goldman velut bir yazardı ve Türkçedeki temsili de giderek güçleniyor.

Baktığımızda yayınların ekseriyetle büyük ve popüler isimlere yöneldiğini görüyoruz: Bookchin, Goldman, Proudhon, Chomsky, Guerin, hatta Graeber. Çeviriler kaynak yoksunluğunu kapatmak üzere sıklıkla klasik metinlere erişimimizi garanti altına almaya yöneliyor. Referansları berkitmeye dönük bu çaba sürerken bugün dünyada gözlemlenen, ayak uydurması hem zor hem de merak uyandırıcı yeni anarşist yayınların ve yeni anarşist yazarların yayıncılarımızın masalarına gelmeye başlayacağını da öngörmek mümkün. Çünkü günümüzde henüz Türkçede karşılığını bulamamış olağanüstü bir anarşist çalışma ve yayın patlaması var. Bu patlama birkaç koldan ilerliyor, bir tanesi gene klasiklerin kenarda kalmış eserlerini de gözetten titiz edisyonlar ve elbet yeniden yorumlanmaları. Sözgelimi Emma Goldman'ın Türkçede de bulunan otobiyografisine ilaveten beş altı biyografisi var ve daha önemlisi Goldman üzerine kitaplar ve

makaleler göz kamaştırıyor. Penny A. Weiss ile Loretta Kensinger'in derledikleri devasa *Feminist Interpretations of Emma Goldman* (Emma Goldman'ın Feminist Yorumları) cildi bunlardan biri ve Türkiye'deki feminizm tartışmalarına ufuk açıcı etki yapabilecek metinlerle dolu. *Cogito* dergisinin Michel Foucault özel sayısında (Sayı: 70-71, Yaz 2012) daha yeni yayımlanan Goldman hakkındaki yakın dönem makalelerden biri olan Kathy E. Ferguson'un "Tehlike Söylemleri: Emma Goldman'ı Bulmak"ı bir fikir verebilir. Kathy E. Ferguson *Emma Goldman: Political Thinking in the Streets'i* (Emma Goldman: Sokaklardaki Siyasi Düşünce) de yayımlayalı çok olmadı. İstanbul doğumlu Avusturyalı anarşist yazar Gabriel Kuhn'un anarşist düşünür Gustav Landauer ve arkadaşı anarşist şair Eric Mühsam derlemeleri (Gustav Landauer, *Revolution and Other Writings* ile Erich Mühsam, *Liberating Society From the State and Other Writings*), gene Kuhn'un hazırladığı 1918 Alman devrimi kitabı (*All Power to the Councils!*

A Documentary History of the German Revolution 1918-1919) Alex Prichard'ın uluslararası ilişkiler teorisinde Proudhon'a eğilişi (*The International Political Theory of Pierre-Joseph Proudhon: A World Without Sovereigns*) ilk akla gelenler. Ayrıca Küba'dan Çin'e, Meksika'dan Japonya'ya, Arjantin'den İsrail'e anarşizmin dünya coğrafyasında geçmişine her gün yeni bir çalışma ile eğilindiğine tanık oluyoruz. James Horrox'un *A Living Revolution, Anarchism in the Kibbutz Movement'i* (Yaşayan Bir Devrim, Kibbutz Hareketinde Anarşizm), Frank Fernandez'in *Cuban Anarchism'i* (Küba Anarşizmi), Chris Ealham'ın *Anarchism and The City, Revolution and Counter-revolution in Barcelona, 1898-1937'si* (Anarşizm ve Şehir, Barselona'da Devrim ve Karşı-Devrim) veya Juan Sariano'nun *Paradoxes of Utopia, Anarchist Culture and Politics in Buenos Aires'i* (Ütopyanın Paradoksları, Buenos Aires'te Anarşist Kültür ve Siyaset) özellikle öne çıkıyorlar. Tabii Sam Whimster'in derlediği *Max Weber and the Culture*

Son dönemde Türkçede yaşanan anarşist kitaplar dalgası üzerinde bu kısa seyahati gerçekleştirdikten sonra, herhalde şunu sormanın zamanı da gelmiştir: Şimdi sırada ne var? Bizi başka neler bekliyor olabilir? Genel resim ne gösteriyor?

David Graeber kendilerini anarşist olarak görmeyenlerin dahi kendilerini anarşizme dayanarak tanımladıkları ve anarşizmin fikirlerinden beslendikleri bir çağdan yazdığını anlatıyordu. (Görsel çalışma: Kaan Bağcı)

Bugün akademilerde anarşist çalışmalar gerçekleştirilebiliyor, anarşist akademisyenler birbirleriyle dayanışarak yeni üretimleri arttırabiliyorlar. Ve bunların verimlerine yetişmek de giderek zorlaşıyor! Ne diyelim, rasgele!

of Anarchy (Max Weber ve Anarşi Kültürü) gibi kitapların da mesela anarşist bir sosyoloji için önaçıcı oldukları meydanda. Artık genel tanıtım kitapları bile yeni araştırmalarla kuruluyor. Ruth Kinna'nın derlediği *The Continuum Companion to Anarchism* (Continuum Anarşizm Rehberi), gene Kinna ile Laurence Davis'in derledikleri *Anarchism and Utopianism* (Anarşizm ve Ütopyacılık) veya Nathan J. Jun ile Shane Wahl'in derledikleri *New Perspectives on Anarchism* (Anarşizme Dair Yeni Perspektifler) hep yeni makelelerle örülüler. Lucien van der Walt ve Michael Schmidt'in *Black Flame, The Revolutionary Class Politics of Anarchism and Syndicalism*'i (Kara Alev) polemikçi, yön değiştirmeye yönelen tarzıyla ve üçüncü dünyacılığıyla fark yaratıyor. Özetle, buraya sığdıramayacağımız, her gün bir başkasının haberini aldığımız bir anarşist makaleler ve kitaplar artışı var dünyada. Klasiklere doydukça bu güncel seslenişlere de kulak kabartacağımızı hayal etmek zor değil. Son günlerde her kitapçıya girdiğimizde tanık olduğumuz sürpriz anarşist kitaplar dalgasına bunun bir işareti olarak da bakmak mümkün.

David Graeber, *Anarşist Bir Antropolojiden Parçalar*'da, anarşist bir antropoloji kadar bir anarşist sosyolojinin, anarşist iktisadın, bir anarşist edebiyat kuramının eksikliğinden yakınıyor, bir süre sonra oluşabileceklerine dair de bir umut aralığı bırakıyordu. Bugün gerçekten de bunların hepsi ve daha fazlası gelişmekte. Graeber akademilerde neden hiç anarşist barınamıyor diyordu, bugün akademilerde anarşist çalışmalar gerçekleştirilebiliyor, anarşist akademisyenler birbirleriyle dayanışarak yeni üretimleri arttırabiliyorlar. Ve bunların verimlerine yetişmek de giderek zorlaşıyor! Ne diyelim, rasgele!

KAYNAKÇA:

- *Ekonomik Çelişkiler Sistemi ya da Sefaletin Felsefesi*, Pierre-Joseph Proudhon, çev. Işık Ergüden, Kaos, İstanbul 2012
- *Proudhon'dan Deleuze' Anarşist Felsefe Sözlüğü*, Daniel Colson, çev. Işık Ergüden, Versus, İstanbul 2011
- *Kahverengi Veba*, Daniel Guerin, çev. Volkan Yalçıntoklu, Habitus, İstanbul 2013
- *Anarşizm Üzerine*, Noam Chomsky, çev. Tamer Tosun, Agora, İstanbul 2013
- *Modern Tiyatronun Toplumsal Önemi*, Emma Goldman, çev. Aslı Kutay Yoviç, Agora, İstanbul 2013

- *Üçüncü Devrim Cilt I, Köylü İsyanlarından Fransız Devrimine*, Murray Bookchin, çev. Sezgin Ata, Dipnot, Ankara 2012
- *Üçüncü Devrim Cilt II, Fransız Devriminden İkinci Enternasyonele*, Murray Bookchin, çev. Devrim Keskin, Dipnot, Ankara 2012
- *Türkiye'de Anarşizm, Yüzyıllık Gecikme*, Barış Soydan, İletişim, İstanbul 2013
- *Anarşizm, Unutulmuş Olanı Hatırlamak*, Dilaver Demirağ, Okur Kitaplığı, İstanbul 2012
- *Anarşist Bir Antropolojiden Parçalar*, David Graeber, çev. Bengü Kurtege-Sefer, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2012

Bugün dünyada ortaya çıkan yeni anarşist yayın ve yazarların, yayıncılarımızın masalarına gelmeye başlayacağını öngörmek mümkün. (Görsel çalışma: Connor Brown)

EDEBİYATIN KURGULADIĞI ANARŞİZM

Siyaset felsefesi olarak anarşizmin edebiyata çeşitli yansımaları olsa da, 'anarşist edebiyat' diye kesin sınırlarını belirleyebildiğimiz bir kategoriden söz etmek zor. Zaten böyle bir sınıflandırmayla edebiyatın bir bölümüne bir aynılık kimliği verme, anarşizmin ilkelerine aykırı olurdu. Edebiyat eleştirisi açısından, post yapısalci bakış açısı en büyük ortak nokta. Politik görüşleriyle kendilerini anarşizmin skalalarından birinde konumlandıran yazarlar, kurmacalarındaki temalarla ve deneysel ve kural bükücü dil kullanımlarıyla önemli.

Anarşist tavrı, toplumun ötekileştirdiklerinin edebiyatta kahramanlaşmasına yardımcı oluyor. Anarşizm teorilerinin gerçekleştiği, topluma uygulama egzersizlerinin yapıldığı evrenleri edebiyat kurguluyor. Bir tür test sürüşü olanağı. İdeal dünya yaratılıyor, ütopya oluyor. Alistığımız düzen tersine çevriliyor, kendi ikiyüzlülüğümüzle karşılaşırız. Kapitalist düzen, siyasi otorite, toplumsal baskı, ayrımcılık başlıca kötücüller. Bilim kurgu, siberpunk, transgresif yeraltı edebiyatı anarşizmin kendini evinde hissettiği türler. Önce siyasi felsefe olarak anarşizmi, sonra edebiyatın kurguladığı anarşizmi keşfetmek için okları takip edin.

20 dakikalık dört bölümden oluşan bu mini dizinin başrollerinde *Harry Potter*'dan tanıdığımız Daniel Radcliffe ve *Mad Men*'in Don Draper'ı Jon Hamm yer alır. Filmin yönetmeni ise *Led Balloon* ve *Not Going Out* dizilerinin yönetmenliğini de yapmış olan, Alex Hardcastle.

BULGAKOV'UN BİR HEKİM OLARAK PORTRESİ

“Tüm dünya hastayken bir doktor ne yapabilir?” diyen genç hekimin karamsarlığı, yıllar sonra bir İngiliz dizisiyle (bu kez beyaz ekranda) arz-ı endam eder.

Geçtiğimiz Aralık ayında İngiliz dizi kanalı Sky Arts 1'de mini dizi olarak yayına başlayan *A Young Doctor's Notebook* (Genç Bir Doktorun Notları) edebiyatseverlerin çabucak ilgisini çekerek daha yayınlanmadan büyük merak uyandırdı. Her biri 20 dakika uzunluğundaki dört bölümden oluşan bu mini dizi, XX. yüzyılın en önemli yazarlarından biri olan Mihail Bulgakov'un *A Country Doctor's Notebook* (Bir Köy Doktoru'ndan Öyküler) kitabından uyarlandı.

1891 yılında Çarlık Rusya'ya bağlı Ukrayna'nın Kiev şehrinde doğan Mihail Bulgakov, ilahiyatçı bir babanın en büyük oğluydu. Gençlik yılları Çarlık Rusya'nın yıkılmasına ve Sovyetler'in kurulmasına denk gelen Bulgakov'un eserlerinde, geçiş dönemlerine has o çalkantılı ruh halini belirgin bir biçimde görebiliriz. 1916'da Kiev Üniversitesi'nde tıp öğrenimini bitiren,

devrim öncesi yaşanan seferberlik döneminde, -yeni mezun doktorların taşradaki sağlık ocaklarında görevlendirilmesiyle- Smolensk yöresinde Nikolskoye Köyü'ne tayin edilen Bulgakov böylece Rus taşrasıyla da genç yaşta tanışmış oldu.

1919 yılında hekimliği tamamen bırakarak kendini yazmaya veren Bulgakov, yaşamlarının en verimli yıllarını yazar olarak geçiren meslektaşları Anton Çehov, Somerset Maugham ve Cronin gibi yolunu edebiyatla çizmek istiyordu. Ancak Sovyet bürokratik baskısı yazarın yaşamının geri kalanını daha da çekilmez kılacaktı. Neredeyse 10 yıl boyunca üzerinde çalıştığı XX. yüzyılın en önemli romanlarından biri olan *Usta ile Margarita*'yı, yaşadığı yıllarda yayımlayamadığı gibi sürekli yasaklarla boğuşmak zorunda kalması usta yazarı gittikçe artan bir umutsuzluğa sevk edecekti. Yazdığı

Başarılı oyunculuklar, usta işi görüntü yönetimi ve döneme uygun dekor seçimi, izleyiciye kendisini kasvetli, bir o kadar komik, alacakaranlık bir hikayenin sayfaları arasındaymış gibi hissettiriyor.

neredeyse her şey ölümünden sonra yayımlanabilen yazarın trajik yaşamı metinlerine de yansımıştı işte. "Hayat ile metin arasında orantılı bir alışveriş vardır." diyen Rita Felski'yi haklı çıkaran bir yaşamın öznesiydi Bulgakov.

Usta ile Margarita isimli büyük eserinde "En büyük ahlaki çöküntü korkaklıktır." diyen Bulgakov, tüm baskılara rağmen toplumsal eleştiriden ve muhalif olmaktan vazgeçmeyerek, uslanacağını düşünen Sovyet bürokrasisinin beklediğinin aksine ilerleyen yaşlarında daha da sert eserlere yönelecekti. Çalıştığı Moskova Sanat Tiyatrosu'nda da bu sansürcü yaklaşımdan payını alarak istediği oyunları sahneleyemedi. Tüm baskılara rağmen kısa ve oldukça zor geçen yaşamında, XX. yüzyılın en önemli eserlerinden birini kaleme alan Bulgakov, edebiyatın otorite karşısındaki tutumunu etkileyici bir biçimde ortaya koydu. "İnsanın çektiği derin acının çok garip biçimlerde açığa çıkabildiğini çok sonraları öğrenebildim ancak." diyen Bulgakov'un çektiği acıların karşılığı da alegorik, fantastik ve gerçeküstücü bir anlatımda karşılığını buluyor, baskıya boyun eğmeyen eleştirel bir mizahla kendini yıllar sonra da olsa yeniden var ediyordu.

HASTA BİR DÜNYANIN DOKTORU

Ölümünden yıllar sonra 1975 yılında İngilizce olarak basılan ve dokuz hikayenin yer aldığı *Bir Köy Doktorundan Öyküler*, Notos Kitap tarafından Haluk Erdemol'un özenli çevirisiyle geçtiğimiz yıl Türkçeleştirildi. Kitapta yer alan ilk üç hikaye, yazarın genç bir hekim olarak portresini verirken, "İşlemeli Havlu", "Çelik Nefes Borusu" ve "Katil" isimli hikayeler, "Tanrının bile unuttuğu" Muryova Hastanesi'ne götürür okuru. Hikayelerin okur üzerinde bıraktığı ilk his, aynı anda yazar anlatıcının da duyduğu dolaysız korku ve endişedir. Bu tekinsiz etki, yansıma; hikayeler yazıldığında henüz çok genç olmasına rağmen Bulgakov'un atmosfer yaratmaktaki başarısı, kuvvetli üslubu ve dil hassasiyeti konusunda da bize ipuçları verir. Her yeni hastayla birlikte korkularıyla biraz daha yüzleşen genç hekimin endişe dolu dünyası, Bulgakov'un mizahi anlatımıyla buluşarak sarsıcı bir metne dönüşür.

"Tüm dünya hastayken bir doktor ne yapabilir?" diyen genç hekimin karamsarlığı yıllar sonra bir İngiliz dizisiyle bu kez ekranlarda arz-ı endam eder. Başarılı

dizileriyle tanınan Sky Arts 1'de yayınlanan, 20 dakikalık dört bölümden oluşan bu mini dizinin başrollerinde *Harry Potter*'dan tanıdığımız Daniel Radcliffe ve *Mad Men*'in Don Draper'ı Jon Hamm yer alır. Filmin yönetmeniyse *Led Balloon* ve *Not Going Out* dizilerinin yönetmenliğini de yapmış olan, Alex Hardcastle.

1934 yılında Moskova'da başlayan dizide, hekimin olgunluk dönemini canlandıran Jon Hamm oldukça başarılı bir karakter yaratarak hikayenin geçmişle gelecek arasında gidip gelen yapısını daha da güçlendiriyor. Hekimin gençliğini canlandıran Daniel Radcliffe de Jon Hamm'den geri kalmayan bir oyunculuk sergiliyor. *Harry Potter* gibi güçlü sayılabilecek bir edebiyat uyarlamasında canlandırdığı "yeni yetme" büyücüden, Bulgakov'un genç ve deneyimsiz hekimine oldukça başarılı bir geçiş yapan Radcliffe'in, mizahla dram arasındaki sıçramaları mesleğinde umduğunu bulamayan hekimin hüsrانlarında buluşarak güçlü anlamlar kazanıyor.

Moskova'ya 24 saat uzaklıkta, karlar altındaki izbe Muryova Hastanesi'nin koridorlarında yankılanan geçmişin uğultusu, deneyimsiz hekimin endişeleriyle buluşarak diziyi güçlü bir uyarlamaya dönüşüyor. Dizideki -yan roller de dahil olmak üzere- başarılı oyunculuklar, usta işi görüntü yönetimi ve döneme uygun dekor seçimi, izleyiciye kendisini kasvetli, bir o kadar komik, alacakaranlık bir hikayenin sayfaları arasındaymış gibi hissettiriyor.

Yaşamında pek çok şey yolunda gitmese de "ahlaken çöküntüye" uğramayan ve yazmayı sürdüren Mihail Bulgakov'un

dokuz hikayesinin yer aldığı *Bir Köy Doktorundan Öyküler*'in bu başarılı uyarlaması, Sovyet devrimi sürecindeki yoksul bir köyden, 1930'ların Moskova'sına uzanarak aynı zamanda morfin bağımlısı olan bir hekimin geçmişini ve yıkıma evrilen bugününü kara mizahı elden bırakmadan ekranlara hakkıyla taşıyabildiği için seyredilmeyi hak ediyor.

Usta ile Margarita isimli büyük eserinde "En büyük ahlaki çöküntü korkaklıktır." diyen Bulgakov, tüm baskılara rağmen toplumsal eleştiriden ve muhalif olmaktan vazgeçmeyerek, uslanacağını düşünen Sovyet bürokrasisinin beklediğinin aksine ilerleyen yaşlarında daha da sert eserlere yönelecekti. (Görsel çalışma: Heather Hermit)

SAHİP OLDUĞU TEK VATAN AYAKKABILARI

“Herta Müller’in birbirini takip etmeyen cümleleri var: Kusursuz bir uyuma çok yakın ama başkaldırmaya her an hazır.”

Bizdeki Renault 12, “diğer ülke”deki Dacia marka taksinin arka koltuğundayım. Çavuşesku’nun devasa sarayı, dünyanın en büyük devlet binası; taksinin küçük camına sığmıyor. Gri gökyüzünün birbirine bağladığı caddelerden gidiyoruz. Pencerelelerinde perdelerin unutulduğu, çoğunlukla naylon dantelli yırtık; içi boş, dışı kurumuş sarmaşık kanseriyle sarılı kocaman evlerin önünden geçiyoruz. Bu evlerin yıllar önce toplu konutlara taşınmak zorunda kalan sahiplerinin arkalarında bıraktığı, şimdi vahşi çeteler halinde dolaşan sokak köpekleri, neredeyse yetişecek taksiye. Havanın soğuk olduğunu sokaktaki kadınların genç ve zayıf günlerinden kalma paltolarından anlıyorum. Çavuşesku’nun sarayı hâlâ gözden kaybolmadı, ne kadar gidersen git, uzaklaşamıyor binadan. Yoksa bizi takip mi ediyor? Havadaki grilik, sarayın gölgesi mi? Birazdan havaalanına varacak, hatıra olsun diye üzerinde Drakula yazan, içi “diğer ülke”nin kasvetiyle dolu kahve kupalarından alacak, uçağa binmeden önce Blackberry’yi kapatırken, hâlâ 2000’li yıllarda mıyız, diye bir kez daha kontrol edeceğim. Herta Müller, Nobel alacak sonra. Ve “diğer ülke”yi terk edişini anlattığı *Tek Bacaklı Yolcu*’yu daha iyi anlamama, kahve kupasıyla yanımda getirdiğim kasvet yardım edecek.

Romanyalı Alman azınlık Herta Müller’in, Çavuşesku diktatörlüğünün baskılarına başkaldırısı sonunda Almanya’ya resmi olarak göç ettikten sonra yazdığı ilk roman olan *Tek Bacaklı Yolcu* için, yazarın hayat hikayesini, politik duruşunu ve ruh dünyasını çözümleyen bir anahtar roman (roman à clef) denebilir.

Herta Müller’in Nobel’i aldığı 2009 yılında yayımlanan romanı *Atemschaukel* (Nefes Salıncağı), “Sahip olduğum her şeyi yanımda taşıyorum.” cümlesiyle başlar. (Görsel çalışma: Ece Gökaltı)

İKİ YABANCI

Kitapta Romanya’nın adını bile anmıyor Müller. “Diğer ülke” diye söz ediyor sadece. İrene, bir gece diğer ülkede, kendinden daha genç olan Alman Franz ile tanışıyor. Geceyi beraber geçiriyorlar. Sabah, İrene Franz’ı geçirirken, kuma bir resim çiziyor Franz. Diğer ülkeyi ve kendi yaşadığı kenti işaretliyor. İrene, Almanya’ya göç edip, Alman vatandaşlığına geçince Franz’la birleşecekler.

Roman bu birleşmenin öyküsü gibi başlasa da, okuyacaklarımız, birleşme sancılarıyla parçalanmış İrene’nin iki benliğinin öyküsü aslında. Diğer ülkedeki İrene, pasaport için fotoğraf çektiğinde, elindeki fotoğrafa bakarken yabancı İrene’nin farkına varıyor. Yabancı İrene ise, aksanı yüzünden aşına olduğu, gırtlığındaki diğer bir kişi olarak varlığını kabul ediyor diğer ülkedeki İrene’nin. Bir gece, kendini diğer ülkedeki uzun duvara dayalı yatağında sanıp yataktan düşüyor İrene. Kalkıp hangi İrene olduğunu

anlamak için aynaya bakıyor, yüzü aynaya teşrif etmiyor. Italo Calvino'nun *Görünmez Kentler*'inde yaptığı İrene kenti tanımına benzetiyor Franz onu:

"İrene, uzaktan bakılan, yaklaşıldığında değişen bir kent adıdır. Biri ilk kez geldiğin, diğeri geri dönmek üzere terk ettiğin kenttir."

Kafasındaki düşünceleri çalışkan bir memur gibi dosyalayıp kaldırarak, diğer ülkeyi özlememeyi başardığını iddia etse de İrene -ne de olsa bürokrasi diktatörlüğünden gelmektedir- içindeki bütün hasret duygusunu Franz'a yöneltiyor. Ona yanıt almak istemediği kartpostallar yollayarak besliyor hasret duygusunu. Hayatına giren Thomas, Stefan, camdan dikizlediği komşu ya da işçi doldurmuyor Franz'ın yerini. Onun özlediği, diğer ülkedeyken tanıştığı Franz ve o Franz'a aşık olan diğer ülkedeki İrene. Almanya'da, Franz'la İrene aynı odada olsalar bile, hasret hep İrene'nin içinde. Diğer ülkeyi ardında bırakabilmek için Franz'ı da ardında bırakması gerekecek. Özlemek yoksa, ülke de yok.

NEREDE TAŞIYORSUN VATANINI?

Herta Müller'in Nobel'i aldığı 2009 yılında yayımlanan romanı *Atemschaudel* (Nefes Salıncağı), "Sahip olduğum her şeyi yanımda taşıyorum." cümlesiyle başlar. Müller'in edebiyatını tanımlayan bu aidiyetsizlik, yoksunluk, köksüzlük ve göçebelik temalarının ilk tohumlarını *Tek Bacaklı Yolcu*'da da görmek mümkün. Müller, İrene'yi, önce çıkmaz bir sokaktaki sığınma evine, sonra bir sokağa çıkışı olmayan, kapalı bir avluya bakan bir daireye neredeyse hapsediyor. İrene, vatandaşlığa geçene

kadar sürecek bu araftaki yarı hapis hali o anda sahip olduğu tek vatan olan ayakkabıları içinde yürüyerek geçiriyor. Ayakkabı o kadar baskın bir imge ki, Müller'in bilinçli seçimiyle romanda en çok tekrarlanan sözcük olmuş. Aidiyetsizlik o kadar derin ki İrene'nin ruhunda, bir mağazadan Alman mali ayakkabılar

çalıldığını, tezgahtara yakalanıp koşarak kaçtığını hayal ediyor. Ayakkabısının içine giren taşı çıkarıp saksının toprağına gömüyor. Ne kadar yürürse yürüsün, kendini hep kentteki yabancılardan bir adım geride hissediyor. İrene için bu araftaki yürüyüşler, kırmızı ışıktaki karşıdan karşıya geçmek gibi. Hem tehlike hem kurtulma duygusu. Ne ölü ne diri. Zaten diyor, bu kentte insanın ya vazosu olmalı ya da mezarı. Ve bir gün yürüyüşten döndüğünde, odasında bir kuş tüyü buluyor, vazosunun yanında.

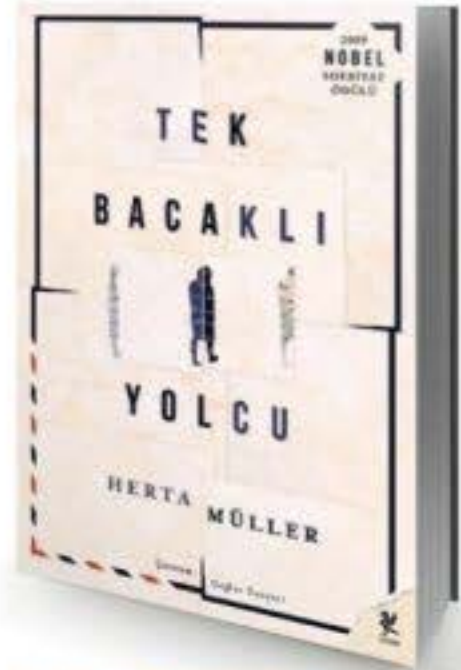
POLİTİK ROMAN

Herta Müller, *Tek Bacaklı Yolcu*'da, kendi yaşam öyküsünden kopardığı bir takım politik figürleri korkutucu hayaletler olarak çıkarıyor İrene'nin karşısına. "Öyle hassassınız ki. Sizin ülkenizin işlediği bütün suçları bizim ülkemiz telafi edecek sanki." diye alay ediyor göçmen bürosundaki adam İrene'yle. "Kaltak" diyor sokakta oynayan çocuk İrene'ye. İrene çocuklardan korkuyor. Faşist olmaksızın kaltak olmak yeğdir. Diğer ülkede hayalini gördüğü diktatörün yerini Almanya'da Rosa Luxemburg'un hayali alıyor.

Tek Bacaklı Yolcu, yazıldığı tarihte sıkışıp kalmayan, sürekli yol alan, okurdan okura göç eden bir roman.

Herta Müller faşizm kadar sosyalizme de karşı.

Okudukça, gelişigüzel kesilmiş fotoğraflardan oluşan bir kolaj belirliyor gözümün önünde. Çok kısa sahnelerden oluşmuş bir montaj izlemiş gibiyim. Herta Müller'in birbirini takip etmeyen cümleleri var: Senfoni başlamadan önce, orkestradaki her bir enstrümanın akort edilirken kendi sesini çıkardığı ana benziyor. Kusursuz bir uyuma çok yakın ama başkaldırmaya her an hazır. Müller'in her cümlesi İrene için yeni bir algıya, yeni bir fark edişe gebe. Her cümle ile İrene, diğer ülkeden şimdiki zamana göçüyor. Bu nedenle, *Tek Bacaklı Yolcu*, yazıldığı tarihte sıkışıp kalmayan, sürekli yol alan, okurdan okura göç eden bir roman.

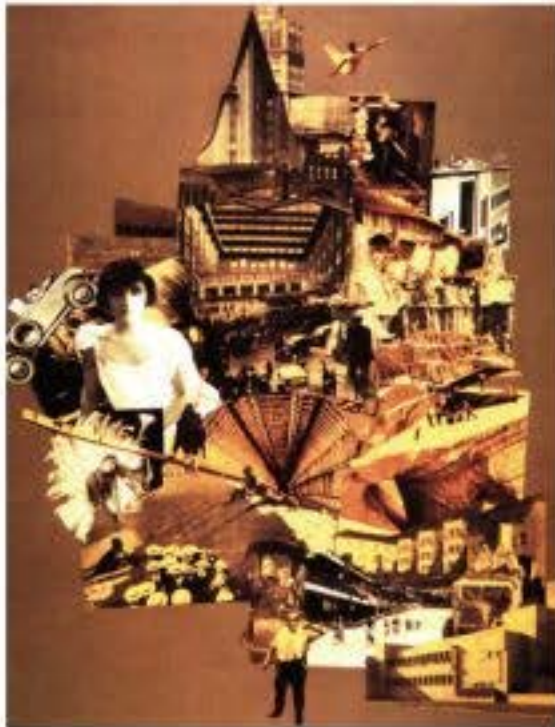

TEK BACAKLI YOLCU

Herta Müller

Siren Yayınları

Çeviren: Çağlar Tanyeri

Herta Müller'in edebiyatını tanımlayan aidiyetsizlik, yoksunluk, köksüzlük ve göçebelik temalarının ilk tohumlarını *Tek Bacaklı Yolcu*'da da görmek mümkün. (Görsel çalışma: Marianne Brandt)

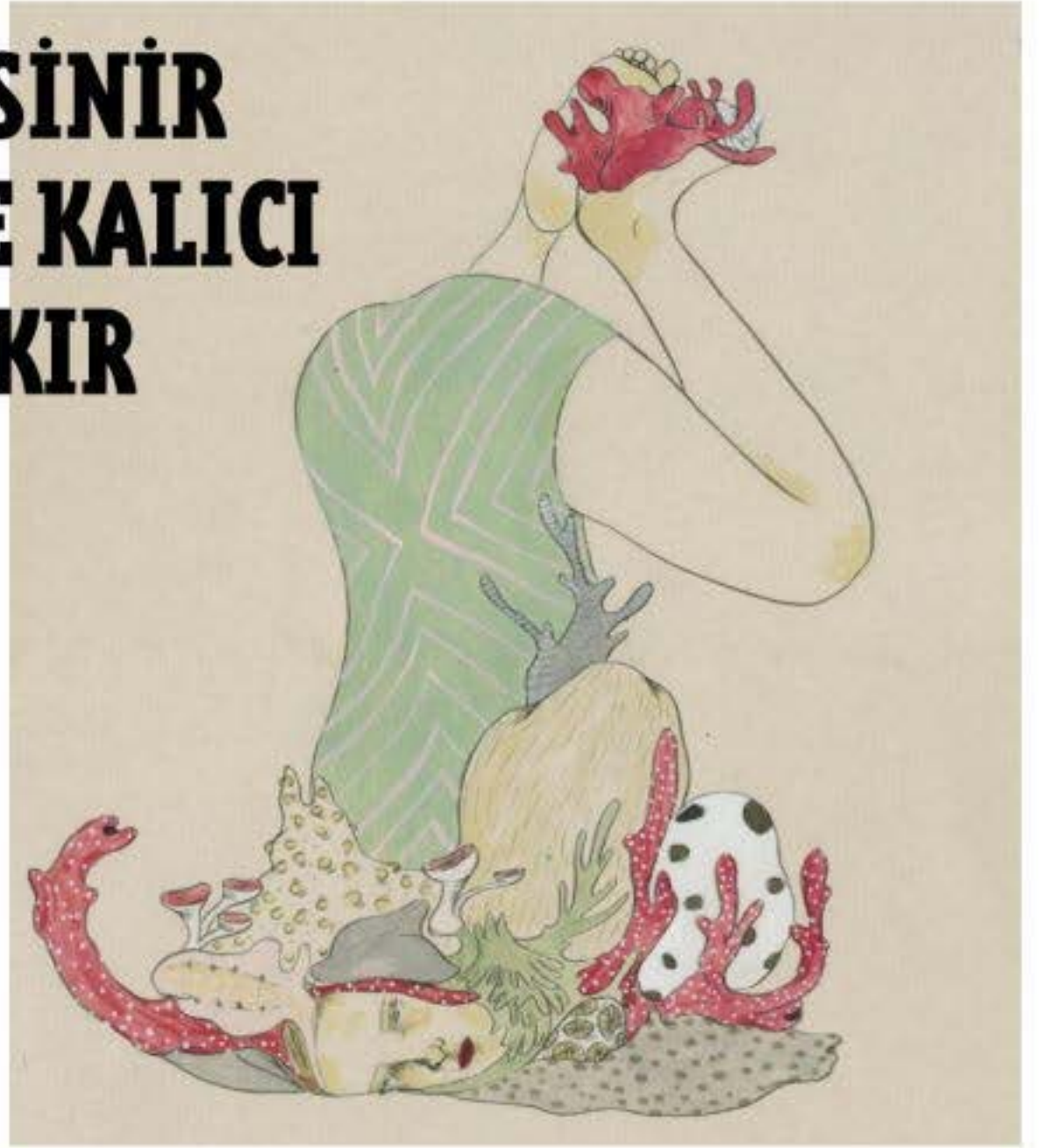

LOVECRAFT SİNİR SİSTEMİNDE KALICI HASAR BIRAKIR

“Deliliğin

Dağlarında'ya karşı şüpheyle yaklaşıyorum. Bu hikayeyi bir kez daha okursam eski ben olmayacağımı biliyorum.

İnsanın sinir sistemine şizofrenik bir müdahale eder gibi yazar Lovecraft. (Görsel çalışma: Allyson Mellberg Taylor)

“İnsanlığın güvenliği ve huzuru için, dünyanın bazı karanlık, ölü köşelerinin ve el değmemiş derinliklerinin olduğu gibi bırakılması mutlak bir zorunluluktur, uyuyan tuhaflıklar dirilmesin ya da kafirce yaşayan kabuslar kara inlerinden kıvrılarak dökülüp, yeni ve geniş fetihlerde bulunmasınlar.” Ama, karanlık çağırır, hep çağırır. Çağrıya dayanamaz insan bilinci, kara kabuslar kara inlerinden kıvrılarak harekete geçer, yeni ve geniş fetihlerde bulunurlar. Deliliğin dağları yükselir, yükselir içimizde... Biliriz, uyuyan tuhaflıkları diriltip onlarla hemhal olmadıkça uykularımız düzene girmeyecektir. Korkunun nüvesinde korkudan bile isteye kaçmayacağımız bir “an”ın geleceğinin idrakı vardır. Asıl o “an”ın geleceğini bilmek korkudur, korkutur belki de. Korku edebiyatının kara prensi Lovecraft’ı bugün neredeyse korkunun kendisi yapan şeyin temelinde işte bu “an”ı işaret edişi, bu an’ın içine dille de olsa girişi vardır. O yüzden ta en baştan *Deliliğin Dağlarında’ya karşı şüpheyle yaklaşıyorum*. Bu hikayeyi bir kez daha okursam eski ben olmayacağımı biliyorum.

Anlatılanı tam olarak gözümüzün önünde canlandırmaya yetmeyen karmaşık betimlemeler, hikayeye dosdoğru girmektense etrafında dönüp

durduğumuzu hissettiren anlatım biçimi, bir türlü açıklanmayan anıştırmalar ve tuhaf imalar... Lovecraft denince, sıkı bir okurun emin olduğu tek şey bütünüyle kuşku duyduğudur! Kanımca, ondan bu kadar etkilenmemizin, yazdıklarından ve bir yazar olarak kişiliğinden de bunca korkmamızın sebebi budur. Ondandır ki Lovecraft yıllardır bizi ister istemez “Necronomicon”un peşine, “Cthulhu”ya ve “Deliliğin Dağları”na doğru çeker durur.

Lovecraft, başta Cthulhu mitlerini desteklemek üzere kendine özel bir mit dünyası yaratır. “Necronomicon” adlı bir kurmaca kitap vardır, VIII. yüzyılda Abdul Alhazred tarafından yazılmış, daha sonra Yunancaya çevrilmiş “Ölümler Kitabı”dır bu. “Necronomicon”a kanımca yazarın kendisi de inanmaktadır. Pek çok hikayede bu kitaba göndermeler yapılır, kahramanların bazıları onun peşine düşer, kimileri onu okuma cüretini ve cesaretini gösterir. Yazar bunu yasak metinlerle, lanetlenmiş mekanlarla da destekler. Böylelikle okuduğumuz her Lovecraft öyküsü bizi, karanlıkta birbirinin korkudan buz kesmiş ellerini tutan çocuklar gibi, başka bir öyküye bağlar. Lovecraft, dilin içine bir korku evreni yerleştirmiştir.

Deliliğin Dağlarında öyküsünde, Miskatonic Üniversitesi'nin öğretim üyeleri bir keşif yolculuğuna çıkarlar. Üniversite de yine o mitik evrenin bir ürünü. Sözgelimi bu üniversitede "Necronomicon" bulunmakta, öğrenciler tarafından okunmakta, türlü gizemler araştırılmaktadır. İşte bu acayip üniversite tamamen bilimsel keşif kaygısıyla bir grup bilim insanını, yine üniversite bünyesinde geliştirilmiş çeşitli bilimsel aletleri kullanmak üzere yola çıkarmıştır. Donanımlı bir şekilde Güney Kutbu'na varan ekip mutlak araştırmalarını yapar, yeni aletleriyle keşiflere imza atarken işin rengi değişmeye başlar. Zira Lovecraft'ın materyalist bakış açısına daha fazla tahammülü yoktur; onu yıkmak için, *Deliliğin Dağları*'nı yaratmaya başlar. Ekibin bir kısmı, kutbun daha da derinlerini keşfetmek üzere hazin sonlarına doğru yola çıkarlar ve yüksek bir uygarlığın varlığına dair delice mesajlar vererek ortadan kaybolurlar. Bundan sonrası milyonlarca yıl öncesine dair gizemli, delice bir tarihi maceradır artık.

GERÇEKÜSTÜNÜN PUSLU HAVASI

Hikayenin kahramanı, başlarına gelenleri saklar. Ta ki, bir başka keşif ekibinin *Deliliğin Dağları*'na gitme hevesinde olduğunu öğrenene kadar. Oraya hiçbir insan gitmemelidir. Ancak bu ekibi durdurmak adına yaşadıklarını, karşılaştığı kötülüğün en azından bir parçasını açıklamak zorundadır tabii. Anlattıkları burada yatan gizemi olduğu gibi bırakmak, kabusları uyudukları derin uykudan uyandırmamak içindir. Bu nedenle hikaye hem önümüzde açılır hem de anbean kapanır. Okur olarak sinirlerimizi geren, bizi korkunun içine çeken şey de işte dilin bu sırlı atmosferi olur. *Deliliğin Dağlarında*'nın Lovecraft'ın en önemli eserlerinden biri sayılmasının sebebi de budur aslında. Hikayeye dair kahramanın ağzından çekip çıkardığımız her gerçek, gerçeküstünün

puslu havasıyla bulanmaktadır. İnsanın sinir sistemine şizofrenik bir müdahale eder gibi yazar Lovecraft ve kalıcı hasar bırakır.

Son not: Hem Lovecraft'ın mitik evrenini hem de *Deliliğin Dağlarında*'yı daha iyi kavramak açısından *Cthulhu*'yu pas geçmemek gerekli, derim... Bir de -her ne kadar bu çalışma çok sorunlu değilse de- bilimkurgu, korku ve fantastik edebiyat çevirilerine dair sorunlarımızı hâlâ aşamamış olduğumuzu görmekten gelen üzüntümü, dile getiririm.

DELİLİĞİN DAĞLARINDA
H. P. Lovecraft
İthaki Yayınları
Çeviren: Barış E. Alkım

VE SANKİ HİÇ YAŞAMAMIŞ GİBİ ÖLEN BİZİM KADINLARIMIZ...

“Peki, edebiyat ne diyor kadına şiddete karşı?”

Kelebek hiç olmadığı kadar düşünceli görünüyordu o gün. “Ne bu halin?” diye sordum. Derin bir iç çekti. “Bak, bu ay sözüm ona Dünya Kadınlar Günü’nü kutluyoruz ama kadınlara uygulanan şiddet hiç bu seneki kadar rahatsız etmemiştir beni. İşte kısa bir süre önce Sarai Sierra’nın öldürülmesi, Samatya’da yaşlı kadınlara yapılan saldırılar...” dedi.

“Haklısın,” dedim, “Peki, edebiyat ne diyor kadına yapılan şiddete karşı?”

“Edebiyat yine çok şey diyor ama toplumda bunu görüp işitecek bilinç yoksa edebiyat ne yapabilir ki!” dedi ve bir soru sordu “Örneğin Stieg Larsson’ın *Ejderha Dövmeli Kız*’ı ne anlatıyordu sence?” Bilgisayar dahisi kızla, gizemli kötü adamın

peşine düşen gazeteci adam hakkında bir şeyler mırıldanmaya başlamıştım ki sözümü kesti, “Bak sen bile farkında değilsin. O hikayenin merkezinde aslında tecavüz edilen ve öldürülen genç kadınlar vardır ama toplumun ortak bilinci, kadına yönelik şiddeti öylesine kanıksamış ve normalleştirmiştir ki bizim gözümüzde öne çıkan hikaye bu olmaz.” Haklıydı kelebek. “Peki, öyleyse benim için edebiyatta bu konuda kısa bir uçuş yapar mısın?” diye sordum.

Kelebek, “Anlatmaya

Bak, bu ay sözüm ona Dünya Kadınlar Günü’nü kutluyoruz ama kadınlara uygulanan şiddet hiç bu seneki kadar rahatsız etmemiştir beni. İşte kısa bir süre önce Sarai Sierra’nın öldürülmesi, Samatya’da yaşlı kadınlara yapılan saldırılar... (Görsel çalışma: Katie O’Shea)

şiddet romanlarının kraliçesi Tess Gerritsen’in *Çırak* adlı romanından bir alıntıyla başlayayım öyleyse.” dedi. “Tarih kadınların çılgınlıklarıyla yankılanıp duruyor.” Gerritsen haklı çünkü ortak mitlerde kadın hep kötülüğün anası, ifrit olarak yansıtılmış. Reha Çamuroğlu’nun son romanı *Nazar*, bu konuda ideal bir örnek. Sema Kaygusuz, Radikal Kitap’ta *Yüzünde Bir Yer* adlı romanıyla ilgili yayımlanan söyleşisinde şöyle diyor: “Doğayla olan ilişkimizde bir yanlışlık var çünkü kadınla olan ilişkimizde bir yanlışlık var. Toplumsal cinsiyet nasıl erkek ise doğaya da dışıl anlamlar yükleyerek onun üstünde hegemonya kuran bir uygarlık geliştirmişiz.” Latife Tekin’in *Muinar*’ı da benzer bir temayı işler. Ya Orhan Kemal’in *Hanımın Çiftliği*’ni kim unutabilir?

Yurtdışında da Alice Walker ve Toni Morrison gibi yazarlar yıllardır bu konularda yazıyor. Walker’ın aynı adla filme de uyarlanan *Color Purple* (Renklerden Mor) adlı romanında babasının cinsel tacizleri ve dayaklarından kaçışı Tanrı’ya mektup yazmakta bulan Celie adlı genç siyahi bir kızın öyküsünü okuruz. Morrison’ın *En Mavi Göz’ü* de yine baba-kız arasındaki benzer bir şiddet öyküsünü anlatır. Gerilim yazarı Stephen King de aile içi şiddete dair yazmıştır. *Dolores Claiborne*’da kızını taciz eden ve kendisine şiddet uygulayan kocasıyla ölümüne mücadeleye giren bir kadının öyküsü anlatılır. Alina Bronsky’nin, Almanya’nın en önemli edebiyat ödüllerinden Ingeborg Bachmann Ödülü’ne aday gösterilen ilk romanı *Cam Kırıkları Parkı* ise, 17 yaşındaki Sasha Naimann’ın hayatı üzerine sarsıcı bir romandır.”

Kelebek nefes almadan tamamladığı “uçuş”unun ardından “Nazım ne der *Kadınlarımız* şiirinde bizim kadınlarımıza dair, bilir misin?” dedi ve hüzünle mırıldandı, “ve sanki hiç yaşamamış gibi ölen / ve soframızdaki yeri öküzmüzden sonra gelen...”

Alice Walker’ın aynı adla filme de uyarlanan *Color Purple* (Renklerden Mor) adlı romanında babasının cinsel tacizleri ve dayaklarından kaçışı Tanrı’ya mektup yazmakta bulan Celie adlı genç siyahi bir kızın öyküsünü okuruz. (Görsel çalışma: Tamsyn Challenger)

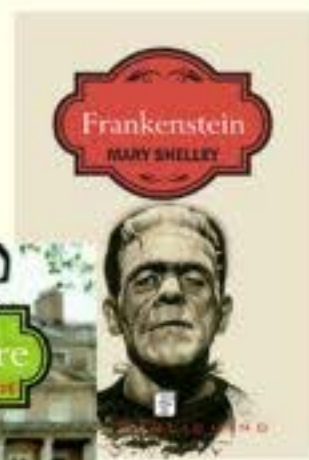
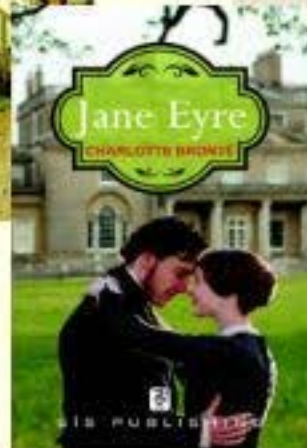
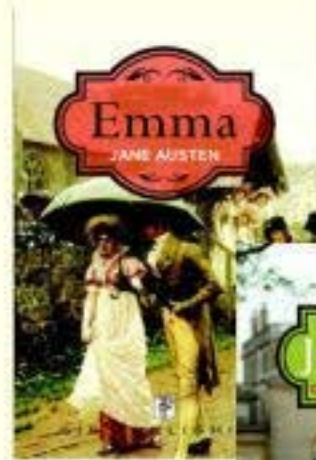
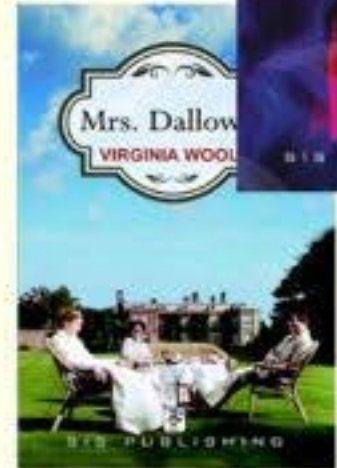
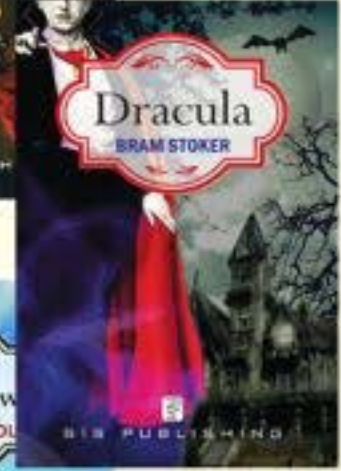
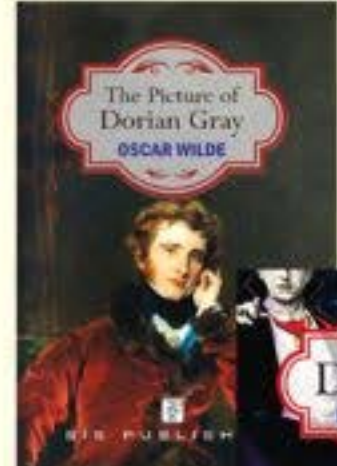
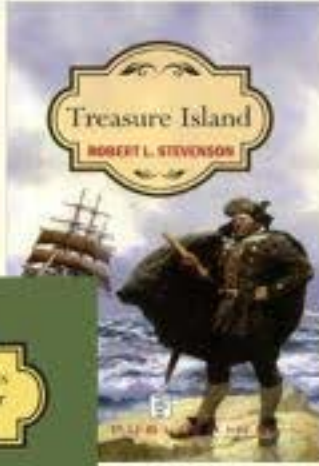

*Birbirinden Değerli
Kütüphanelerin Baş Tacı
KLASİKLER...*

SİS PUBLISHING

*Dünyada milyonlar satan
klasikleri İngilizce Baskısıyla
Kütüphanenize Taşıyor*

İKİMİZ BİR FİDANIN...

“Biliyorum bu malzeme çok tüketildi, 80’lerde 90’larda çocuk olmanın çok tatavası yapıldı. Ama çocukluk, adı üstünde, ne kadar anlatılırsa anlatılsın, büyüğü eksilmiyor.”

Velev ki hayattaki “en büyük aşkım” diyeceğiniz biri var. Olmuş zamanın birinde, gelmiş sevdirmiş kendini, bütün ayarlarınızı bozmuş, sizi insanlıktan çıkarmış, gitmiş. Ama hayaleti gider mi, gitmez. Geçmişin milföy hamuru gibi, piştikçe kabaran katmerleri arasında duruyor hâlâ öyle. Ne bir yere gittiği var, ne geldiği. İşi ilelebet varlığını belli etmek. Bir şarkı mı çaldı kazara Sezen’den, MFÖ’den, Ortaçgil’den, hooop uzatıvermek başını kaburgalarınızın arasından, hatırlatmak kendini, hain çünkü. Bu mevzuyu severim. İlk aşk, hani o en masum duygular, insanın ömründe ilk ve muhtemelen son kez yaşadığı heyecanlar, bütün o şapşallıklar falan... Hatırlaması güzeldir, konuşması da. Ama iş yazmaya gelince, ben şu ilk aşkımdan bir roman yaratayım deyince yani, o dokunması zor “şey”i öyle zihninde durduğu gibi, aynı naiflikle, bozmadan, sündürmeden, köpürtmeden, o sadecik haliyle harfe dönüştürmek, kağıda aktarmak, dünyanın en zor işi. Malzeme ne kadar muhteşem olsa da, öyle görünse de, bunu yapabilen de, yaptığına ikna eden de az.

Uygar Şirin bir üçüncü roman yazmış. Adı *Karışık Kaset*. Aşkı anlatıyor. En naif ve oyunsuz haliyle aşkı ama... Az evvel bahsettiğim, o “bozmadan kağıda aktarma” meselesi var ya, işte onu bir yapıyor ki -hikayesi gerçek midir, ne kadarı kurmacadır bilinmez- insan gidip o yeniyetmeyi bulup dizine yatırmak, teselli etmek, “Hepimizin başına geldi annem, üzülme sen, geçecek hepsi”, demek istiyor. Geçiyor da, yalan değil.

Karışık Kaset, evet, en masum haliyle, bir aşk romanı. 13 yaşında, körpe ve bir o kadar narin bir kalbi almış

Bir kavuşma ve kavuşamama hikayesi. 10 yılda bir gelen ataklarla bir adamı darmaduman eden kronik bir hastalığın hikayesi. Amma ne güzel hastalık! Fonda tonla şarkı. Sezen çalıyor, Mazhar Fuat Özkan çalıyor, Duman çalıyor, Ahmet Kaya çalıyor, Erkin Koray çalıyor, Kardeş Türküler çalıyor, Yeni Türkü çalıyor... (Görsel çalışma: Çağlayan Aktuğ)

duvara çarpmış bir aşk bu. Apartmanların arasında, hani bittiği yerde dünya bitiyormuş gibi gelen o kocaman arsaların birinde geçen bir çocukluğun bağrında atılmış tohumları, sonra 20’lerinde bir daha yoklamış, 30’ları devirince son vuruşunu yapmış bir hikaye. Bir kavuşma ve kavuşamama hikayesi. 10 yılda bir gelen ataklarla bir adamı darmaduman eden kronik bir hastalığın hikayesi. Amma ne güzel hastalık! Fonda tonla şarkı. Sezen çalıyor, Mazhar Fuat Özkan çalıyor, Duman çalıyor, Ahmet Kaya çalıyor, Erkin Koray çalıyor, Kardeş Türküler çalıyor, Yeni Türkü çalıyor... Daha kimler kimler... Karışık kasetler doluyor da doluyor sayfalar boyunca, üzerlerine el yazısıyla notlar düşülüyor; “Aşk Şarkıları”, “Yalnızlık Şarkıları”. Bir türlü söylenemeyenler şarkılara biniyor, satır aralarında sevgiliye doğru yola çıkıyor.

Roman Ulaş’ı anlatıyor. İflah olmaz bir romantik Ulaş; hayatla arasına bir walkman koymuş, fonda, kafasının içinde hep şarkılar çalıyor. Kadıköylü. Vaktinin çoğunu,

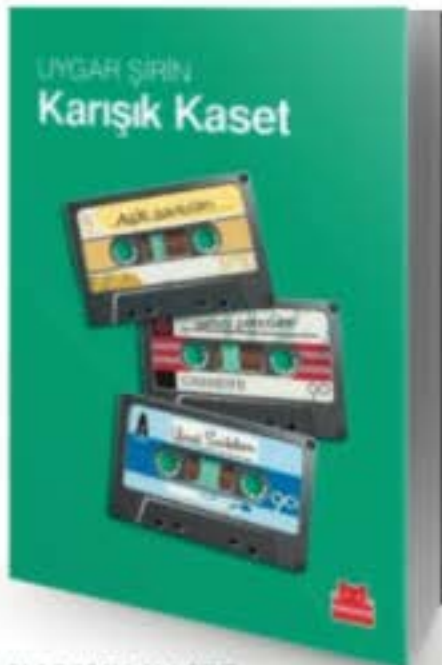

çekme kasetlerin içinde, şarkı listelerinin arasında geçiriyor, gündüz düşleri kuruyor sık sık. O büyüye de içindeki "kırılacak eşya" çocuk büyümüyor. Yalnız üstelik. Çocukken de, büyüyünce de yalnız. 13 yaşında İrem'le yolu kesişiyor Ulaş'ın. İrem onun ilk aşkı. Amma ne aşk! Uygar Şirin nasıl güzel dillendirmiş o minnacık kalbin içindekileri. 40 yaşında bir yazar olarak geri sarmış sanki kendini 13 yaşına, oradan bakmış aşka, bir kadını sevmenin ne menem bir şey olduğunu oradan anlatmış. Büyük adamların büyük laflarından ayıklamış sözlerini, 13 yaş çömezliğiyle dökmüş içini. Kitabın genelinde bir adamın bir kadına olan aşkı mevzu bahis ama en çok o çocukluk yılları kaldı benim aklımda. Kalbini güzel bir İrem'e kaptırmış bir oğlan çocuğunun buruk, kırık halleri... O yılları, o körpe duyguları anlatırken bir başka özenmiş sanki Şirin. Öyle bir çocuk İrem çizmiş ki, *Lolita* sanki. Ve öyle bir çocuk ki Ulaş, sanki *Genç Werther*. İkisine de kabarıyor yüreğim okudukça:

"Ayağa kalkıyorum ama ayaklarım yere basmıyor. Havada süzülüyorum, kendimi bir anda İrem'in yanında buluyorum. Kalbim bu hızla çarptığında ölmem lazım ama şu anda ölümün de yetişemeyeceği bir yerdeyim. Bir an bile tereddüt etmeden eğilip İrem'in dudağına küçük bir öpücük konduruyorum. Nazık, sevecen, anlayışlı bir öpücük, ben öptüm diye demiyorum. Yerime dönüyorum. Çarpıntı, hormonlar, öpücük derken uçuyorum adeta. Kripton taşından nasibini almamış bir Superman'im. Arsanın Dikdörtgen Masa Şövalyeleri'nin en gözde üyesiyim. Galler'in ve hayallerin prensiyim. Leydi Di'yi aratmayan güzelliğiyle Prenses İrem'in bu unvanları onaylamasını, beni takdis etmesini bekliyorum. Zaman aleyhime işliyor çünkü her geçen saniye İrem'e olan aşkım binle çarpılıyor. Hiç adil bir aritmetik işlem değil."

"Bankların birinde Melih ve Elif, birinde Yusuf tek başına, birinde de İrem ve ben oturuyoruz. İrem'le yan

yana oturuyoruz resmen! Allah'ım, biz İrem'le bir çift miyiz yoksa? Şişe çevirmecede dudaktan öpüşen, bankta yan yana oturan bir çift miyiz biz? Evet, öyleyiz bence. Mutlulukla Felicita söyleyen bir Al Bano-Romina Power'iz. Buz üzerinde dans eden bir JaneTorvill-Christopher Dean'iz. Birbirleriyle kavga ediyormuş gibi görünürken birbirlerine deli gibi aşık olan David'le Maddie'yiz. Fonda, yani kafamın içinde, *İkimiz Bir Fidanız* çalışıyor."

KARIŞIK KASET
Uygar Şirin
Kırmızı Kedi Yayınevi

Kitabın en güçlü yanlarından biri de elbette her satır arasında kendini bütün kudretiyle hissettiren çocukluk. (Görsel çalışma: Allyson Mellberg Taylor)

90'LARDA ÇOCUK OLMAK

Kitabın en güçlü yanlarından biri de elbette her satır arasında kendini bütün kudretiyle hissettiren çocukluk. 13 yaşındaki Ulaş'ın çocukluğundan öyle güzel detaylar var ki, öyle tatlı anları cimbızlamış ki Şirin, pek çoğunuzun çocukluğuyla kesişmesi muhtemel. Ulaş'ın çocukluğu, hepimizin çocukluğu ama en çok 80'lerin sonunda 90'ların başında Kadıköy'de, İstanbul'da çocuk olmuşların çocukluğu... Ulaş'ın ilk aşkı, hepimizin ama en çok 80'lerin sonunda 90'ların başında Kadıköy'de, İstanbul'da aşık olmuşların aşkı. Ulaş'ın akranlarıyla Taso oynadığı sokaklar, pedal çevirdiği mahalleler, uçurtma uçurduğu, şimdi yerinde binalar yükselen Acıbadem'in o kocaman çayırıları, iki mey buz alıp tünediği sahil bankları, fonda çalan şarkılar... Biliyorum bu malzeme çok tüketildi, 80'lerde 90'larda çocuk olmanın çok tatavası yapıldı. Ama çocukluk, adı üstünde, ne kadar anlatılırsa anlatılsın, büyüsu eksilmiyor.

Romandan bana ömrümün sonuna kadar loop'a alıp dinleyecek bir şarkı listesi yadigar. Bir de tatlı duygular. Kitabı kapatıp Sezen'den *Deliveren*'i açtım. Hayatımın başka anlarına ısındım her şarkıda. Uygar Şirin'in sözüne kandım. Çok sevmiş o kızı, inandım.

AN GELİR, EDEBİYAT TARAFINDAN YUTULUR YAZAR

“Kadın olsaydı rüyaların ve tevatürlerin diliyle yazardı Nisyan’ı; erkek olduğu için hastalığın, bunamanın, ölümün diliyle yazıyor Murat Gülsoy.”

Ne demek nisyan? Bir şeyi unutmak, kasten terk etmek, gafil olmak... Hatırladıkça, hatırladıklarıyla var olan insan, unuttukça, kasten unuttuklarıyla ölüme yaklaşır, ölür. Hatırlama ve unutma arasında bir cendere, ucu giyotinden yapılmış bir sarkaç gibiyse eğer hayat, yazı bunun neresinde durur peki? Günden güne, andan ana unutup ölmek için mi yazarız yoksa azala azala yaşamak için mi? Murat Gülsoy, son çalışması *Nisyan*’da unutmak ve hatırlamak, yaşam ve ölüm arasında duran yazı üzerine, insanın yaratım çabası üzerine düşünüyor.

Beyhude bir çabanın fındık içi teknesine binmiş, karanlık bir mürekkep deryasının içinde sallana sallana, dalgana dalgana, düşe kalka yol alan bir kahraman, yazan-adam. Ve onun hazin sonunun eşlikçisi, kadın. Hizmetçi-kadın, hastabakıcı-kadın, ortalıkçı-kadın, yaşamla ortakçı-kadın... Her ne kadar yaratım gibi dişil bir mücadelenin içinde olsa da erkek elinden çıktığını belli eden bir anlatıyla karşı karşıyayız *Nisyan*’da. Erkek-yazar, onun yazdıklarını okumaz bile-kadın... “Kadın bağıyor durmadan: Yat. Uyu. Öl.”

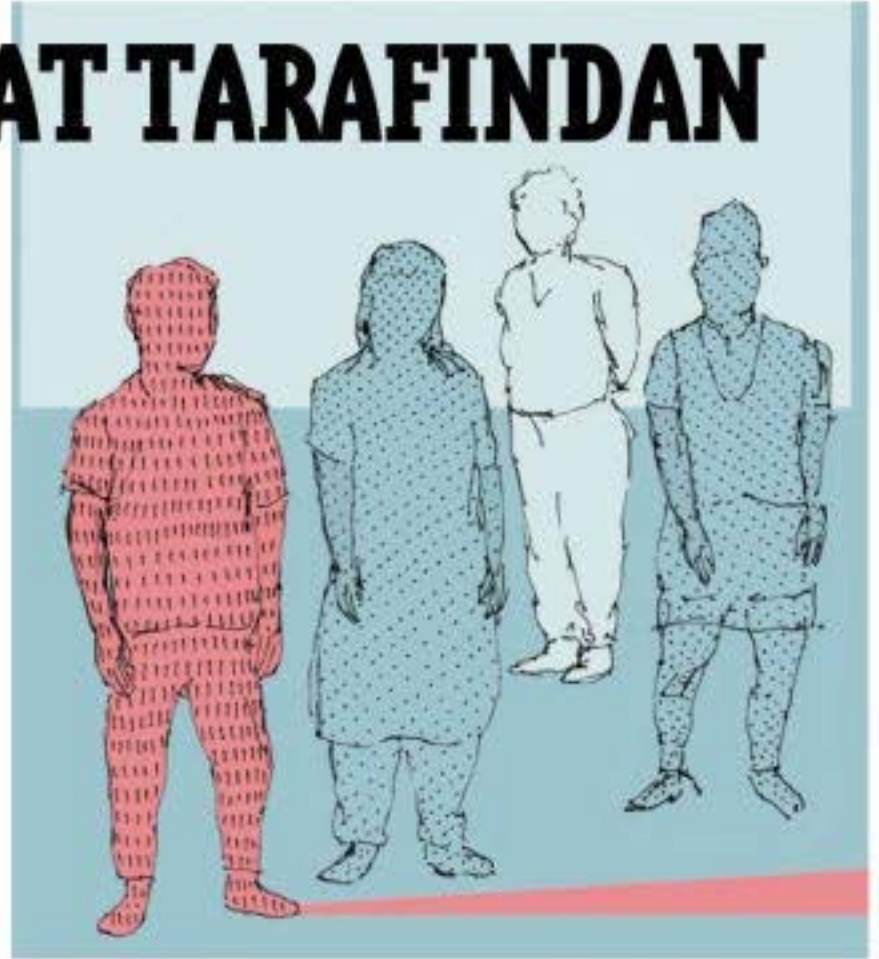
Yaşamının son günlerinde mi kahramanımız? Hangi zamanda yazıyor, hangi çağa ait, nerede yaşıyor? Bilemiyoruz. Yazı, sarı hatırlatma kağıtlarına yazılmış, ortalığa dağılmış, paramparça. Bunlar kahramanımızın son romanı; evi, çekmecelerin içini, kıyı köşeyi, yatak altlarını, duvar diplerini sarmış. “Eski mecazların kalıntılarıyla kaplanmış tüm zemin.” Roman form alamıyor, kahramanımızın giderek silikleşen hafızası, algıları, duyguları gibi

MURAT GÜLSOY

NİSYAN

NİSYAN
Murat Gülsoy
Can Yayınları

Her ne kadar yaratım gibi dişil bir mücadelenin içinde olsa da erkek elinden çıktığını belli eden bir anlatıyla karşı karşıyayız *Nisyan*’da. Erkek-yazar, onun yazdıklarını okumaz bile-kadın... “Kadın bağıyor durmadan: Yat. Uyu. Öl.” (Görsel çalışma: Paula Itchison)

ölüme bir parça, bir parça daha yaklaşıyor. Romanın ana temalarının eşlikçileri ise zaman, cinsellik ve ölüme yaklaştıkça arzusunun merkezine kayan doğa, doğa tarafından yutulma arzusu... “Yaşadıkça uzaklaşıyorum kendimden. Bildiğim o kimseden. Limandan ağır ağır ayrılıyor gemi. Uzak mavi bir sise doğru sürüklenirken, güvendiğim tek gerçeklik olan liman soluk pastel bir rüyaya dönüşüyor. Yolcu etmeye gelen var mı, diye boşuna bakıyorum. Uçuk lekeler. Adımın harfleri. Her şey olabilir. Bazı nesneler bile. Kaptanı olduğumu sandığım bu gemi devinen bir ağaç. Beşik, gemi, tabut. Hayat ağacım kururken görüntü kararıyor. Ellerimi sokacak bir toprak arıyorum; yumuşak, nemli, anaç. Bir ağaç arzusuyum.”

Kadın olsaydı rüyaların ve tevatürlerin diliyle yazardı *Nisyan*’ı; erkek olduğu için hastalığın, bunamanın, ölümün diliyle yazıyor Murat Gülsoy. *Nisyan*’ın kahramanı zaman zaman *Vergilius’un Ölümü*’nün kahramanını anımsatıyor. Ancak Vergilius’un aksine o, ölümün bir adım öncesinde yazıyor yazıyor. Çünkü acı bir gülümseme geleceği gören... Geçmişten haber bekleyen... Umutsuz bir sessizlik maddeyi katılaştıran... Zamani, saati bedenine içine gömen.

Murat Gülsoy okurlarını şaşırtacak bir çalışma olduğuna eminim *Nisyan*’ın. Gülsoy, yıllar boyu yazdığı onca öykünün ve romanın girdabına işte bu sefer kapılmış, edebiyat tarafından yutulmuş bir yazar olarak çıkacak çünkü karşılarına. Ve nisyanı kendini bırakmaya direnen insan hafızasını, ister istemez zorlayacak...

BİR GÜN BİR KEDİ İLE KARŞILAŞIR

“Sokak Kedisi Bob, bir solukta keyifle okunan bir kitap. Kedi seven dostlarınıza, arkadaşlarınıza verebileceğiniz en güzel armağan.”

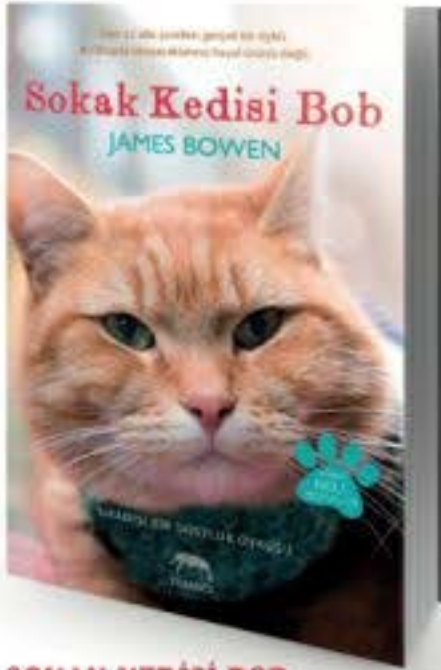
Genelde hayvanlarla birlikte yaşayanlar, insanın her şeye yönelen insan merkezci bakış açısıyla bu canlıların davranışlarında insani özellikler bulmayı pek severler. Bense tam tersini düşünürüm. (Görsel çalışma: Carolina Simoes)

Kedi, yazarlar için belki de en ideal yoldaştır. Günlük besin ihtiyaçlarının karşılanması dışında özel bir ilgi beklemez. Edebiyat dünyasında da genellikle, sahipleri sayesinde meşhur olan kedilerin hikayelerini okuruz. Ancak bu kez farklı bir hikaye ile karşı karşıyayız: Birlikte yaşadığı kedi sayesinde meşhur olan, sokak müzisyenliği yaparak ekmeğini kazanmaya, uyuşturucu bağımlılığından kurtulmaya çalışan bir insanın gerçek yaşam öyküsü. James Bowen sorunlu bir çocukluk ve gençlik dönemi sonrasında Londra'da tek başına yaşamayı seçmiş, bir süre müzisyen olmak için çabalamış, sonrasında eroin batağına saplanmış biri. Bu dünyada yapayalnız olduğu, eroinden kurtulmak için metadon tedavisine başladığı bir dönemde bir gün, kaldığı toplu konutlarda perişan halde bir kedi ile karşılaşır ve tüm yaşantısı değişir.

Kedilerin gerçekten de böyle bir dönüştürme, etkileme güçleri var. Sanırım nedeni de aslında tam anlamıyla evcilleşmemiş, yani diğer bazı hayvanlar gibi insanın doğrudan tahakkümü altına girmemiş olmaları. Kediler modern uygarlığın merkezinde yabancı, insancillaştırılmamış doğanın gururlu, özgür temsilcileridir. Modern uygarlığın görünürde içinde olan, elbette kimi sonuçları nedeniyle mağdur olan ama o uygarlığın temas ettiği her şeyi köleleştiren gücüne büyük bir umursamazlıkla direnen doğanın gerçek kahramanlarıdır. Bu müthiş bir direnme gücü ve özgürlük aşkı demektir. Acaba insan kedilerde kendi yabancı geçmişinden bir şeyler mi buluyor? Genelde hayvanlarla birlikte yaşayanlar, insanın her şeye yönelen insan merkezci bakış açısıyla bu canlıların davranışlarında insani özellikler bulmayı pek severler. Bense tam tersini düşünürüm. Onlarda gördüğümüz ve insani olarak adlandırdığımız haller, paylaştığımız kimi ortak özellikler onların insana benzediği bir sürecin sonuçları değil, biz insanların geçmişimizden bugüne taşıdığımız ve onlarla ortak olan hayvani özelliklerimizdir. Elbette semavi dinlere ve onların söylencelerine inanarak bir günde aniden yaratıldıklarını, milyonlarca yıldır da bir gram değişmeden yaşayan bir türün mensubu olduklarını düşünenleri tenzih ederim. Ben şahsen kedilerle ortak bir geçmişi tercih ediyorum.

Köpek ile yaşanan bir birliktelik bir çocukla yaşanana benzer. Köpek insana bağımlı hale gelir, hem fiziksel hem de ruhsal olarak. Hiyerarşik bir ilişkidir bu. Sizi sürünün lideri, sahip olarak kabul edecektir. Kedi ile insan ilişkisi ise eşit iki varlığın ilişkisidir. Bir kediye kendi istemediği bir şeyi asla yaptıramazsınız. Ne yapacağına ve üstelik ne zaman yapacağına kendisi karar veren bir özgür ruhtur o. Dolayısıyla aslında insandan daha özgürdür, insana karşı tavrı, insanın ona karşı tavrına göre daha nesnel, daha kayıtsızcadır. Bu durum gerilimli aşk ilişkilerine benzer. Sevilenin kayıtsız, koşulsuz biat etmediği, sizi sevdiği ama aynı zamanda kendi özgürlük alanını kısıncı bir şekilde muhafaza etmeye çalışıp, ilişkinin içerisinde erimeye

SOKAK KEDİSİ BOB

James Bowen

Yabancı Yayınları

Çeviren: Işıl Karahanoğlu Zaimoğlu

direndiği ilişkilere. Bu özerk ve kendine güvenli duruş, ilişkinin diğer tarafında aşk duygusunun yaşamak için ihtiyaç duyduğu belirsizlik ve gerilim halini besler sürekli olarak. Dolayısıyla insan kovalayan, kedi ise adeta lütfen karşılık veren aşık rolündedir.

Kedinin bu "zorlukları" nedeni ile aslında evsizler, sokakta yaşayan insanlar dünyasında kendisine yer bulması köpekler göre daha ender rastlanan bir durumdur. Özellikle yurt dışında köpeği ya da köpekleri

ile yaşayan çok sayıda sokak insanına rastlamak mümkünken, kedili bir sokak insanı oldukça nadirdir. Yabancı bir hayvan için modern toplumun sokağı bin türlü tehlike barındırır, o yüzden sürekli tetikte olması ve hareket etmesi gerekir. Günün önemli bir kısmında bir noktada sabit olarak müzik yapan bir sokak müzisyenine bir kedinin eşlik etmesi pek rastlanır durum değildir.

HİKAYE DÜMDÜZ DEĞİL

James karşılaştığı ve bir sahibi olmadığını anlayınca bakmaya karar verdiği ve ismini Bob koyduğu kedisi ile muhtemelen her kedi sahibini kıskandıracak bir ilişki yaşamaya başlıyor. Her şeyden önce bir kedi ile sokağa çıkmak büyük bir işkencedir. Hele bir kediyi tasma ile sokakta gezdirebilmek neredeyse olacak iş değildir. Tamamen evde yetişmiş kediler için imkansız diyebiliriz. Anlaşıldığı kadarı ile Bob, James ile tanışmadan önce kent yaşamının olumsuzluklarına belli ölçülerde adapte olabilmiş. James onu sokağa çıkarmağa karar verdiğinde omzuna/ensesine oturabildiğini (sokakta kucakta olmayı hiç sevmez kedi, en stratejik ve güvende hissettiği nokta omzunuzdur), otobüste uslu uslu durduğunu ve müzik yapmak için gittikleri noktada da yine sakin sakin ona eşlik ettiğini keşfediyor. Ve tabii bundan sonra kedi seven Londralıların ve dünyanın dört bir köşesinden Londra'yı ziyarete gelmiş dünyalıların bu "enteresan" kediyi tanımak istemeleri son derece doğal oluyor. Hatta bu durumu çok garipseyen yaşlı bir kadının James'i Bob'a uyuşturucu vermekle itham ettiğini okuyoruz.

Sokak Kedisi Bob, bir solukta keyifle okunan bir kitap. Kedi seven dostlarınıza, arkadaşlarınıza

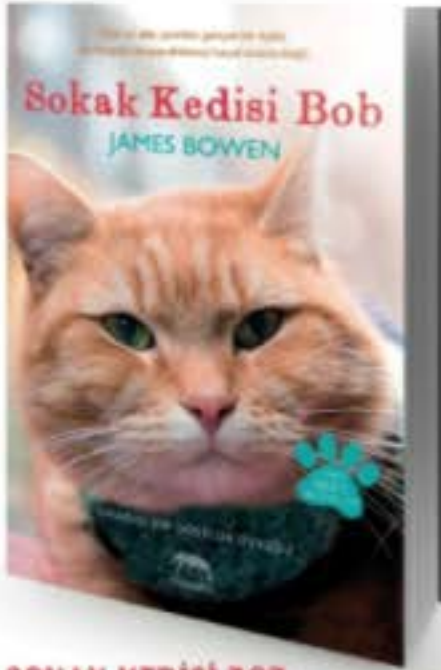
İki garibin, iki kimsesiz canlının, Londra gibi acımasız bir metropolde karşılaşarak birbirlerinin yaralarına merhem olmaları, birbirlerini sahiplenerek düze çıkmalarının hikayesi...

verebileceğiniz en güzel armağan. James Bowen ve Bob kitabın yayımlanmasından sonra tam anlamıyla birer fenomen oluyorlar. Haklarındaki kısa belgeseli, çıktıkları TV programlarını Youtube'da izlemeniz mümkün. Hikaye dümdüz değil, tanışmalarından sonra başlarına türlü işler geliyor, sokaktan ekmek çıkartmaya çalışmak, takdir edersiniz, dünyanın en zor işlerinden birisi; sokakta resmi ve gayri resmi her türlü bela sizi bekler. Her zaman her yerde olduğu gibi kötü insanların ve iyi insanların yer aldığı bir yaşam öyküsü bu da. İki garibin, iki kimsesiz canlının, Londra gibi acımasız bir metropolde karşılaşarak birbirlerinin yaralarına merhem olmaları, birbirlerini sahiplenerek düze çıkmalarının hikayesi. Elbette bu peri masalını gerçek kılan kediseverlerin onlarla dayanışmalarını da unutmamak gerekiyor. Eğer şimdiye kadar bir kedi ile yaşamadı iseniz (türlü yersiz korkularınız olabilir, unutulmuş hepsini) kendinize hayatta yapabileceğiniz en büyük iyiliği yapın, hemen sokağınızda göreceğiniz bir yavruya kendinizi emanet ederek birlikte yaşamaya başlayın. En geç bir yıl sonra James gibi bir kitap yazmak isteyeceğinize bahse girerim.

James Bowen ve Bob kitabın yayımlanmasından sonra tam anlamıyla birer fenomen oluyorlar.

SOKAK KEDİSİ BOB

James Bowen

Yabancı Yayınları

Çeviren: Işıl Karahanoğlu Zaimoğlu

direndiği ilişkilere. Bu özerk ve kendine güvenli duruş, ilişkinin diğer tarafında aşk duygusunun yaşamak için ihtiyaç duyduğu belirsizlik ve gerilim halini besler sürekli olarak. Dolayısıyla insan kovalayan, kedi ise adeta lütfen karşılık veren aşık rolündedir.

Kedinin bu "zorlukları" nedeni ile aslında evsizler, sokakta yaşayan insanlar dünyasında kendisine yer bulması köpekler göre daha ender rastlanan bir durumdur. Özellikle yurt dışında köpeği ya da köpekleri

ile yaşayan çok sayıda sokak insanına rastlamak mümkünken, kedili bir sokak insanı oldukça nadirdir. Yabancı bir hayvan için modern toplumun sokağı bin türlü tehlike barındırır, o yüzden sürekli tetikte olması ve hareket etmesi gerekir. Günün önemli bir kısmında bir noktada sabit olarak müzik yapan bir sokak müzisyenine bir kedinin eşlik etmesi pek rastlanır durum değildir.

HİKAYE DÜMDÜZ DEĞİL

James karşılaştığı ve bir sahibi olmadığını anlayınca bakmaya karar verdiği ve ismini Bob koyduğu kedisi ile muhtemelen her kedi sahibini kıskandıracak bir ilişki yaşamaya başlıyor. Her şeyden önce bir kedi ile sokağa çıkmak büyük bir işkencedir. Hele bir kediyi tasma ile sokakta gezdirebilmek neredeyse olacak iş değildir. Tamamen evde yetişmiş kediler için imkansız diyebiliriz. Anlaşıldığı kadarı ile Bob, James ile tanışmadan önce kent yaşamının olumsuzluklarına belli ölçülerde adapte olabilmiş. James onu sokağa çıkarmağa karar verdiğinde omzuna/ensesine oturabildiğini (sokakta kucakta olmayı hiç sevmez kedi, en stratejik ve güvende hissettiği nokta omzunuzdur), otobüste uslu uslu durduğunu ve müzik yapmak için gittikleri noktada da yine sakin sakin ona eşlik ettiğini keşfediyor. Ve tabii bundan sonra kedi seven Londralıların ve dünyanın dört bir köşesinden Londra'yı ziyarete gelmiş dünyalıların bu "enteresan" kediyi tanımak istemeleri son derece doğal oluyor. Hatta bu durumu çok garipseyen yaşlı bir kadının James'i Bob'a uyuşturucu vermekle itham ettiğini okuyoruz.

Sokak Kedisi Bob, bir solukta keyifle okunan bir kitap. Kedi seven dostlarınıza, arkadaşlarınıza

İki garibin, iki kimsesiz canlının, Londra gibi acımasız bir metropolde karşılaşarak birbirlerinin yaralarına merhem olmaları, birbirlerini sahiplenerek düze çıkmalarının hikayesi...

verebileceğiniz en güzel armağan. James Bowen ve Bob kitabın yayımlanmasından sonra tam anlamıyla birer fenomen oluyorlar. Haklarındaki kısa belgeseli, çıktıkları TV programlarını Youtube'da izlemeniz mümkün. Hikaye dümdüz değil, tanışmalarından sonra başlarına türlü işler geliyor, sokaktan ekmek çıkartmaya çalışmak, takdir edersiniz, dünyanın en zor işlerinden birisi; sokakta resmi ve gayri resmi her türlü bela sizi bekler. Her zaman her yerde olduğu gibi kötü insanların ve iyi insanların yer aldığı bir yaşam öyküsü bu da. İki garibin, iki kimsesiz canlının, Londra gibi acımasız bir metropolde karşılaşarak birbirlerinin yaralarına merhem olmaları, birbirlerini sahiplenerek düze çıkmalarının hikayesi. Elbette bu peri masalını gerçek kılan kediseverlerin onlarla dayanışmalarını da unutmamak gerekiyor. Eğer şimdiye kadar bir kedi ile yaşamadı iseniz (tүrlü yersiz korkularınız olabilir, unuttun hepsini) kendinize hayatta yapabileceğiniz en büyük iyiliği yapın, hemen sokağınızda göreceğiniz bir yavruya kendinizi emanet ederek birlikte yaşamaya başlayın. En geç bir yıl sonra James gibi bir kitap yazmak isteyeceğinize bahse girerim.

James Bowen ve Bob kitabın yayımlanmasından sonra tam anlamıyla birer fenomen oluyorlar.

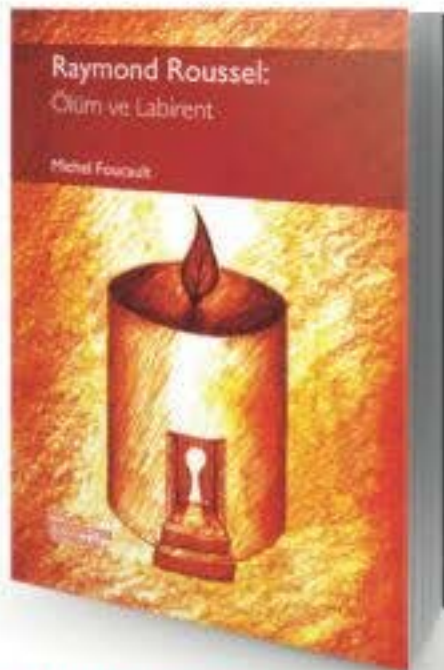

"YAPMA YA, ROUSSEL BU!"

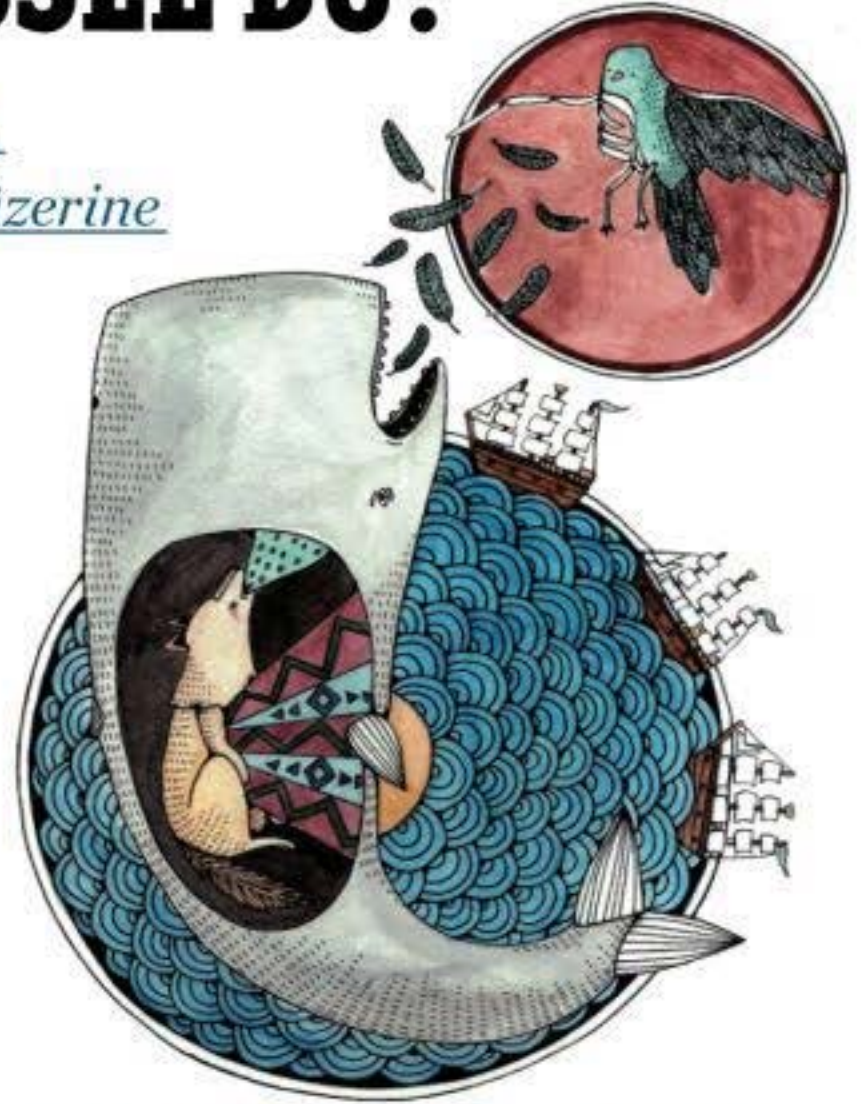
“1963 tarihli *Ölüm ve Labirent*, Foucault’nun külliyatında bir isim üzerine edebiyat eleştirisi yaptığı tek eser.

“Tasadüf, Tanrı’nın fark edilmeden geçip gitmek için büründüğü biçimdir.” diyor Jean Cocteau. Bu bağlamda bir hikaye anlatmama izin verin. Michel Foucault ismi hepimizin nöronlarında titreşimlere sebep oluyor mu? Güzel, o halde başlayalım: Bizim yaramaz Fransız, bir gün José Corti’nin kitapçısındaki eserleri karıştırırken Raymond Roussel’in külliyatına denk geliyor. Foucault’nun Roussel’i tanımadığını fark eden Corti de muzırlık fırsatını kaçırmıyor tabii: “Yapma ya, Roussel bu!” deyince anladım ki bu Raymond Roussel’in kim olduğunu bilmem gerekiyor.” Bu tatlı tesadüfün bize hayrı ise Foucault’nun *Ölüm ve Labirent*’e gebe kalmış olması. 1963 tarihli bu kitap, Foucault’nun külliyatında bir isim üzerine edebiyat eleştirisi yaptığı tek eser.

Şimdilik Foucault’yu bir kenara bırakırsak... XIX. yüzyılın son çeyreğinde, zengin bir Fransız ailesinde dünyaya geliyor Roussel. İlk gençliğinde Paris konservatuvarında bir virtüöz adayı olarak gösterilirken “La Doublure” isimli öykü-şiirini gece gündüz mefhumunu kaybederek yazarak edebi kırılmasını yaşıyor. Buna daha sonra zihinsel kırılmalar da ekleyecek olan Roussel, Birinci Dünya Savaşı’nda kamyon şoförlüğü yapıyor; özel bir araba yaptırıp İstanbul da dahil olmak üzere dünyayı geziyor; servetini tüketmesinden sonra ise Palermo’daki bir otel odasında, arkasında ekseriyetle kendi cebinden yayımlattığı bir roman, birkaç şiir, oyun, öyküler ve edebi vasiyeti olan *Bazı Kitaplarımı Nasıl Yazdım?*’ı bırakarak aşırı dozda barbitürattan, ceketini alıp sahneden ayrılıyor. Ardında bıraktığı yazın ise başta gerçeküstücüler, Oulipo ve Yeni Roman akımları olmak üzere XX. yüzyıl Fransız edebiyatına derinden tesir edecektir. Patolojik olarak adlandırılan Roussel vakası, Foucault için biçilmiş kaftandır hiç şüphesiz.

RAYMOND ROUSSEL: ÖLÜM VE LABİRENT
Michel Foucault
Koç Üniversitesi Yayınları
Çeviren: Savaş Kılıç

“Tasadüf, Tanrı’nın fark edilmeden geçip gitmek için büründüğü biçimdir.” diyor Jean Cocteau. Bu bağlamda bir hikaye anlatmama izin verin. (Görsel çalışma: Nikola Vukovic)

Foucault, *Ölüm ve Labirent*’te okuyucuyu Roussel’in külliyatını kapsamlıca ve tek tek analiz edeceği bir yolculuğa çıkarıyor. Lakin bu külliyatta, post-mortem bir yayın olan *Bazı Romanlarımı Nasıl Yazdım?*’daki, Roussel’in kendi ifade biçimini bulduğu ve “teknik” adını verdiği yöntemin üzerinde durmasının üzerinde durarak, Foucault-Roussel ve okuyucudan oluşan üç katlı bir labirent oluşturuyor. Roussel’de nesnelerin görünür yüzlerini çekirdeklerinden ayıran mekan ile dil arasındaki bağı inceleyen Foucault, bir yandan da Roussel’in yazınını gerçeküstücü akımın marjinalleştirici himayesinden özgürleştirmeye çalışıyor.

Lakin bu bağlamda Türk yazınını ilgilendiren iki problemle karşı karşıya kalıyoruz: Birincisi, Roussel’in dilimize kazandırılan yegane eserinin *Locus Solus* olması. Frankofonlar müstesna tutulduğunda bu durum çapraz okumaları olanaksız kılarak bizi Foucault’nun analizlerinin derinliğine varmaktan alıkoyuyor. Öteki problem ise, Roussel’in yazınını münferit kılan dil ve “teknik”in Fransız gramatiğinin inceliklerine dayanması. Bu noktada okuyucuyu eserdeki kimi tenkitlerin Fransızcanın sınırları içerisinde kalacağı hususunda uyarırken, yayıncılarımızı da henüz yayımlanmamış külliyatı adına Raymond Roussel’e hak ettiği ilgiyi takdime davette yarar var.

BİR EDEBİ MÜCEVHER VEYA BİR EDEBİYAT MÜCEVHERİ

"Günün geri dönüşü, yani ertesi gün, aynı insanın biraz daha yaşlanmış ancak dünün etkilerini üzerinde taşıyarak geri dönmesi gibidir, böyle hisset. Gün budur zaten. Tek bir gün vardır. Tamamıyla farklı bir insan gibi her gün, ayrı bir gün gelmez. Kapıdan çıkıp ertesi gün dönen insan, değişen insan aynıdır. Gün de öyle." (Görsel çalışma: Carsten Oliver Blieräugel)

“Özcan Yüksek, anlattığı hikayelerin zaman ve mekandan kopukluğu, karakterlerinin özgünlüğü ve edebi dili ile evrensel eserler kaleme alıyor.

Ey okur! Bugün size bir masal kahramanını, bir modern zaman ozanını, bir yazı büyücüsünü, bir ustayı, kendi ustamı anlatıyorum. O, Kaçkarlar'ın eteklerinde bunun için doğdu, dünyanın enlem ve boylamlarını bunun için dolaştı, gözünün yaşıyla ıslattığı kılıcı örse yatıran son demir mahirini bunun için dinledi, Afrika'nın çöllerini bunun için çekti ciğerlerine, Moğolistan bozkırlarında bunu düşünerek attı her bir adımını, Çin Seddi'ni sırf bunun için yürüdü, Hindistan'da bir tapınaktan diğerine çürütürken ayaklarını, bir Abhaz kızının yazmasını fotoğraflarken hep bu vardı aklında, dünya dolusu masalı da sade bunun için dinledi, okudu; bir cümle daha kurabilmek için... Son kitabı *Kayıp Deniz* ile kurduğu dil, yarattığı evren itibarıyla Özcan Yüksek, dünya edebiyatının kıymetli eserlerinden birine de imza atmış oldu.

"Tanrı göklerdeki cenneti yarattı, işini bitirdikten sonra da, sadece iyi insanlar için ikinci bir cennet olan edebiyatı." İşte bu ikinci cennetin en derin vadilerinden biri Yüksek'in kitaplarıdır. Birinin sonuna diğeri katılır ve okuru her cümlede biraz daha bilgeliğe yaklaştırır. Bunu yaparken de okurun ruhunu şöyle cümlelerle okşar: "Ey bahtı güzel okur", "Ey Şaşırmayanlar Ülkesi'nin

sakini"... Ustam, bana hep şunu öğütlemişti: "Bir cümleyi asla boşuna yazmayacaksın, içinde muhakkak bir bilgi olacak." Edebiyatını kurarken bu önemli öğüdün nasıl gerçekleştirildiğini de kitabının kahramanı Korkut Can'dan dinleyelim: "Yöredeki Müslüman ya da Hindu için ortak kutsallıkta bir ağaçtı bilva. Şunu öğrenmişim; bilvanın üçlü yaprağı, Tanrı Şiva'nın üç önemli görevini gösteriyormuş. Yaratmak, korumak ve yok etmek. Bu üçlü, aynı zamanda Şiva'nın üç gözünü işaret ediyormuş. Daha büyük bir kutsamayı Magha ayı ile Falguna ayı arasına gelen on dördüncü günde yapacaklarmış. Lakin Magha'nın 27'si, en büyük Sivaratri günü olacakmış, bekleyip görmeliymişim, çünkü Tanrı Şiva'nın kendisini ilk belirti olarak bir erkeklik uzvu halinde gösterdiği gün o günmüş. O ölçüsüz uzuv, süt okyanusunda o gün yıkanmış ve örtünmek için bilva yapraklarına o gün sarınmış. Bu yüzdendir ki bilva yaprakları hâlâ günahlardan arınmanın yoluymuş."

KUTSAL SAYFALAR

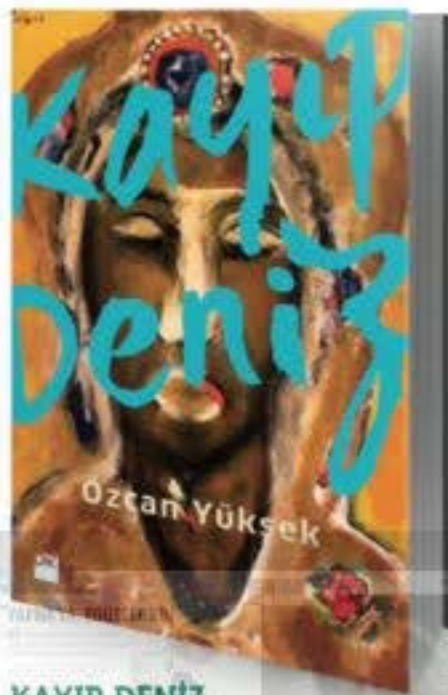
Korkut Can ve peri kızı Sodeva'nın felaketlerin nedenlerini aradıkları, modern çağın aşk, hırs, öfke, inat, sevgi gibi sorunsallarına masalların izinde yanıtlar

buldukları yolculuğu anlatan *Kayıp Deniz*'in sayfaları da işte o bilva ağacının yapraklarına yazılmış gibi, kutsal, kıymetli ve bilge. Üstelik bu yolculukta onlara hortlaklar, ifritler, beden değiştiren, kılıktan kılığa giren korkunc canavarlar eşlik ediyor. Yani hepimizin hayatının tam ortasında durdukları, bize yaşam boyu kimi zaman arkadaş, kimi zaman sevgili, kimi zaman yoldaş kılığında göründükleri gibi. Buna göre, zaman kavramını bir daha sorgulamak gerekiyor mesela. Çünkü masalların içine uzayan gizli geçidin yerini bilen Sodeva'ya göre, tek bir gün vardır. Dün, bugün, evveli gün, daha öbür gün, bunların hepsi tek bir günün içindedir aslında. Sodeva'ya göre gün gider ve gün geri döner. Tıpkı insanlar gibi. "Günün geri dönüşü, yani ertesi gün, aynı insanın biraz daha yaşlanmış ancak dünün etkilerini üzerinde taşıyarak geri dönmesi gibidir, böyle hisset. Gün budur zaten. Tek bir gün vardır. Tamamıyla farklı bir insan gibi her gün, ayrı bir gün gelmez. Kapıdan çıkıp ertesi gün dönen insan, değişen insan aynıdır. Gün de öyle." Sodeva yalnızca bir peri kızı değil elbette; insanlığın ortak belleği, sağduyusu, bilgeliği ve ruhu. Korkut Can'ın da sadece masalların peşinden giden bir maceraperest olmaması gibi; felaketlere maruz kalan, suçu önce kendinde arayan, yaşam boyu anlamı arayan ve her başlangıçta "Değer mi?" diye soran insanoğlunun bir kitap kahramanında bedene girmiş hali adeta.

TÜRK EDEBİYATININ TOLKIEN'İ, URSULA LE GUIN'İ...

Atlas dergisinin genel yayın yönetmeni, yazarı ve fotoğrafçısı Özcan Yüksek, "Çok gezen mi, çok okuyan mı?" sorusunun yaşayan yanıtıdır. Yanıt şudur: Hem çok okuyan hem de çok gezen bilir. Ömrünü bilgiye, insanlığa ve doğaya adanmış Yüksek, kitaplarıyla da bu yaşam biçimini tamamlıyor. Onun için Türk edebiyatının Tolkien'i, Ursula Le Guin'i demek eksik kalıyor; anlattığı hikayelerin zaman ve mekandan kopukluğu, karakterlerinin özgünlüğü ve edebi dili ile evrensel eserler kaleme alıyor.

KAYIP DENİZ
Özcan Yüksek
Doğan Kitap

Son bir bilgi olarak; kitaptan elde edilecek gelirin yarısı, Seferihisar köyündeki - Yüksek'in kurucusu olduğu - Doğa Okulu'na bağışlanacak. Bu kitabı elinde tutan herkes, Doğa Okulu'nun hayalperest çocuklarının masallarına giden geçidi biraz daha aralamış olacak, böyle bilene.

**Erken Modern
Avrupa'yı konu alan dizinin**

bu kitabı, tıp tarihini, tüm o göz alıcı buluşlara ya da mücadeleci öncülere dair destansı ya da romantik hikâyeler olarak kaleme almanın artık yeterli olmadığını düşünen bir araştırmacının eseri. *Tıp ve Toplum*'un belki de en önemli özelliği toplumsal ve kültürel tarih üzerinde kuvvetle durmasıdır. Dolayısıyla hekimler kadar hastalara da ilgi gösteriyor, tıp doktorları kadar "genel" şifa yöntemlerini uygulayan diğer pratisyenlerle de ilgileniyor; sadece üniversite tedrisatına değil tüm tıp eğitimi biçimlerine eğiliyor; din gibi başka sistemlerin önemini ve bunların tıp üzerindeki etkisini ihmal etmiyor. Mary Lindemann'a göre, erken modern dönemde insanların "modern" usullerle düşünmediğini ya da eyleme geçmediğini fark etmek önemli olsa da, onlar "yanılıyor"du ama biz "haklıyız" ya da onlar "cahil"di, oysa biz "bilgiliyiz" dememek gerekir. Geçmiş araştıran kişiler olarak bizlerin görevi, eskilerin bulduğu çözümleri yargılamak değil, anlamaya çalışmaktır.

İLETİŞİM

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

bupress@boun.edu.tr Telefon/Faks: 0212 257 87 27
www.bupress.org

SIPARIŞ

www.pandora.com.tr Telefon/Faks: 0212 230 09 62-63
www.bupress.org

www.idefix.com
www.prefix.com.tr

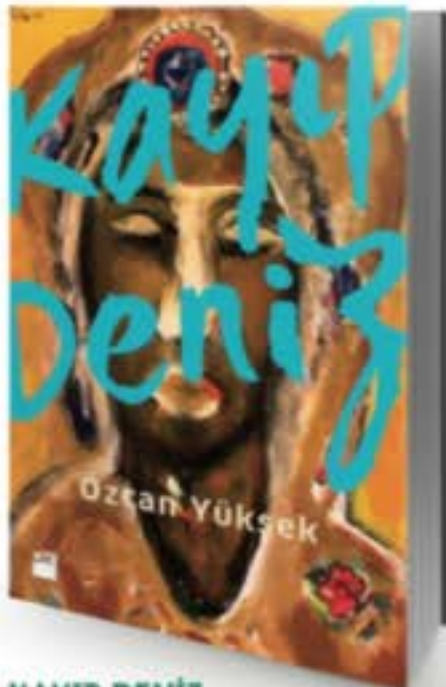
buldukları yolculuğu anlatan *Kayıp Deniz*'in sayfaları da işte o bilva ağacının yapraklarına yazılmış gibi, kutsal, kıymetli ve bilge. Üstelik bu yolculukta onlara hortlaklar, ifritler, beden değiştiren, kılıktan kılığa giren korkunç canavarlar eşlik ediyor. Yani hepimizin hayatının tam ortasında durdukları, bize yaşam boyu kimi zaman arkadaş, kimi zaman sevgili, kimi zaman yoldaş kılığında göründükleri gibi. Buna göre, zaman kavramını bir daha sorgulamak gerekiyor mesela. Çünkü masalların içine uzayan gizli geçidin yerini bilen Sodeva'ya göre, tek bir gün vardır. Dün, bugün, evveli gün, daha öbür gün, bunların hepsi tek bir günün içindedir aslında. Sodeva'ya göre gün gider ve gün geri döner. Tıpkı insanlar gibi. "Günün geri dönüşü, yani ertesi gün, aynı insanın biraz daha yaşlanmış ancak dünün etkilerini üzerinde taşıyarak geri dönmesi gibidir, böyle hisset. Gün budur zaten. Tek bir gün vardır. Tamamıyla farklı bir insan gibi her gün, ayrı bir gün gelmez. Kapıdan çıkıp ertesi gün dönen insan, değişen insan aynıdır. Gün de öyle." Sodeva yalnızca bir peri kızı değil elbette; insanlığın ortak belleği, sağduyusu, bilgeliği ve ruhu. Korkut Can'ın da sadece masalların peşinden giden bir maceraperest olmaması gibi; felaketlere maruz kalan, suçu önce kendinde arayan, yaşam boyu anlamı arayan ve her başlangıçta "Değer mi?" diye soran insanoğlunun bir kitap kahramanında bedene girmiş hali adeta.

TÜRK EDEBİYATININ TOLKIEN'İ, URSULA LE GUIN'İ...

Atlas dergisinin genel yayın yönetmeni, yazarı ve fotoğrafçısı Özcan Yüksek, "Çok gezen mi, çok okuyan mı?" sorusunun yaşayan yanıtıdır. Yanıt şudur: Hem çok okuyan hem de çok gezen bilir. Ömrünü bilgiye, insanlığa ve doğaya adanmış Yüksek, kitaplarıyla da bu yaşam biçimini tamamlıyor. Onun için Türk edebiyatının Tolkien'i, Ursula Le Guin'i demek eksik kalıyor; anlattığı

hikayelerin zaman ve mekandan kopukluğu, karakterlerinin özgünlüğü ve edebi dili ile evrensel eserler kaleme alıyor.

Son bir bilgi olarak; kitaptan elde edilecek gelirin yarısı, Seferihisar köyündeki - Yüksek'in kurucusu olduğu- Doğa Okulu'na bağışlanacak. Bu kitabı elinde tutan herkes, Doğa Okulu'nun hayalperest çocuklarının masallarına giden geçidi biraz daha aralamış olacak, böyle biline.

KAYIP DENİZ
Özcan Yüksek
Doğan Kitap

Erken Modern

Avrupa'yı konu alan dizinin

bu kitabı, tıp tarihini, tüm o göz alıcı buluşlara ya da mücadeleci öncülere dair destansı ya da romantik hikâyeler olarak kaleme almanın artık yeterli olmadığını düşünen bir araştırmacının eseri. *Tıp ve Toplum*'un belki de en önemli özelliği toplumsal ve kültürel tarih üzerinde kuvvetle durmasıdır. Dolayısıyla hekimler kadar hastalara da ilgi gösteriyor, tıp doktorları kadar "genel" şifa yöntemlerini uygulayan diğer pratisyenlerle de ilgileniyor; sadece üniversite tedrisatına değil tüm tıp eğitimi biçimlerine eğiliyor; din gibi başka sistemlerin önemini ve bunların tıp üzerindeki etkisini ihmal etmiyor. Mary Lindemann'a göre, erken modern dönemde insanların "modern" usullerle düşünmediğini ya da eyleme geçmediğini fark etmek önemli olsa da, onlar "yanılıyor"du ama biz "haklıyız" ya da onlar "cahil"di, oysa biz "bilgiliyiz" dememek gerekir. Geçmiş araştıran kişiler olarak bizlerin görevi, eskilerin bulduğu çözümleri yargılamak değil, anlamaya çalışmaktır.

İLETİŞİM

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

bupress@boun.edu.tr Telefon/Faks: 0212 257 87 27
www.bupress.org

SIPARIŞ

www.pandora.com.tr Telefon/Faks: 0212 230 09 62-63
www.bupress.org

www.idefix.com
www.prefix.com.tr

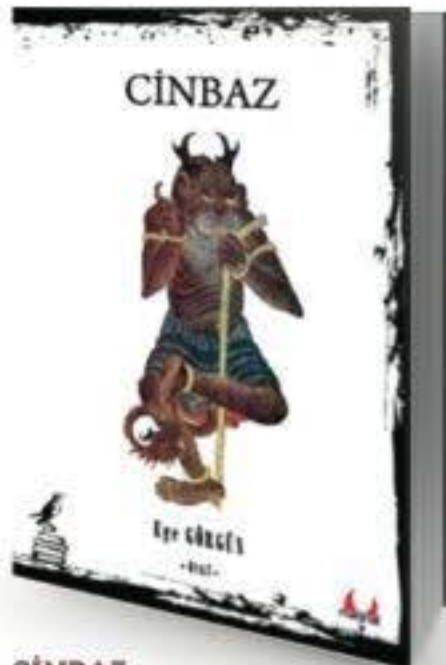

HER SUÇLU MUTLAKA BİR KİTAP YAZMALI

“Öykücülerin nevrozu alt etme becerileri, dizginlerini ele geçirdikleri libidolarını fantezilerine doğru dörtlüğe sürmelerindedir.

Yazılan her öykü, aslında bin bir zorlukla yaratılan şiirden hareketle çekilmiş bir filmin özetidir deseler, kaç kişi yeryüzünü terk etmek için hemen harekete geçer? Kağıda geçirilmiş bu öyküler, şiir ile sinemanın arasını düzeltmek için, hatta aralarını bulmak için tasarlanmıştır. Bu işi gereğinden fazla ciddiye alanların kompleks yapı merakı nedeniyle romana yönelmesi affedilir bir şey gibi görünse de öykünün ve öykünün sorumluluğunu üstlenen yazarın “üveylik ile piçlik” arasındaki spektrumda kendi rengini bulması serüveni içler acısıdır. Yanlış anlaşılmasın, ortada bir zaaf yahut beceriksizlik yoktur; aksine, tamamen büyük bir iyi niyetin ruhta ve bedendeki tezahürünün yol açtığı metamorfozun anlaşılabilirliğinin altını çiziyorum. Biraz açarsak, öykünün etkisi şiirden de, sinemadan da izler taşır; ama bellekte bıraktığı tat, anlattığı acının, kötünün dozajına bağlı olarak değişmektedir. Dünya edebiyatında şairin, yönetmenin önceliği, romancının demagojisinden kurtulsa da öykücünün akıl dışı bırakılmasına kayıtsız kalamamıştır. Zaman zaman öykücülerin şiir, şairlerin öykü yazmasının nedeni de bir parça budur; içlerindeki anlam travestisine özgürlük alanı açma çabası.

Stanislavski'nin bir karakter yaratma üzerine yazdıkları tam karşılama da aslında bir öykü

CİNBAZ
Ege Görgün
Marjinal Kitap

karakteri yaratmanın altında içten içe bir kahraman yaratmanın gizemi, hezeyanı yatar; evet, bu kahramanlar başarılarından çok yenilgileri, umutsuzlukları, şaşkınlıkları ile doğru, iyi ve güzel kalmayı becerebilmiş, hatalarından dolayı da mutsuz kişilerdir çoğu kere. Kendilerine değil, dayatılan kurallara, ideolojilere, ilişkilere yenilmişlerdir. Buradaki merak unsuru kahramanın sonundan çok, sona doğru

Yazarın yalan söylediği ima edilir hep; yanlıştır bu; yazar, yönlendirme gücüyle her şeyi belleğin ötesine taşıyabilir. (Görsel çalışma: Ethem Onur Bilgiç)

ondan beklenmeyen tepkileri üzerine kurulacaktır. Kahraman, öyküyü infilak ettirdiğinde elimizde bir şiir ile bir film mi kalacaktır? Öyküde betimlemelerin sebebi de işte bu cinayet ve eylem alanlarının okura ifşasıdır. Yaşanılanların hangi tarihte kayıt altına alındığı ise meçhullüğünü korur. Animasyonun / canlandırmanın Emniyet'te çizilen robot resimlerden tek farkı, görgü şahidinin bir yazar olması, yani herkesi yanıltma ihtimalini elinde bulundurmasıdır. Yazarın yalan söylediği ima edilir hep; yanlıştır bu; yazar, yönlendirme gücüyle her şeyi belleğin ötesine taşıyabilir. Yanılsatma yeteneğinin kendisinde kudret bulduğu bir statünün tek yetkilisidir çünkü o. Yazarın dediği kabul görmese de yazarın yazdığı olur.

Freud, meslek yaşantısının dönüm noktası olarak şu keşfini anmıştır: Nevrozun temel nedeni geçmişte başa gelmiş fiili bir olay değildir. Nevrozun temel nedeni, bastırılmaya çalışılan fantezilerdir. İşte, öykücülerin nevrozu alt etme becerileri, dizginlerini

Ege Görgün'ün öykünün edebi bir türden çok, edebi bir algı olarak tanımlanmamasının üzüntüsünü çektiğini görmek mümkün.

ele geçirdikleri libidolarını fantezilerine doğru dörtlü sürmelerindedir. Böylelikle fanteziler gömülmez. Böylelikle fanteziler gerçeküstü ile de buluşabilir; irrasyonelliğe de ulaşabilir. Ufuk çizgisi ortadan kalkar. Bu sıra dışı yolculukta şiir buharlaşır, film katılır; öykü ise erimiş ve hayata nüfuz etmiştir bile.

Ölüme karşı hayatı savunanların, hayata karşı sanatı savunanlarla yer yer birbirine girmesi ve dövüşmesi, bu aptallığı entelektüel bir polemik diye yutturmaya çaba harcamaları eğlencelidir. Bizim gibiler böyle durumlarda ortamı daha da uçurmak için iddiaya tutuşup bahse girerler: "O kazanır, bu kazanır".

Ege Görgün, bizim gibiler'den bir öykü yazarı. *Cinbaz* adlı kitabında sürekliliğini olağanlığıyla sağlayanların karşısında risk kavramını önemsemeyi, hesaplaşma bunaltısını, nevrozun vücut bulmak için fantezilere saldırısını, normal sayılan endişe kavramının sistemce korkuya çevrilmesinin nedenlerini seyirlik bir dille anlatıyor.

Görgün'ün öykünün edebi bir türden çok, edebi bir algı olarak tanımlanmamasının üzüntüsünü çektiğini görmek mümkün. Hangimiz benzer sıkıntılar yüzünden huzurlu değiliz ki?

Freud, meslek yaşantısının dönüm noktası olarak şu keşfini anmıştır: Nevrozun temel nedeni geçmişte başa gelmiş fiili bir olay değildir. Nevrozun temel nedeni, bastırılmaya çalışılan fantezilerdir. (Görsel çalışma: Shawna X)

ÖTÜKEN'den yeni eserler

**BİR MİLLET MİSTİĞİ:
ZİYA NUR AKSUN**

Belma Aksun

**ÇİN KAYNAKLARINDA
TÜRKİSTAN ŞEHİRLERİ**

Kürşat Yıldırım

**FELSEFE VE EYLEM
OLARAK TARİKATÇILIK**

Yusuf Ziya Yörükân

ÇEVRE HUKUKU

H. Güzin Üçsık - H. Fehim Üçsık

**GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE
KANGLI TÜRKLERİ**

Osman Yorulmaz

**ÜÇ BIBLİYOGRAFYA
BİRGİLİ
MEHMET EFENDİ -
EBUSSUUD EFENDİ -
GELİBOLULU ALİ**

ATSIZ

DİYARBAKIR TUTANAĞI

Abdullah Mollaoglu

ASLI GİBİDİR

Harun Çelik

YAYLA GÜLÜ

Emre Behnan Şapolyo

ÖTÜKEN
her zaman
okunacak
kitaplar...

www.otuken.com.tr

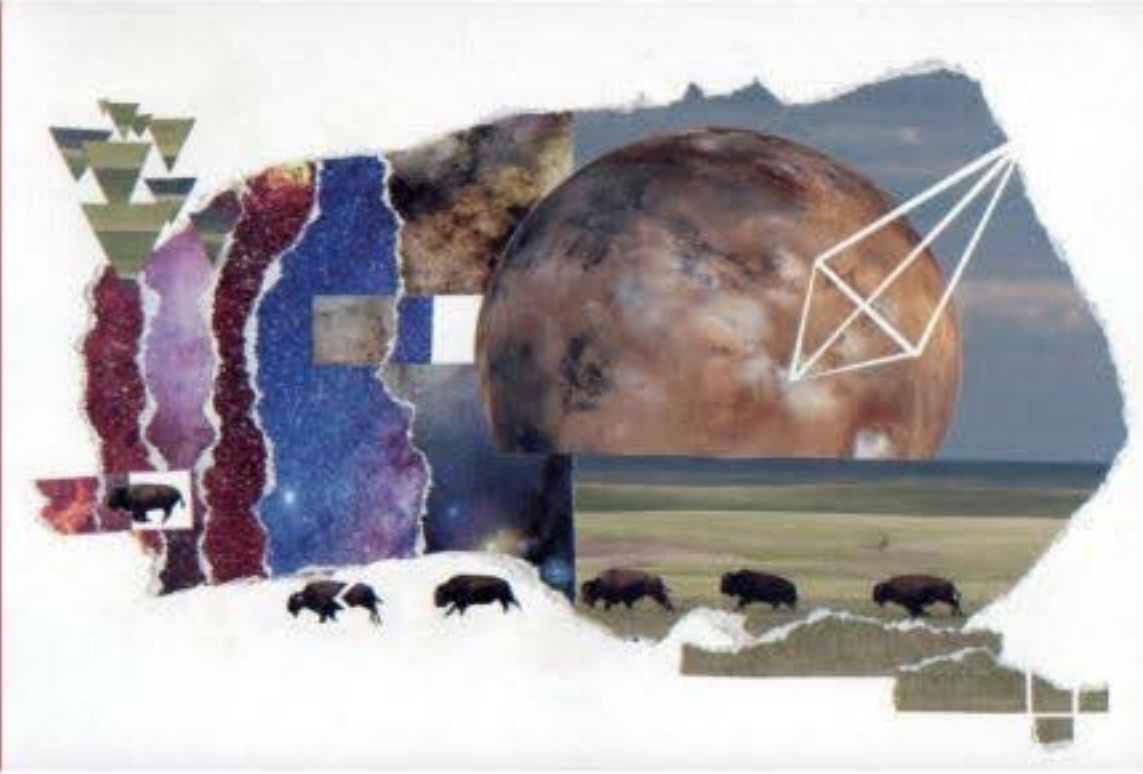
@otukennesriyat
/otukennesriyat

AYNASINI YUTAN KİTAP

Temsil neydi, bir metin neyi temsil ediyordu, temsilin temsili gerçeğin ne kadar yakınında sayılırdı? Gerçekten burada mıyız? Gerçekten yaşıyor muyuz? (Görsel çalışma: Austin Long)

“ Bir okur olarak, hikayenin çizgi roman formunda, kareler içinde anlatılmasıyla, düz metin olarak anlatılması arasındaki farkı anlayamadım. Daha doğrusu yazarın neden bunu tercih ettiği sorusuna, kendimi tatmin edecek bir cevap bulamadım.

Mimetik sanat anlayışı, sanatçının eserini inşa ettiğinde doğayı ve dolayısıyla dünyayı taklit etmiş olduğunu söyler. Platon'a göreyse nesneleri taklit eden sanat, zaten idealar aleminin bir gölgesi olan dünyayı kopyalayarak kendini değersizleştirmiş, “gölgelerin gölgesi” pozisyonuna düşürmüştür. Mimetik sanat anlayışına kafayı takmış diğer adamımız Hegel de Platon'un izinden gitmiştir desek ayıp etmiş olmayız. Hegel'e göre güzellik, ideanın duyusal görünüşü ve temsildir, bu yüzden sanat asla tam anlamıyla hakikati veremez fakat sadece onun somut ve duyusal alanda bürünebileceği formu verir. Yine bir “gölgenin gölgesi” durumu yani. Cevizci'nin *Felsefe Sözlüğü*'nde bunlar hep yazıyor. Hegel bu sanat/güzellik anlayışından Tin'e yürüyor, Platon İyî İdeası'na. Ve malum olduğunuz üzere sanat tarihi bu çıkış noktasından itibaren sonu gelmez temsil tartışmalarıyla sürüp gidiyor.

Bunca girizgah, Dedalus Kitap'tan Sabri Gürses imzasıyla çıkan *Maceraperest Turan Sözlüğü v 2.12* içindi. Sabri Gürses, gölgelerin gücü adına ortaya çıkarak, amansız bir çizgi romana yürüyüp tüm bu karmaşaya mütevazı bir katkıda bulunuyor. Çünkü *Maceraperest Turan Sözlüğü* (MTS), *Divan-ı Lugat-i Türk*'ün (DLT) bu hesapla kopyanın kopyasının kopyasını, kopyanın kopyasının kopyasının kopyasını biz bahtsız okurlarına sunarak rahat koltuğumuzda

şöyle bir silkinmemizi istiyor bizden. Kabaca şöyle oluyor: *DLT*, 1982 yılında Eyüp'te atadan kalma ahşap bir evde, kitaplar hakkında konuşmayı seven, yine de çok konuşan, bu yüzden sohbetinden pek de haz alınmayacak bir katip tarafından yeniden yazılıyor. Lakin baştan söyleyelim, yeniden yazılan sözlüğün orijinali ortada yok; anlatıcının imalarından bu katibin sözlüğü varlığıyla yazdığı, yani bir çeşit “sözlük insan” olduğu sonucuna bile varabiliriz. Öyle mi acaba? Bir süre sonra “bilgiyi her çağın kılığında tereddütsüz rahat görebilen” sözlük yazarı; geride yağmalanmış bir ev bırakarak ortadan kayboluyor. Böylece *DLT*'nin bir yeniden yazımı olan *MTS*'yi yeniden yazma görevi, anlatıcımıza düşüyor.

Diğer kopyada (bölümde) Gaziantep, Karşıyaka'da yeniden

MACERAPEREST TURAN SÖZLÜĞÜ V. 2.12
Sabri Gürses
Dedalus Kitap

İllüzyonist anlatıcı, her yeni kopyayla birlikte gerçeklikten uzaklaşılacağına inanan modern aklı şu soruyla kurmaca kapanına çekiyor: "Ya doğru söylüyorsam istemeden? Ya kopyasını şahane kopyaladıysam?" (Görsel çalışma: Ariel Plyhon)

vücut bulan sözlük, yani *MTS*, yine kayboluyor; bu defa evi mirasçılar dağıtıyor; "o çılgınsı kağıtlar yığını" kayıp olduğu için, anlatıcı ilk bölümde olduğu gibi bu bölümde de sözlüğü hafızasında kaldığı kadarıyla kaleme aldığı altını çiziyor ve bir yerde şöyle diyor: "Kim söyleyebilir bu kitabı benim yazmadığımı?" Ve başka bir kopya daha, o da ne; *MTS* bu defa Ankara, Şehreküstü'de ortaya çıkıyor. Anlatıcı hepten şüpheyeye düşmüş durumda: "Belki de sözlüğün bir maddesi oldum?" Sonra bir daha. Her karede zaman ve mekan algımız biraz daha yerle bir oluyor. Sonunda olan bizim gerçeklik algımıza oluyor. Gerçekten okuyor muyuz? Okuduğumuz *DLT* mi, *MTS*'mi? Temsil neydi, bir metin neyi temsil ediyordu, temsilin temsili gerçeğin ne kadar yakınında sayılırdı? Gerçekten burada mıyız? Gerçekten yaşıyor muyuz?

KOPYANIN ŞAHANE KOPYASI

Yoksa Barthes'ın kehaneti gerçek mi oluyor: "Bugün geleneksel anlamda yapıtların artık üretilmiyor olacağı bir dönem tasavvur edilebileceğini düşünüyorum; geçmişin yapıtlarının 'sürekli olarak' yani 'sonsuz kadar' tekrar yazılacağı bir dönem: temelde, hızla artan, filizlenen, geri dönen bir yorumlama etkinliği bulunacak, içinde yaşadığımız dönemin asıl yazı etkinliği bu olacak. (...) *Bouvard ve Pécuchet*'yi sürekli olarak tekrar yazmak, farkında olmaksızın basmakalıp düşünceleri tekrarlamaktan çok daha iyidir." Ya da Baudrillard'ın *Sanat Komplosu*'nda yaptığı çağrıya verilmiş bir cevapla mı karşı karşıyayız: "Her kuramın bir 'anlam aldatması' olması gibi sanatın da her şeyden önce bir göz aldatması olduğunu, bir 'yaşam aldatması' olduğunu bilen illüzyonistlere; ve her resmin, anlatımsal, dolayısıyla sözümona hakiki bir dünya versiyonu olmak şöyle dursun, dünyanın varsayılan gerçekliğinin, içine düşecek kadar naif olduğu kapanlar yaratmaktan oluştuğunu bilen illüzyonistlere. (...) Yanılsama yoluyla temel bir ayartma formu bulmak." Sanatın bir yaşam aldatması,

kopyanın kopyası olduğunu bilen illüzyonist anlatıcı, her yeni kopyayla gerçeklikten uzaklaşılacağına inanan modern aklı şu dehşetli derecede muzip soruyla kurmaca kapanına çekiyor: "Ya doğru söylüyorsam istemeden? Ya kopyasını şahane kopyaladıysam?"

MTS, girift bir kurmaca olmasının yanı sıra çizgisiz bir çizgi roman olma özelliğiyle de bir kült eser olma enerjisi taşıyor. Ama şahsen bunun gerekliliği konusunda şüpheyeye düşmedim desem yalan olur. Bir okur olarak, hikayenin çizgi roman formunda, kareler içinde anlatılmasıyla, düz metin olarak anlatılması arasındaki farkı anlayamadım. Daha doğrusu yazarın neden bunu tercih ettiği sorusuna, kendimi tatmin edecek bir cevap bulamadım. Deneyisel edebiyat? Çizgi romanlara saygı? Yeni formlar deneme, yaratma arzusu? Hepsi ya da hiçbiri. Diğer yandan bu formun metnin okunması açısından bariz bir rahatlık sağladığı da kesin.

İtiraf etmek gerekirse bugüne kadar Sabri Gürses'i sadece yaptığı nitelikli çevirilerden tanıyordum. Az şey değil elbette. Şu sıralar elimin altında üç kitap var mesela; bir Dostoyevski, Joseph Campbell'dan *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*, son olarak Klasik Yayınları'ndan çıkan *Sanat ve Kuram*. Üçünün çevirisi de Gürses'e ait. Çevirideki başarısı, yaptığı iş hafife alınacak gibi değil ama şiir ve roman gibi farklı türlerde eserler vermiş olan bir yazarı hem de *MTS* gibi zor bir eserin yazarını tanımıyor olmak gerçek bir kayıp.

Maceraperest Turan Sözlüğü, hafife alınmayacak bir kitap. Sabri Gürses'in dildeki ustalığı, kurmaca mahareti ve metinsel cesareti sayesinde belki yepyeni bir türe merhaba diyecek ve artık hakkında daha çok düşünebileceğimiz yeni bir alana gireceğiz. O da eski metinlerin yeniden yazımı.

Son olarak evinde *Divan-ı Lugatı't Türk* bulunan okurlar galeyana gelip bir koşu kitaba yüklenmesinler. Kapağının üzerindeki tozları sertçe ve merakla üfledikten sonra, kapakta yaldızla *Maceraperest Turan Sözlüğü V 2.12* yazılı olduğunu görürseniz size ben bile yardımcı olamam!

Maceraperest Turan Sözlüğü, hafife alınmayacak bir kitap. Sabri Gürses'in dildeki ustalığı, kurmaca mahareti ve metinsel cesareti sayesinde belki yepyeni bir türe merhaba diyeceğiz ve artık hakkında daha çok düşünebileceğimiz yeni bir alana gireceğiz.

YERGİ ÖYLE BİR AYNADIR Kİ...

“Kim ne derse desin, Gulliver’i, yaratıcısı Swift’ten çok daha iyi tanıyoruz. Oysa Swift’in eserleri, hayatıyla yakından ilgili...”

“Göğsümün üzerinde yavaş yavaş ilerledi, çeneme kadar sokuldu; bakışlarımı mümkün olduğu kadar aşağı indirince, bunun, sırtında bir okluk, elinde de bir yayla ok taşıyan, boyu altı parmak bile gelmeyen bir insan olduğunu gördüm.” (Görsel çalışma: Anonim)

“Yumuşacık, kısa çimenlerin üzerine uzandım ve hayatımda bu kadar deliksiz bir uyku uyuduğumu anımsamıyorum. Dokuz saatten fazla uyumuş olmalıyım ki, uyandığım zaman gün doğmuştu. Davranıp kalkmak istedim; kımıldayamadım bile. Sırtüstü yatmışım, kollarımın, bacaklarımın, her iki yandan yere sıkıca bağlanmış olduklarını anladım; uzun ve gür saçlarım da aynı surette bağlıydı. Vücudumun da koltukaltlarımdan dizlerime kadar ince bağlarla kuşatılmış olduğunu fark ettim. (...) Çevremde bir uğultu duydum, ama bulunduğum durumda gökten başka hiçbir şey göremiyordum. Biraz sonra sol bacağım üstünde canlı bir şeyin yürüdüğünü hissettim. Göğsümün üzerinde

yavaş yavaş ilerledi, çeneme kadar sokuldu; bakışlarımı mümkün olduğu kadar aşağı indirince, bunun, sırtında bir okluk, elinde de bir yayla ok taşıyan, boyu altı parmak bile gelmeyen bir insan olduğunu gördüm.” (Jonathan Swift, *Gulliver’in Gezileri*, çev. İrfan Şahinbaş, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları) Gulliver’in iplerle yere bağlanmış bu görüntüsü, birçok kişi için çok tanıdıktır. Ayrıca, gezilerin ayrıntıları hakkında hiçbir bilgi sahibi olmayanlar bile Gulliver’in cüceler ve devler ülkesine gittiğini, oralarda “maceradan maceraya atıldığını” en azından duymuştur. Kısacası *Gulliver’in Gezileri* ilk yayımlandığından bu yana popülerliğini yitirmemiş, dünya üzerinde kuşaktan kuşağa aktarılan hikayelerden biri durumunda. Bir hikayenin böylesine ünlenmesinin kaçınılmaz sonuçlarından birisi de yazarını silikleştirmesi. Bu kuşkusuz Jonathan Swift için de geçerli; kim ne derse desin, Gulliver’i, yaratıcısı Swift’ten çok daha iyi tanıyoruz. Oysa Swift’in eserleri, hayatıyla yakından ilgili...

YAZMASA DELİ OLACAKMIŞ

Maddi ve manevi bakımdan hayalkırıklığına uğramış, hayatını kazanma ve etkin mevkilere gelme yolunda çeşitli girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmış biri olarak karşımıza çıkıyor Jonathan Swift. Çalışma hayatına atıldığı andan itibaren tanıdığı nüfuzlu kişilerin hiçbir faydasını göremez, İngiltere’deki siyasete yön veren iki partiye makaleleriyle önemli katkılarda bulunmasına rağmen istediklerini elde edemez... Sonuç olarak özellikle politikacılar ile saray adamlarından ve genel olarak da bütün insanlardan nefret ederek İrlanda’ya çekilir. Beş para etmez adamların -diğerlerinin sırtına basarak- yükselişlerini yakından görmüş, toplumun çürümüşlüğüne tanıklık etmiş, parti ve din kavgalarını izlemiş biri olarak insanlara karşı nefretle dolmuştur Swift. Üstelik giderek sağlığı bozulmaktadır. Kişisel olarak tek çıkış yolunun yazmak

ALÇAKGÖNÜLLÜ BİR ÖNERİ
Jonathan Swift
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
Çeviren: Deniz Hakyemez

Gulliver'in yıllar içindeki onlarca Türkçe çevirisine karşın, Swift'in denemeleri şimdilik bir kitapta toplandı.

olduğunu düşünmektedir, yazmasa çıldıracaktı adeta; işte *Gulliver'in Gezileri* tam da bu zamanda ortaya çıkar. "Swift şunu anlamıştır ki, insanlık bu yolda yürüdükçe kurtuluş umudu yoktur. Ona bu yolun ne kadar yanlış olduğunu, bu yolu değiştirmesi gerektiğini göstermek gerekmektedir." Dolayısıyla çoğunlukla kısaltılarak, sadeleştirilerek yalnızca bir çocuk kitabı olarak değerlendirilen *Gulliver'in Gezileri* (bu yönüyle *Robinson Crusoe*'ya benzetilebilir), aslında, yukarıda çevirmen Şahinbaş'ın sunuşunda da belirttiği amaçla kaleme alınmış ve bir yergi başyapıtı ortaya çıkmıştır. Bu özelliğinin nispeten daha az bilinmesi bir yana; *Gulliver'in* gezilerinin yalnızca cüceler ve devler ülkesiyle sınırlı olmadığı da unutulmamalı. Kitabının ilk iki bölümünde Swift gerçekten de iyi bir denge tutturmuştur; *Gulliver'in* cüceler ve devler ülkesine gezileri hikayenin en ilgi çekici kısımlarıdır hiç kuşkusuz. Ancak sonraki iki bölümde de gezilerine devam eder *Gulliver*; özellikle dördüncü bölümdeki gezinin altı çizilmeli. Swift'in yergisi keskinleşmiş ve bütün insanlığı kapsayacak şekilde genişlemiştir burada...

Gulliver'in Gezileri'ndeki ilk iki bölüm, yalnızca yaratıcısı Swift'i ve kitabın sonraki bölümlerini değil; Swift'in keskin zekasının ve güçlü kalemının en güzel örneklerinden kabul edilen denemelerini de gölgede bırakmış görünüyor. *Gulliver'in* yıllar içindeki onlarca Türkçe çevirisine karşın, Swift'in denemeleri şimdilik bir kitapta toplandı. Üstelik elimizdeki yalnızca bir derleme; Swift'in 1697 ile 1729 yılları arasında kaleme aldığı denemelerinden bir seçki yapılmış *Alçakgönüllü Bir Öneri* kitabında. *Gulliver'in* masalsi havasından biraz sıyrılarak ama yergi türünün bütün inceliklerini sergileyerek Swift'in İngiltere ve İrlanda'nın temel sorunlarını çözümlediği denemeleri dikkate değer. İrlanda'daki yoksul insanların çocuklarının ailelerine ya da ülkelerine yük olmasını engellemek ve onları topluma yararlı hale getirmek için "alçakgönüllü bir öneri"de bulunduğu denemesinde örneğin, -çocukların en sevdiği hikayelerden birinin yazarı olarak üstelik- çocukları yemekten bahseder! Bu doğrultuda mantıklı bütün sebeplerini ayrıntılarıyla tek tek sıralar; makalenin sonlarına doğruysa -İrlanda'nın haklarını savunan önemli isimlerden biri olarak- kocaman bir taş savurur İngiltere'ye: "Bu öneri hiçbir masraf kapısı açmazken, sorun da çıkarmıyor; üstelik dizginler bütünüyle bizim elimizde ve bu yolla İNGİLTERE'nin şimşeklerini üstümüze çekme ihtimalimiz de yok. Bu ürün çok yumuşak olduğu için tuzlanmaya

gelmediğinden, normal koşullarda dışarıya uygun olmasa da, adı geçen ülkenin tuz olmadan da fırsatını bulsa bütün ulusumuzu çiğ çiğ yemekten hoşnut olacak bir yaradılışa olduğunu unutmamalıyız." Bu örnek bir yana, denemelerde İrlanda da en az İngiltere kadar Swift'in eleştiri oklarının hedefindedir... Üstelik bu yazılar, yalnızca o dönemin sorunlarına yönelik değil; Swift'in bir başka denemesindeki cümleleriyle: "Ben bütün yazılarımda şu ilkeye bağlı kalma amacı güttüm: Anlattıklarım, belli bir zaman ve mekanda belli durumlar için geçerli olmakla kalmamalı, genel olarak insana ve onun evrensel doğasına uygulanabilir olmalıdır."

İnsan ve onun evrensel doğasından söz açılmışken, sanırım noktayı, yergi türünün en önemli kalemlerinden Jonathan Swift'in şu cümlesiyle koyabiliriz: "Yergi öyle bir aynadır ki ona bakanlar orada herkesin yüzünü görürler de kendilerininkini görmezler."

Yergi öyle bir aynadır ki, ona bakanlar orada herkesin yüzünü görürler de kendilerininkini görmezler. (Francis Bindon imzalı yağlıboya tablo.)

GENÇLİĞİN ENERJİSİNİ HİSSEDİN...

“Eğlenceli, hızlı, hareketli bir roman *Işınlama Kazası*; ama ister istemez kıyaslandığı *Boksör Böcek*’i aşamıyor.

Günümüzde kaybedenlerin roman kahramanı olmasına alışkın değiliz. Ancak Beuman, romanlarında bestseller’ların tam teşekküllü ve yakışıklı kahramanlarına hiç benzemeyen, karizmatik yani hiç olmayan insan tiplerine veriyor başrolü. (Görsel çalışma: Louise Rosenkrands)

Ned Beuman’ın ilk romanı 2011’de Türkçeye çevrilmişti. Şaşırtıcı, hızlı ve heyecanlı bir roman olan *Boksör Böcek*’i beğenmişim. İngiltere’de de sevilmiş olacak ki bazı ödüllere değer bulundu. Çok geçmeden ikinci romanını da tamamladı Beuman. 2012 Man Booker Ödülü’ne aday gösterilen ancak son elemeyi geçemeyen *Işınlama Kazası*’nın tarihsel arka planında -*Boksör Böcek*’teki gibi- 1930’ların Almanya’sı, Nazilerin yükseliş dönemi yer alıyor.

Işınlama Kazası, ışınlama makinesi icat etmek ya da icadı ele geçirme peşinde koşan bir dizi insanın maceralarını anlatıyor. Egon Loeser da onlardan biri. Sahne tasarımcılığı yapan ancak soyadının çağrıştırdığı üzere gerçek bir “looser” olan Egon, XVII. yüzyılda sahne tasarımcılığı yaptığı bilinen, sahneleri hızla değiştirmek için ışınlama mekanizması tasarladığına ama cihaz çalıştığında yıkılan tiyatro binasının altında kaldığına inanılan Lavicini hakkında bir oyun hazırlığı içinde. Ama Egon’un asıl tutkusu tiyatro değil, kadınlar, hatta cinsellik. 30’ların Berlin’inde renkli bir bohem hayat, serbestçe yaşanan aşklar sürüp giderken, ne yazık ki bu konuda bir türlü açlığını doyuramıyor.

Mesleki geleceği belirsiz, cinsel hayatı dibe vurmuş haldeki Egon’un hayatı, Adele Hitler isimli genç kıza rastlamasıyla değişecektir. Peşine düşecek, Paris’te yakalayamadığı kıızı bulmak için Los Angeles’a kadar gidecektir. Los Angeles’ın kuruluş dönemidir. Bilim insanları, yazarları, zenginleri, Nazilerden kaçan göçmenleri ve casuslarıyla Berlin’dekine benzemeyen bir hayatın içine düşen Egon’un aklında hep kısa zamanda geri dönme fikri var. Ancak Adele’i bulamadığı için bunu gerçekleştiremez. Üstelik ışınlama makinesi deneylerinin yapıldığı üniversitenin yakınlarında yaşaması, eski merakının depreşmesine neden olacak, bu onu hem Adele ile buluşturacak hem de bir seri katille karşılaşacaktır. Yıllardır aradığı aşk ise, beklenmedik bir anda çıkar karşısına. Tam hikaye bitti ama bu ışınlama cihazı da neyin nesiydi, diye düşünürken, romanın dördüncü bölümünde zamanı hızla geri ve ileri sarıyor Beuman. 19310 yılı Los Angeles’ına “ışınıyor” okuyucuyu; çember kapanıyor...

TÜRLER ARASINDA

İlk romanı için araştırma yaparken okuduğu bir kitaptan, Mike Davis’in Los Angeles tarihini anlattığı *City of Quartz*’ındaki -Weimar Cumhuriyeti’nden kaçan göçmenlerin ve roket bilimci Jack Parsons’ın hayatlarına dair- portrelerden esinlenerek yazmış *Işınlama Kazası*’nı. Aslında Beuman’ın yararlandığı, roman içinde gönderme yaptığı kitap sayısı çok fazla; Isherwood’un *Hoşça Kal Berlin*’i, Hemingway’in *Paris Bir Şenliktir*’i, Joyce’un *Ulysses*’i, Chandler’in *Büyük Uyku*’su, Faulkner’in *Ses ve Öfke*’si... Ama bana en çok Klaus Mann’ın *Sonsuzda Buluşma*’sını hatırlattı. Mann’ın romanı 1932’de yayımlanmıştı; *Işınlama Kazası*’nın başlama zamanı bu. Beuman da tıpkı Mann gibi Berlin’deki sanatçılar çevresini anlatıyor. Ve asıl

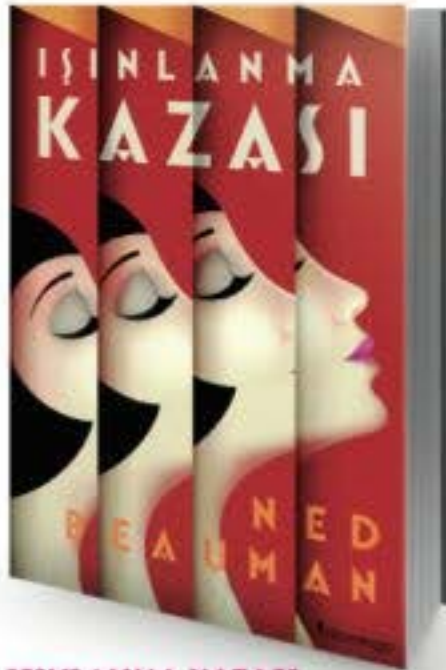

Ned Beaman için geçmiş ölü bir şey değil. Bugünün neo-faşizminin ya da neo-liberalizmin tarihsel köklerini ayrıntılarla işliyor.

benzerlik, her ikisinin sanatçı tiplerinin de sanatsal üretimle ilgilenmeyişi; daha çok aşk ilişkileri, hırslar, yükselen faşist hareket karşısında huzursuzlukla karışık bir tavırsızlık... Mann'ın kahramanı Sebastian gibi Beaman'ın kahramanı Egon da Berlin'i terk edecek, kader her ikisini de çok uzaklara savuracaktır.... Bir başka benzerlik, her iki roman kişilerinin de o dönemin gerçek şahsiyetlerinden esinlenmesi. Mesela *Işınlama Kazası*'nda karşımıza çıkan Stent Mutton karakteri, *Postacı Kapiyı İki Kere Çalar*'ın yazarı Cain'e dayanıyor. Başka gerçek şahsiyetlere de rastlayacaksınız; neyse ki sadece isimleri ve dedikodularıyla. Beaman burada ustaca davranmış, onları hikayeye doğrudan dahil etmemiş ama varlıklarını sezdirmesini de bilmiş. Özellikle Brecht'in ismi sık geçiyor; Brecht'i hastalıklı biçimde kıskanan Egon'un "looser" psikolojisini yansıtmaya açısından önemli bir anıdır.

Günümüzde kaybedenlerin roman kahramanı olmasına alışkın değiliz. Ancak Beaman, romanlarında bestseller'ların tam teşekküllü ve yakışıklı kahramanlarına hiç benzemeyen, karizmatik yanı hiç olmayan insan tiplerine veriyor başrolü. Yeteneği, kadınlara çekici gelen bir tarafı, derinlikli bir dünya görüşü yok örneğin Egon'un. Ancak hayatta kalma arzusu kuvvetli. İşte bu onu "çağımızın kahramanı"

haline getiriyor. 30'ların insan tipine "çağımızın kahramanı" demek anakronik kaçabilir; ne var ki ışınlama cihazıyla anakronizmaları meşrulaştırmış Beaman. 30'lardan 50'lere uzanan roman Berlin ve Los Angeles'ta geçmekle birlikte, anakronik bir yaklaşımla, yakın dönem Londra'sından, günümüzden izler taşıyor. İlk romanındaki bir tespiti tekrar edeceğim: Ned Beaman için geçmiş ölü bir şey değil. Bugünün neo-

İŞINLANMA KAZASI
Ned Beaman
Domingo Yayınevi
Çeviren: Sabri Gürses

"Onun işi seksti. Vatanı kadın bedeniydi. Tıpkı onlar gibi kayıp hissediyordu kendini, ama kimse anlayışlı davranmıyordu."
(Görsel çalışma: Clare Corfield Carr)

faşizminin ya da neo-liberalizmin tarihsel köklerini -bilim kılıfına girmiş ideolojisinin art alanını ya da kentsel ütopiyalarını- ayrıntılarla işliyor. Özellikle bilimin ABD'deki algılanışını, metafizikle karışmasını kara mizahla eleştirmiş.

Geri planda Nazilerin yükselişi, Almanya'da ve ABD'de faşizmin bunaltıcı atmosferi bulunmakla birlikte, Egon'un siyasetle pek bir ilgisi yok. O kadar ki, Hitler ismini ilk kez Adele Hitler sayesinde öğreniyor ve umursamıyor bile. ABD'de göçmenler arasında geçiyor adı ama onun göçmenliği algılayışı biraz farklı: "Loeser bazen sızlanan sürgünleri dinlerken, kendisinin de işinden atılıp vatanından kovulduğu hissine kapılıyordu. Onun işi seksti. Vatanı kadın bedeniydi. Tıpkı onlar gibi kayıp hissediyordu kendini, ama kimse anlayışlı davranmıyordu." Öne çıkan diğer karakterler de Egon'dan farksız. Bu 30'ların ve biraz da bugünün dekadansını yansıtıyor. Buna rağmen romanı 30'lu, 40'lı yılların yazarlarından farklı bir enerji ve mizahla kurgulaması hiç şüphesiz gençliğin coşkusundan. Yine de kof bir mizah değil, ciddiyet ile şenlik arasında denge kurmasını ve eleştirisini ortaya koymayı başarıyor.

Romanda çok fazla gönderme yapıldığını söylemişim. Bu bolluk *Işınlama Kazası*'na "çok türlü" bir görüntü veriyor; polisiye, aşk, tarih, bilimkurgu... Beaman hepsini de kullanıyor. Hikaye dağılmıyor ama hikayenin merkezi *Boksör Böcek* kadar sabit ve sağlam değil. Eğlenceli, hızlı, hareketli bir roman *Işınlama Kazası* ama ister istemez kıyaslandığı *Boksör Böcek*'i aşmıyor.

KADINLAR VARDIR

**“Kudretli kadınlar,”
“İçinizdeki tanrıça,” kısaca
“Aslansınız kaplansınız.” söylemi
biraz gaz, biraz vahiy gibi kalıyor
sahici karakterlerin yanında.**

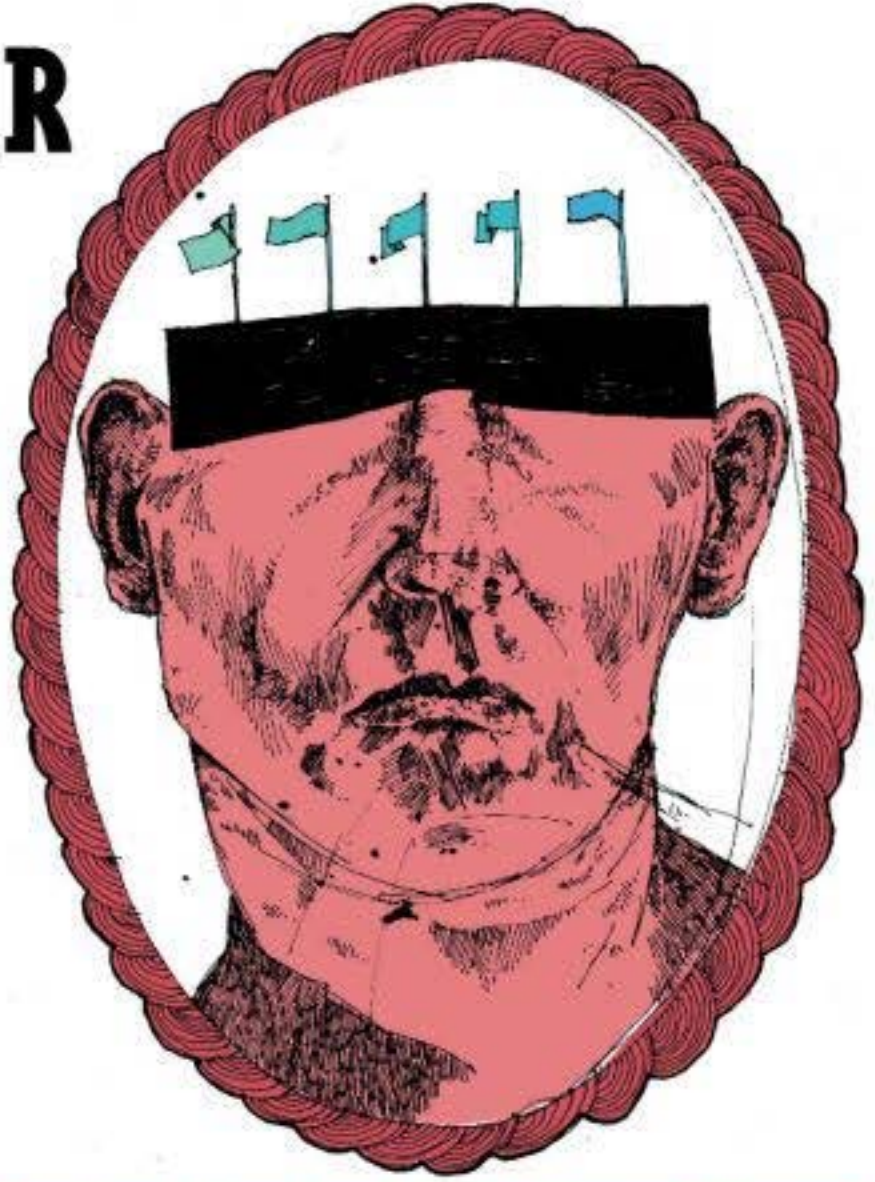
Kadınlar, dünyayı var eden, düğümler çözen, büyüler bozan, hayata üfleyen, kudretli kadınlar; şehirler kuran, ordular deviren, destanlar yazan kadınlar. Dido, El Kahina, Haypatya, Ümmü Gülsüm, Amy Winehouse ve daha niceleri. Bu kadınları, kadınların güçlerini, adım atarlarsa yürüyecek yolları olduğunu anlatıyor *Düğümlere Üfleyen Kadınlar*. “Kadınlar vardır.” diyor, ardından bizzat kadınlara dönüp “Varsınız, mevcut ve muktedirsiniz.” Bu anlamda bir bireyleşme, özgürleşme, güçlenme manifestosu gibi - tanrıçalığın altı maddesi yazılmış bile, yedinciye kendiniz yazacaksınız! (s. 350)

Kitabın odağında son yılların siyasi gelişmeleri de var; bu yönüyle “bir dönem romanı.” Karakterler de son derece politize, hatta tartışmaların merkezinde, söyleyecek sözü olan, aktif eylemciler. Ama laf biraz dallanıp budaklanınca bakıyorsunuz ki bunlar aslında süfli meseleler. Devrim bahane, bu kadınlar dans etmek istiyor, aşık olmak, sevişmek, çocuğunu kucaklamak. Peşinden koşuyorlar elbette

kendilerinden büyük şeylerin. Ama bunlar değil sanki kalplerini kıpırdatan. Anlıyoruz ki ne zamandır yok aşk...

**KİM AYIRDI BİZİ,
BÖYLE YABANCI,
BÖYLE UZAK**

Millet, memleket bir yana, roman en çok kadınlık ve erkeklik durumuna, cinsiyet rollerinin derinliğine, aşk, ilişkiler ve eşitsizliğe dair. İşlerine gelince kadınlıklarını konuşturup işlerini halleden ama

Erkekler kurdukları yeni düzenin kolayca askeri olurken, peygamberleri ve devrimleri ciddiye alan sadece kadınlar mıdır? (Görsel çalışma: Paula Itchison)

başkaları tarafından salt kadın olarak algılanmaktan yakınan kadınlar bahsi mesela, ne kadar sade anlatıyor prensipte doğru bulduklarımız ile yaptıklarımız arasındaki uçurumu. Çocukluğumuzun melodram filmlerinde ilk görüşte tanıdığımız “kötü kadın”ın, aslında basitçe özgür, şehirli bir kadın olduğu tahlili. Ya da ele evlat özleminden dert yanarken gözü nemlenen annenin, çocuğu yanı başına geldiğinde büründüğü “asabi esas duruş” saptaması. Tüm bu örnekler, çok taraflı kimliklerimizi, ilişkisel varoluşumuzu dile getiriyor. Elbette erkek egemen toplumlarda yaşıyoruz ve bizi önceleyen ve ne yazık ki muhtemelen sonralayacak olan bu düzenin kimliklerimizden bağımsız olarak parçası oluyoruz. Ona göre eziliyoruz ve eziliyoruz. Yine de asla “tek bir şey” olmuyoruz. Judith Butler’ın dediği gibi duruma uygun bir “performans” sergiliyoruz.

Bu inceliklerin farkında olduğunu açıkça hissettiren Ece Temelkuran, nedense romanda kadınlar ve erkeklerle ilgili çok fazla beylik laf, aforizma, metafor kullanıyor. Çoğu akıl çelici, oyuncaklı, işveli laflar. Ama fazla özcü, fazla genellemeci, insanlık durumunu derinden kadın ve erkek diye ayıran saptamalar: Kadınlar başka bir

**DÜĞÜMLERE
ÜFLEYEN KADINLAR**
Ece Temelkuran
Everest Yayınları

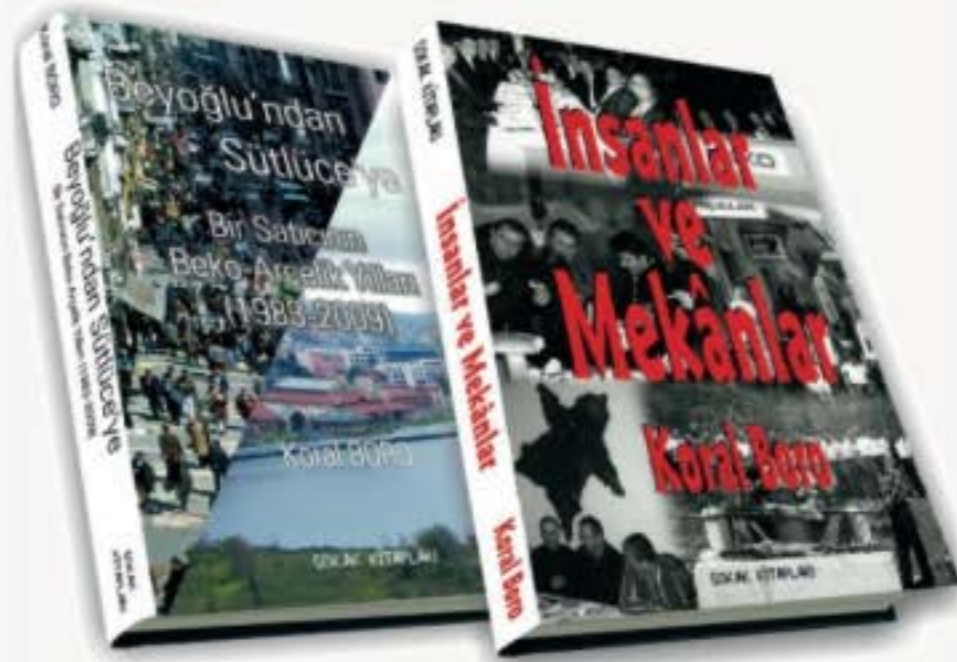

alemdede mi yaşarlar gerçekten, üfleyerek yarattıkları ve erkeklerin durmadan yıktıkları? (s. 126) Sadece kadınlar mı kudretten yorulup trajediye davetiye çıkarır? (s. 175) Affetmez mi kadınlar hakikaten? (s. 287) Erkekler kurdukları yeni düzenin kolayca askeri olurken, peygamberleri ve devrimleri ciddiye alan sadece kadınlar mıdır? (s. 331) Ya da 'Ortadoğu erkekleri' gerçekten bir ömür sevilen, hiç terk edilmeyen, hep affedilen, yine de sıkılıp gidiveren oğlan çocukları mıdır? (s. 130) Halbuki kitaptaki çoğu karakter, bir sürü ayrıntı, hayat karşısında alınan durumlar hep bu sabit, katı, değişmez pozu kesen mizaçları buharlaştırıyor, birbirine karıştırıyor, melezleştiriyor.

Zaten kimse güçlü ya da güçsüz olamaz hayatta. Dünün dilencisi, bir bakarsınız hem servet hem kudret sahibi Madam Lilla olmuş. Sadece devran döner, gün gelir demek istemiyorum. Kişi bazı durumlarda, bazı kişilerin yanında güçlüdür; başka durumlarda, başka kişilerin yanında güçsüz. Oturmuş bir ilişkide bile yere ve zamana göre değişir. Maryam ve Amira'nın ilişkisinde bunu gayet net anlatıyor aslında Temelkuran. O yüzden "Kudretli kadınlar,", "İçinizdeki tanrıça,", kısaca "Aslansınız kaplansınız." söylemi biraz gaz, biraz vahiy gibi kalıyor sahici karakterlerin yanında.

**Millet, memleket bir yana,
Düğümlere Üfleyen Kadınlar**
en çok kadınlık ve erkeklik durumuna, cinsiyet rollerinin derinliğine, aşk, ilişkiler ve eşitsizliğe dair.

"Nihayet yola çıkmaya karar verir, insan," diyor Temelkuran, "Nereye varacağına değil." Ama yolun sonunu umursamamış görünen aynı kişi, bir gazeteci, ayrıntıları boş ver, önce hikayenin sonunu anlat derse bir çelişki var ortada. Bir yol hikayesinin de sonu olabilir pekala. Dido yazıtları ve Muhammed'in mektupları nihayete ermeden, tüm gizemleri ve sonsuz olasılıklarıyla havada duruyor belki (keza tanrıça manifestosunun yedinci maddesi). Ama Amira'nın, Maryam'ın, Madam'ın hikayeleri bir yerde başlıyor ve bir yere gidiyor. Bir tek gazeteci Türkiyeli kadının gerçek anlamda bir hikayesi yok, trajedisi yok. Adı bile yok! Evet işten atılmış, hapse atılma tehlikesi altında, ülkeye dönmeye mecali yok. Ama belki bir şans var, olmalı. Saklıyor. Anlatırken biri sözünü keser de ölüverir diye mi korkuyor acaba? (s. 10)

www.sokakkitaplarivyayincilik.com

www.idefix.com
www.dr.com.tr

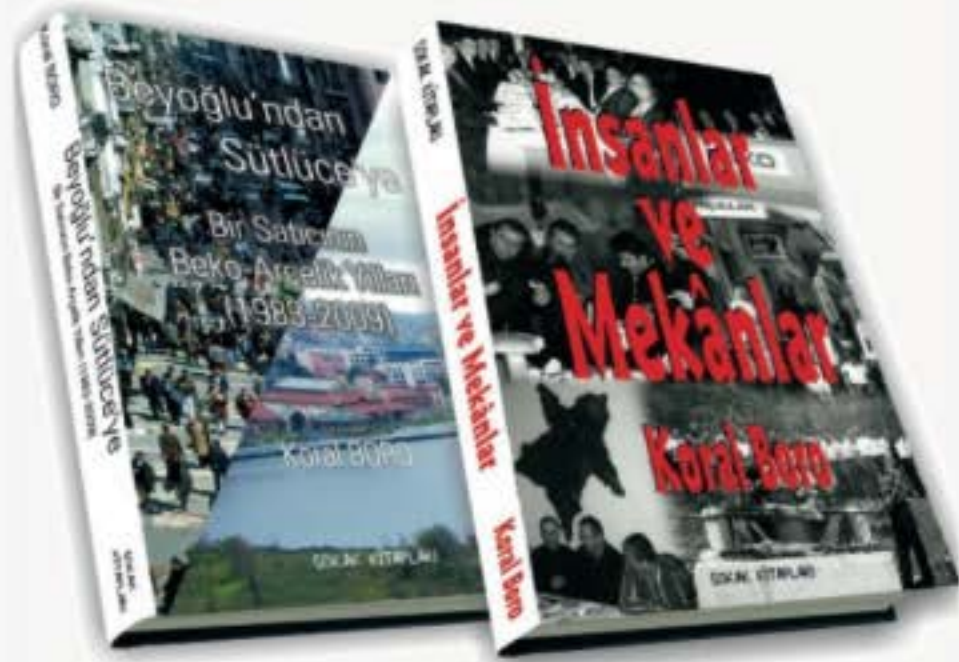

alemdede mi yaşarlar gerçekten, üfleyerek yarattıkları ve erkeklerin durmadan yıktıkları? (s. 126) Sadece kadınlar mı kudretten yorulup trajediye davetiye çıkarır? (s. 175) Affetmez mi kadınlar hakikaten? (s. 287) Erkekler kurdukları yeni düzenin kolayca askeri olurken, peygamberleri ve devrimleri ciddiye alan sadece kadınlar mıdır? (s. 331) Ya da 'Ortadoğu erkekleri' gerçekten bir ömür sevilen, hiç terk edilmeyen, hep affedilen, yine de sıkılıp gidiveren oğlan çocukları mıdır? (s. 130) Halbuki kitaptaki çoğu karakter, bir sürü ayrıntı, hayat karşısında alınan durumlar hep bu sabit, katı, değişmez pozunu kesen mizaçları buharlaştırıyor, birbirine karıştırıyor, melezleştiriyor.

Zaten kimse güçlü ya da güçsüz olamaz hayatta. Dünün dilencisi, bir bakarsınız hem servet hem kudret sahibi Madam Lilla olmuş. Sadece devran döner, gün gelir demek istemiyorum. Kişi bazı durumlarda, bazı kişilerin yanında güçlüdür; başka durumlarda, başka kişilerin yanında güçsüz. Oturmuş bir ilişkide bile yere ve zamana göre değişir. Maryam ve Amira'nın ilişkisinde bunu gayet net anlatıyor aslında Temelkuran. O yüzden "Kudretli kadınlar,", "İçinizdeki tanrıça,", kısaca "Aslansınız kaplansınız." söylemi biraz gaz, biraz vahiy gibi kalıyor sahici karakterlerin yanında.

**Millet, memleket bir yana,
Düğümlere Üfleyen Kadınlar**
en çok kadınlık ve erkeklik durumuna, cinsiyet rollerinin derinliğine, aşk, ilişkiler ve eşitsizliğe dair.

"Nihayet yola çıkmaya karar verir, insan," diyor Temelkuran, "Nereye varacağına değil." Ama yolun sonunu umursamamış görünen aynı kişi, bir gazeteci, ayrıntıları boş ver, önce hikayenin sonunu anlat derse bir çelişki var ortada. Bir yol hikayesinin de sonu olabilir pekala. Dido yazıtları ve Muhammed'in mektupları nihayete ermeden, tüm gizemleri ve sonsuz olasılıklarıyla havada duruyor belki (keza tanrıça manifestosunun yedinci maddesi). Ama Amira'nın, Maryam'ın, Madam'ın hikayeleri bir yerde başlıyor ve bir yere gidiyor. Bir tek gazeteci Türkiyeli kadının gerçek anlamda bir hikayesi yok, trajedisi yok. Adı bile yok! Evet işten atılmış, hapse atılma tehlikesi altında, ülkeye dönmeye mecali yok. Ama belli ki dahası var, olmalı. Saklıyor. Anlatırken biri sözünü keser de ölüverir diye mi korkuyor acaba? (s. 10)

www.sokakkitaplarivyayincilik.com

www.idefix.com

www.dr.com.tr

SEVE SEVE İ-KA-SE-VE

“ Bu ay okuma listesi yok, 40 yıldır kültür sanata seve seve baş koymuş İ-KA-SE-VE var.

Sanata ne diyeceğini bilemeyenlerin yaşadığı, kitaplara, yazarlara, sanatçılara, sanatçıların açıldığı, tiyatroların, sinemaların kapatıldığı ülkemizde 40 yıldır tatlı bir mücadele veriliyor. (Görsel çalışma: Jacob Haynes)

Bir yazımda “ben çocukken babam *Milliyet Sanat* dergisi alırdı, *Milliyet Sanat*’la büyüdüm,” dedim diye sanki “Çocukluğum Tate Modern’de ve Louvre’da geçti,” demişim gibi örselenmişim. Şimdi de affınıza sığınarak diyorum ki, çocukluğum olmasa da ilk gençlik yıllarım festivallere girmeye çalışmak, okuldan kaçıp kaçıp çeşitli “bohem” aktivitelere katılmakla geçti. Bu etkinliklerin neredeyse tamamı İstanbul Kültür Sanat Vakfı’nın (İKSV) başının altından çıkıyordu.

Bir süredir sanat kitapları üzerine bir okuma listesi yapmayı planlıyordum ama karşıma öyle bir kitap çıktı ki; İstanbul’un kültür sanat tarihiyle ilgili yapılabilecek en iyi sözlü tarih çalışması desem, abartmış sayılmam. Sözünü edeceğim kitap, İlkay Baliç ve Didem Ermiş’in, İKSV’nin 40 yılını, nerelerden bugüne geldiğini 370 tanıktan dinleyerek oluşturdukları *İ-KA-SE-VE*.

İ-KA-SE-VE umarım yeni Turizm ve Kültür Bakanımız Ömer Çelik’in de eline geçer, o da inceleme fırsatı bulur.

Bu tarz kitapların sanat dünyasının dışında bakanların, belediye başkanlarının ya da ne bileyim İl Kültür Müdürlükleri’nin de elinin altında olması gerektiğini düşünüyorum. Nedeni en basit cümlelerle şu; “Bakın, nereden nereye! İsteyince oluyor. Lütfen siz de isteyin!”

ALDIM ELİME BROŞÜRÜ

Kitapta İKSV, kuru ansiklopedik bilgilerle değil, bu 40 yıla emek vermiş, tanık olmuş insanların hikayeleriyle anlatılıyor. Mesela daha kitabın başında anlıyorsunuz ki İKSV’nin kurucusu Nejat Eczacıbaşı’ndan önce; Vedat Nedim Tör, Cemal Reşit Rey, Cevad Memduh Atlar gibi isimler, yıllarca İstanbul’da bir festivalin hayalini kurmuşlar. Eczacıbaşı ise öteden beri İstanbul’da Salzburg’daki gibi bir festivalin yapılmasını istemiş. Sonunda 1972 yılında tesadüfen uçakta karşılaştığı Betül Mardin’in, heyecanını körüklemesiyle bir vakıf kurulmasına karar verilmiş: İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı.

İlk festival için yapılan tanıtım çalışmasını Betül Mardin anlatıyor: “Aldım elime broşürü, başladım yürümeye. Yürüyorum, dükkanlara giriyorum, broşür veriyorum! (...) Taksim Meydanı’na gittim, oradaki polislerle konuştum. Oradan pasaportlara damga vuran ofisi buldum, onlara gittim, masalarına broşürü koydum. Pasaportu açıyor adam, damgayı vuruyor, araya bir tane festival broşürü koyuyor.”

Hikaye böyle başlıyor. Bülent Eczacıbaşı’nın deyişiyle: “Kültür sanat ortamımızın nasıl geliştiğinin çok parçalı öyküsü.” Sanata ne diyeceğini bilemeyenlerin yaşadığı, kitaplara, yazarlarına, sanatçılarına açıldığı, tiyatroların, sinemaların kapatıldığı ülkemizde 40 yıldır tatlı bir mücadele veriliyor. Bize yağlı ballı kısmını tadını çıkara çıkara yemek düşerken bu 40 yılın perde arkasında nice kahramanlar var. İnternet yok, bluetooth yok; teleks var. Halit

Ergenç var mesela; etkinliklerde bilet kesiyor, yer gösteriyor. Tatlı bir koşturma, heyecanla büyüyen küçük hayaller var. AKM, Emek Sineması, Şan Sineması ve yokluktan ahşap fiçilerle Sötlüce’deki buz fabrikasından getirtilen buzlarla konser salonunu soğutanlar var. Ve bu ay okuma listesi yok, 40 yıldır kültür sanata seve seve baş koymuş İ-KA-SE-VE var. İhtiyaç duyanlara değil, ihtiyacı olanlara...

İ-KA-SE-VE
İlkay Baliç, Didem Ermiş